

SIKETNÉMÁK ÉS VAKOK OKTATÁSÜGYE

A SIKETNÉMÁK ÉS VAKOK TANÁRAI
ORSZÁGOS EGYESÜLETÉNEK HIVATALOS LAPJA

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VIII. ker., Festetits-utca 3.

Előfizetési ára
egy évre 24 pengő

Szerkesztők:
Istenes Károly
és
Kirschenheuter Ferenc

Egyesületi r. tagok a lapot tag-
illetményük fejében kapják.
A gyógypedagógiai intézetek elő-
fizetési árát évről-évre az egye-
sületi közgyűlés szabja meg.

A gyógypedagógiai tanárképzés szakosításának kérdése.

(Hozzászólás.)

Írta: Szabó Károly, a budapesti áll. gyógypedagógiai intézet igazgatója.

Én a tanárképzőnket tisztán gyakorlati szemszögből nézem. Nem kívánok a tanárképzéssel sem tudományos, sem személyi, sem tekintélyi stb. stb. szempontokból foglalkozni. Azt tartom, hogy mindig minden, de különösen most — a mai rohanó, reális világban — annyi értékkel bir, amennyit a gyakorlatban ér.

Én nem vagyok tekintettel arra, hogy az egész világ művelt álla-
maiban mily módon és hány év alatt képezik a siketek, a vakok és
értelmi fogyatékosok tanerőit. Én csupán azt nézem, hogy mennyiben
felel meg tanárképzőnk az értelmi fogyatékosok oktatása ügyének.

Hosszu időn keresztül nem volt előttem a gyógypedagógiai tanár-
képzés probléma. Engem egységes gyógypedagógiai képzőn tanítottak s
képesítettek; hosszu éveken át nem éreztem hátrányát az egységes képe-
sítésnek: egész természetszerűnek tartottam tehát az egységes gyógy-
pedagógiai tanárképzést. Sőt, midőn egyesek több ízben felvetették az
egységes tanárképzés problémáját s arról bizonyos merevséggel, ellen-
szenvesen, barátságtalanul nyilatkoztak: az mindig rossz érzéseket keltett
bennem. Fájtn valahogyan az, hogy olyan is, aki tanárképzőnek előadó
tanára, annak egyik legnagyobb erőssége, nem tartja jónak azt a munkát,
amelynek ő egyik oszlopa s méltán mondhatom — büszkesége. Nem
értettem e magatartást.

Azonban teltek, multak az idők s engem a sors oly helyre állított,
ahol az én egyéni érzéseimből el kellett vonatkoztatnom magamat, s
mindent az értelmi fogyatékosok ügyén keresztül kellett nézennem: lassan,
lassan, kezdtem megérteni a tanárképzés mai módjával elégedetlenkedők
álláspontját, — ha nem is osztottam éles, sokszor nyugtalanító
szeparatiztikus kijelentéseikben.

Az élet, a gyakorlat, az ügyszolgálat folyamánként jöttem rá,

hogy a tanárképzés szakosításának kérdése nem is olyan erőszakolt dolog. Kezdtém érezni s látni, hogy ez a kérdés él, ezt lehet ideig-óráig halogatni, áttatgatni, lehet háttérbe szorítani, de eltörölni nem.

Ez a kérdés van s ezzel nyíltan szembe kell nézni; ezt a kérdést meg kell tárgyalni. Az én helyzetem könnyű. Én bizonyos mértékig körön kívül állok. Engem nem lehet egyéni érdekekkel, ki nem elégitett ambícióval megvádolni. Hiszen én a tanárképzőnek előadó tanára voltam és megbízatásomról lemondottam. Lehettem volna azóta is előadó tanár, de bizonyos okok miatt még most sem vállalhatom a megtisztelő megbízatást.

Személyeskedéssel sem vádolhat senki, hiszen az 1922-ben megreformált tanárképző előadó tanárainak kiválasztásában és megbízatásában nem kis szerepem volt. Az én munkám eredménye volt az, hogy 1922-ben oly egyének is kaptak előadó-tanári megbízatást, akik arról előre nem is álmodtak, akik azonban a mai tanárképző diszei és büszkeségei.

Azt sem mondhatják, hogy kár olyan dolgokhoz hozzászólnom, amelyeknek nem vagyok aktív munkása s amelyekhez tehát nem érhetek, hiszen egyesek tudják, akik pedig eddig nem tudták, tehát vegyék tudomásul, hogy a tanárképző első reformján Radnay Rezső dr. h. államtitkár ur — akkor miniszteri tanácsos — mellett tovább mint egy évig dolgoztam s az 1922. évi tanárképzői reform az én munkám eredményének tekinthető.

Én voltam az, aki az 1922. évi tanárképzői reform alkalmával oly tárgyat vettem fel a tanítandó tárgyak közé, amelyet akkor sokan idegenkedve, aggodalommal, míg mások pedig várakozással fogadtak. S ez a tárgy ma büszkesége a tanárképzőnek s osztatlan tetszésnek örvend az egész tanárság körében.

Tehát okom is, jogom is van a tanárképzőnek problémáihoz hozzászólni.

Én az értelmi fogyatékosok nevelés-oktatása ügyén keresztül a következőket állapíthatom meg tanárképzésünkre vonatkozólag.

1.) A gyengeelméjük oktatása egy egész s osztatlan embert kíván. Egy egész embert, akinek érzése, tudása, szeretete, rajongása, fanatizmus, mind, mind a pályáé. Az értelmi fogyatékosok intézeteiben több oldalról érdekelt, megosztott lelkű egyénekkel nem lehet megfelelni a reánk váró feladatoknak, nem lehet az ügyet eredményesen munkálni s főleg nem lehet azt előre vinni.

— Lélektani tény, hogy az ember a közvetlen szemléletében, környezetében lévő dolgokat ismerheti meg legjobban. Ami szemléleti körünkön kívül áll, azt nem ismerhetjük, nem szerethetjük meg, az nem kelthet bennünk vonzalmat, hajlandóságot, rokonszenvet. Érzések csak megismerés, benyomások alapján keletkezhetnek csupán s csak azt szerethetjük meg, annak lehetünk bajnokai, zászlóvivői, amit megismertünk.

Évek jönnek, évek mennek; utjaink, céljaink változhatnak; csak egy nem változik: a megismert igazságnak gondolkodásunkban, érzéseinkben, cselekvéseinkben való érvényesülése, megnyilatkozása.

A tanárképzőnktől tehát elsősorban azt várom, hogy a gyengeelméjűek oktatásának alanyát: a gyermeket, anyagát: a tantervet, az oktatás módját: a módszert, az oktatás eredményeit stb. stb. közvetlen szemlélettel és tapasztalat alapján ismertesse meg a hallgatókkal, hogy azt megismervén, az reá hatással is legyen. Ne legyen novum a diplomát szerzett gyógypedagógiai tanár előtt a gyengeelméjűek nevelésének s oktatásának az ügye. Egy-két kétségbeesett próbatanítás után, ne nyerjen senki a gyengeelméjűek oktatásából diplomát.

Saját tapasztalatom, mások véleménye, de a tanárképzőről kiküldött okleveles tanárok bevallása szerint is, tanár jelöltjeink nagyon kis jártassággal bírnak a tanításban s alig képesek megmozdulni a gyengeelméjűek oktatása területén.

Hogy pedig oktatásügyünk érdekli hallgatóinkat s szívesen foglalkoznak növendékeinkkel, megszeretik őket és örömmel maradnának pályánkon, ezt élénken bizonyítja az, hogy azok a III. éves hallgatók, akik intézetünkben vannak bizonyos számú heti óra tanítására beosztva s így megismerik oktatásügyünket, csaknem 100 %-ban intézetünknel szeretnének beosztást kapni, mint diplomás tanárok is. Sok még évek múlva is visszakívánczozik intézetünkbe s szeretettel emlékezik arra vissza. Ezekből az ügyiránt rokonszenvvel bíró tanárokból, bizonyára értékesebb s hasznosabb munkásai lennének a gyengeelméjűek oktatása ügyének, mint akik akaratauk, érzésük, hajlandóságuk ellenére osztanak ide be.

A bajon lényegesen a tanárképző szakosítása segítene. Adassék mód tehát azoknak a hallgatóknak, akik az értelmi fogyatékosok oktatása iránt rokonszenvvel viseltetnek arra, hogy azokat megismerhessék s azokkal, a szakszerű munkán keresztül is megismerkedjenek.

2.) A világon mindenütt gyakorlatilag képezik az értelmi fogyatékosok tanerőit. A szakszerű munka megtanít mindenütt mindenkit arra, hogy a gyógypedagógia nem tudás-halmaz, nem ismeret-tömeg, nem tudomány önmagáért, hanem a gyógypedagógia rátermettség, hivatottság, hajlandóság, rajongás, ügyszolgálat, melyet elvontan, elméletileg, az ügy gyakorlati részétől elszigetelve nem sajátíthat el senki. Ezt csak a munka tüzeiben, a munka lángjánál átélés, saját érzései, benyomásai, tapasztalatai alapján tanulhatja meg bárki is.

Ezzel nem azt akartam mondani, hogy a gyengeelméjűek oktatása területén nincs szükség tudásra, tanulásra, sok-sok ismeretre, a modern tudományos eredmények ismeretére. — Nem! Isten ments! Csupán annyit akarok leszögezni, hogy a gyengeelméjűek intézetei részére képesítendő tanárok képzésénél a gyakorlati résznek és pedig a gyengeelméjűek nevelés-oktatása gyakorlati részének kell dominálni, az elmélet csak kísérelője, magyarázója legyen a gyakorlatnak.

A gyengeelméjűek oktatásában több a művészet, mint a tudomány produkálása. A művészt pedig elsősorban érzései, hajlandóságai, készségei vezetik, serkentik s lendítik; a tudás, a tanultság csak ellenőrzi, korrigálja.

A gyakorlat azt bizonyítja, hogy a gyógypedagógiai területen magasabbrendű, kiváló, vagy éppen művészi munkát nem azért produkál valaki, mert tudományosan, vagy sokoldaluan képzett, hanem azért, mert gyakorlati ismerete, készsége, rátermettsége stb. van. A sok oklevél, magasabb képzettség, a tudományos munkálkodás, sok ismeret egymagában sohasem eredményezett s nem eredményez ma sem az átlagnál értékesebb, s eredményesebb tanári működést. Sőt a lélek ösztönszerűleg koncentrálni mindent; egy tárgy, egy cél körül igyekszik csoportosítani ismereteinket, élményeinket, érzéseinket stb., ami azt jelenti, hogy megosztottan kisebb a munkateljesítménye.

Igaz, hogy *Napoleon* egyszerre -állítólag- 14 levelet diktált lángelméjének mindent átfogó erejével; igaz az is, hogy vannak polyhistorok is az emberek között, akik sok mindenhez egyenlő kiválósággal értenek: de ezek a példák csak erősítik a szabályt s azt mondják, hogy az átlag ember gondoljon nagyot, merészet, egyet s tegye arra rá életét. Egyet, de jól! A sok markolás, a nagy akarás, rendszerint kevés fogással, kis eredménnyel jár. — Nem kicsinylem le a sokoldalúságot, de becsülni csak a munkakörében otthon levő egyént tudom. Az egyetemes orvos tudor minden bajhoz ért s minden betegséget gyógyít, mégis sebeinkkel nem az egyetemes orvos tudorhoz, hanem sebészhez megyünk, mert az az orvosi tudomány nagy területéről csak egy kis részbe markolt, de azt meg is fogta, azt tudja is.

Nem perhorekálom azt, hogy a siketnéma, vak és értelmifogyatékos intézeti tanárjelöltek együtt tanulnak, készülnek, de azt megkövetelem, hogy az értelmi fogyatékosok oktatása területén abszolút biztos s jártas legyen az, aki intézetünkben akar tanítani.

Különben is a gyakorlati képzés csaknem kizárja, hogy az egymástól annyira különböző három oktatási ágban a jelölt egyenlően jó készséget, szeretetet, tudást s eredményt mutasson fel.

A tanárképző szakosítása közelebb hozná a hallgatókat jövőendő életpályájuk lényegéhez az által, hogy a rendelkezésre álló képzési idő nagyobb részét, egy ág gyakorlati megismerésére fordítaná.

3.) Nem mondom, hogy a világ már a falankszter rendszer jegyében áll, de azt mindannyian látjuk, hogy az egész világon egy lázas, kiméletlen s izgalmas verseny indult meg az emberanyag jobb, tökéletesebb kihasználása céljából. Ma már minden művelt állam, vállalat, üzem igyekszik rátenni kezét a nála kenyeret kérő ifju nemzedékre. A pályaválasztási tanácsadóknak, psychotechnikai laboratóriumoknak anyag módjára mérlik, vizsgálják ezeket a pályára lépő ifjukat, hogy kijelöljék nekik azt a helyet, ahol az állam, a vállalat, az üzem, sőt saját maga érdekében a legkisebb erőfeszítéssel a legnagyobb teljesítményt, tehát a

legnagyobb hasznot képes produkálni. Mindenütt a nagyobb teljesítmény, a nagyobb munkaeredmény, kiválóbb produktum a cél, csak éppen mi akarunk a világrámlaton kívül állni? Nekünk jó a régi eredmény is? Mi nem akarunk szebbet, nagyobbat alkotni? Nekünk nem kell a munkakerők gazdaságosabb kihasználása?

Bizonyos vagyok benne, hogy kell, mert ezt az ország, az állam s az egyén érdeke parancsolja.

Próbáljuk meg tehát mi is a tanárképzőnk szakosításával a rendelkezésre álló munkakerőket jobban, gazdaságosabban kihasználni, hogy a *Lutherek* ne kazánt fütsenek és *Platók* ne nyáját őrizzenek.

4.) Nemcsak a jobb, de az állandó munka érdekében is szükséges volna a szakosítás, mert szakosítás mellett a gyógypedagógia minden ága gondoskodhatnék utánpótlásról s így nem történhetnék meg az, hogy egyes intézeteink tanerő hiány miatt szinte csődbe jutottak. Borzalom arra gondolni, hogy vannak a gyengeelméjűeknek olyan intézetei, ahol 30-40 növendék tanítását kell egy tanárnak ellátni.

5.) A szakosítás biztosítaná a sukreszvenciát is és nem történhetnék meg, hogy 20-25 éven át a pályán működő egyének bár milyen okból is elhagyhassák az értelmi fogyatékosok oktatásának területét. Lehetetlenség az, hogy az értelmi fogyatékosok intézeteiben minden érték, tudás, rátermettség mobil dolog legyen s az bármikor elvonható legyen onnan egyéni, vagy szolgálati stb. érdekből. Akí a gyengeelméjűek oktatásának köszönheti, hogy azzá lett, ami, — az maradjon azon a pályán, amely őt azzá tette ami. Ezzel eleje vétetik annak, hogy az ügyet munkáló, propogáló, fejlesztő, előbbrevivő erőkből hiány legyen pályánkon.

6.) Az egységes képzés folyamánya az is, hogy a gyengeelméjűek intézeteihez gyakran helyeztek át a multban olyanokat a másik két ágazattól, akik amott tudás, szorgalom, magaviselet, jellem stb. tekintetben kifogás alá estek.

A gyengeelméjűek intézetei nem büntető intézetek, azok tanári testületeit méltán sértették a szerencsétlen intézkedések, mert ők tudásuk, s munkájuk értékénél fogva joggal elvárhatják azt, hogy intézeteinkbe igényeiknek megfelelő, abszolút értékű, teljesen kifogástalan egyének kerüljenek tanári szolgálatra. Ez nemcsak az ügy reprezentálása, de a gyengeelméjűek oktatásánál szükséges puritán hatás szempontjából is szükséges.

Az ideális állapot az volna, ha minden szak maga válogatná ki jövendő munkásait. Külföldön ez mindenütt így van. A multban hazánkban is így volt. Most is meg lehetne ezt egyszerűen csinálni. Ezzel megszűnne az egyes ágak embereivel való machinációk lehetősége. Mi mindnyájan tudjuk, hogy minden pálya egy egész embert kíván. Azt is tudjuk, hogy a pályájukról eltávolított, avagy áthelyezett 20—25 évi működési multtal bíró kartársak nem jelentenek nagy előnyt ott, ahová helyezték, mert minden új munkakörbe való belépés, bedolgozás sok időt, nagy fáradságot s sok munkát követel.

Másképpen néz az ügy az emberekre s az emberek az ügyre, ha tudják, hogy egymástól elválaszthatatlanok.

Sok-sok mondani valóm volna még a szakosítás érdekében, de egyelőre elegendőnek tartok ennyit.

Befejezésül megkivánom jegyezni azt, hogy a szakosítást a tanárképző mai formája mellett is megvalósíthatónak tartom.

A vakok testi nevelése

Irta Kirschenheuter Ferenc

10. Cserkészzet

A nevelőtagozat VII. osztályától kezdve fiú- és leánycsapatok szervezendők.

A csapatok a cserkészek szövetségének szervezetébe kapcsoltnak, annak szabályai szerint fejtik ki működésüket, lehetősen minél kevésbbé térve el az általános elvektől és munkarendektől. Ahol a vakság miatt el kell térni, ott a csapatok testedző játékkal, tájékozódási-, népies-, talaj- és atlétikai gyakorlatokkal, valamint úszással és a kirándulások anyagával foglalkoztatandók.

A vakok intézete a cserkészettől különösképen jellemfejlesztő hatásokat vár. A legkülönbözőbb életkörülmények között az önmagán való segíteni akarás, tudás gyakorlása, az önálló létfontartásra irányuló önértetes törekvés megerősítése, az életben elkerülhetetlen alkalmazkodásban, türeásban, nélkülözésben, küszködésben való edzés, az önbizalom s a kötelességtudás fejlesztése és mindezeknek az élet, a gyakorlat valóságaihoz kötöten való megoldása, — ezek azok a hatótényezők, melyeknek az alakító erejére vak tanulóink jövő, önálló megélése szempontjából oly nagy szükségünk van, melyeket azonban zárt intézeti nevelés kellő hatással létrehozni, kitermelni nem képes. Ezeknek a létrehozásában, kitermelésében nyújt a cserkészzet kítűnő segítséget.

11. Testápolás

Valamennyi osztályra kiterjedő anyaga :

A testedző gyakorlatok végzésével kapcsolatban azok céljának, hatásának ismertetése ; a testápolás gyakorlása a testnevelési órákkal és játékdélutánokkal kapcsolatban (mosakodások, zuhanyozások); a tanulók testi tisztaságának (fogak, köröm, haj) rendszeres ellenőrzése; útmutatások az érzékszervekre és belső nemes szervekre ható káros körülmények miként való elkerülésére, a munka- és alvásközben való testtartásra, az egészséges életrendre, a munka és a pihenés megosztására,

a munkán kívüli idő okos és egészséges fölhasználására és a testedzés ártalmas túlzásainak elkerülésére vonatkozóan; az önfertőzés elleni megóvás; az első segélynyújtás elemi teendőinek gyakorlása.

Az anyag földolgozását illetően megjegyzendők a következők:

A testnevelés érdekében általában, de a testápolást illető részét különösen is nagyon célszerű megoldás, ha az élet- és egészségtant mindenkor a testnevelési tanárok tanítják.

A testtartást szabályozó útmutatások a növendék testén eszközlendők, úgy, hogy a növendék a megfelelő testtartásokat egyben gyakorolja is.

A testnevelő órák munkájának eredményessége csak úgy lesz teljes, ha a tanulók a mindennapi testi munkával járó mozgás, meg a rendszeres testedzés és -ápolás testi és lelki jó hatásairól s az egész életen át való szükségességéről meggyőződnek; továbbá, ha az órákon végzett gyakorlatokat nemcsak megismerik, megtanulják, hanem azokat meg is szeretik annyira, hogy órákon kívül és az intézet elhagyása után is saját kezdeményezésükből folyóan edzik, ápolják testüket. Ennek elérése szempontjából fontos, hogy a tanulók az egyes gyakorlatok célját, hatását megismerjék. Ezt az ismertetést anélkül, hogy külön időt fordítanánk rája, a gyakorlatok végeztetésével egyidejűen nyújtjuk úgy, hogy a mozdulatok végzésekor időnkint utalunk azok céljára, hasznára, alkalmoszerűen pedig erre vonatkozó kérdéseket intézünk a tanulókhoz.

Figyelje meg a tanár növendékeit gondosan a vakok között oly gyakori önfertőzés szempontjából. Gyanús esetekben világosítsa föl az érdekelteket annak veszedelmeire tapintatosan, de a testnevelő tanár minden tekintélyének latbavetésével és kérje az igazgatónak s ennek révén az intézeti orvosnak a támogatását.

12. Mozgás a társas életben

A testnevelés e tárgykörből csak a gyakrabban használt és az életben való érvényesüléssel összefüggő testmozdulatokat ölelheti föl.

A társalgást kísérő, hangulatfestő arckifejezésekkel és kisebb kilengésű finomabb mozdulatokkal, asztalnál való viselkedéssel, evőeszközök használatával a testnevelési órák nem foglalkozhatnak, azok az érzékeltető oktatási és az irodalmi tárgyak, valamint a házi nevelés keretébe tartoznak.

Az e tárgykörben való tanítás a nevelőtagozat IV. osztályától kezdődik. Anyaga: Helyes, természetes állás, járás egyedül, kitérés, üdvözlés fejvetéssel és fejhajlítással menetközben. Megszólításra közeledés, megállás és üdvözlés (fiúk fejhajlítással, leányok köszöntő lépéssel, bókkal), kézcsók. Kopogtatás ajtón, ajtónyitás és csukás, belépés, üdvözlés, zajtalan járás. Igenlés és tagadás fejmozdulatokkal kísérve, válvonogatás. Kézmozdulatok: kézdörzsölés, eltólás, hívás, távoztatás stb. Könnyed állás, ülés, kéztartás társalgás közben. Kézfogás, jó barát üdvözlő átölelése, kézfogás idősebb és magasabb rangú egyénnel, nők üdvözlése. Járás férfivel, nővel

karonfogva, kézenfogva és érintés nélkül, lépésváltás. Mozdulatok köhögéskor, zsebkezdőhasználatnál, ásitásnál, sűgásnál, távolbakiáltásnál (kezekkel hangtölcsér) stb. Kézmozdulatok: tagadás jelzése („nem“ intése), legyintés, simogatás, vállveregetés stb.

A vak tanulóra nézve elsősorban a kellemes megjelenéshez, illetékes magatartáshoz, jó modorhoz szükséges mozdulatok fontosak. Azért ezeknek az ismertetése, gyakoroltatása tervszerűen történik, a többi mozdulatoké alkalomszerűen.

Mozdulatok elsajátítása a vak növendékre nézve nehéz. Kezdetben mozdulatai nagyon merevek és hosszas gyakoroltatás szükséges, hogy merevségük föloldódjék, hogy folyékonyakká váljanak, hogy megközeleítsék a látó ember mozdulatait. De azért is szükséges hosszabb gyakorlásuk, hogy a tanulók megszokják használatukat. A mozdulatok ismertetése érzékeltetés, magyarázat, utánoztatás által történik, mégpedig amennyire csak lehetséges tömegoktatással, hogy ezzel is minél több gyakorlásra útaljuk a tanulókat. A tömeges gyakoroltatást kísérje azonban állandóan az egyesek mozdulatainak beható megfigyelése, javítása, mert csak így akadályozható meg azok helytelen alakban való beidegzése.

Az anyag tanítására és gyakorlására valamennyi csoportban hetenként egy-egy negyedóra fordítandó.

13. Tánc

A nevelőtagozat VII. osztályától kezdve tanulnak úgy a fiúk, mint a lányok táncolni. Az anyag: csárdás és egy elterjedt körtánc.

A tánc a kedély élénkítését, a társadalmi életbe való beilleszkedés megkönnyítését szolgálja és kiegészítése a társas életben való mozgáshoz szükséges mozdulatformáknak.

14. Gyógyító torna

Az intézeti orvos által ráútat, elsősorban elhajlott hátgerincű tanulók csoportonként és hetenként legalább háromszor részesítendőek foglalkoztatásban, kezelésben az intézeti orvos és a testnevelési tanár által együttesen megállapított módon.

A foglalkoztatás és kezelés főbb alakjai: 1. Lélezési gyakorlatok. 2. Tömegben végeztetendő szabadgyakorlatok álló, csuszó-mászó és fekvő helyzetben, a test minden részét, de különösen a hátgerincet foglalkoztató anyaggal. 3. Egyénekenként végeztetendő javító gyakorlatok az érdekelt testrészekre való hatással a tornaterem rendes, valamint a gyógyítótorna céljait szolgáló különleges szereinek és eszközeinek (ferdesík, dúcos ágy, ferde ülés, hátgerincdúc, homokpárnák) alkalmazásával. 4. Dörzsölés (maszázs) a javítandó testrészekre való hatással. 5. Járásgyakorlatok. 6. Gyűrűhintagyakorlatok.

Az órákon a tanulók nem osztályonként, hanem a fogyatkozásuknak megfelelően csoportokba osztva jelennek meg. Foglalkoztatásuk, kezelésük teljesen az egyének testi elváltozásaihoz, szükségleteihez igazodik.

Minden óra legalább 15 percig tartó szabadgyakorlatokkal kezdődik s ezekben valamennyi növendék részt vesz. A szabadgyakorlatok célja általában az egész test, de leginkább a gerincoszlop edzése, mozgékonyá tétele. Az egyes növendékek állapotának meg nem felelő szabadgyakorlatokat az érdekeltek nem végzik, vagy helyettük ugyanabban az időben nekik megfelelőket végeznek. Például olyan növendék, akinek a hátgerince balra hajlott, a balra végzendő törzshajlítás helyett állandóan jobbra végzi a törzshajlítást. Errenézve minden egyes érdekelt növendék egyszersminde:akkorra útasítandó. A szabadgyakorlatok anyaga főképp a hátgerincre irányul, tehát korlátozott céljánál fogva természetesen nem lehet annyira változatos, mint a rendes testnevelési órákon. Mégis, a testnevelési tanár az intézeti orvossal egyetértve állapítson meg minél több, öt-hat féle, körülbelül egyenlő hatású gyakorlatssorozatot s ezeket a sorozatokat alkalmazza óráról-órára fölváltva.

A javítógyakorlatokat az orvos meg a testnevelési tanár minden egyes növendékre nézve külön-külön együttesen állapítja meg. A rendelkezésre álló időnek a fele egyéni javító-gyakorlatokra fordítandó.

A gyógyítótorna alkalmazásában fontos, hogy minden egyes növendék ismerje fogyatkozását, testi hibáját, hogy tudja, mely gyakorlatot miért kell végeznie, hogy ő maga is meg legyen győződve a gyakorlatok szükségességéről és hogy céltudatos törekvéssel ő maga is segítse a gyakorlatok szabályszerű, lelkiismeretes végzésével azok hatásának, teste helyes, egészséges irányba való fejlődésének előmozdítását. Ennek érdekében a tanár hassen fölvilágosítással, meggyőzéssel, rábeszéléssel növendékeire. A testi hibák tárgyalásával azonban ne hassen lehangolólag növendékeire. Ellenkezően, munkájának ezt a részét is, épúgy mint a gyakorlati foglalkoztatást, hassa át bátorító életkedv, üdítő vidámság.

Az egyes testrészekre kiterjedő dörzsölést (masszázst) hozzáértő segédszemélyzet hiányában maga a tanár végzi. Minden egyes növendék rendellenes hátgerincéről a tanár a kezelés megkezdésekor a megfelelő készülék (hátgerincablak) segítségével rajzot készít és ennek az alapján kíséri figyelemmel az egyes növendékek hátgerincének további alakulását.

Óvatosság, kimélet, türelem és szeretet irányítsa a tanár munkáját.

15. Játékdélutánok

A nevelőtagozat III. osztályától kezdve fiúk és leányok részére játékdélutánok rendszeresítendőek, melyeknek anyaga : játékok, talajgyakorlatok, birkózás, atlétika, fürdés, úszás, sütkérezés, séták, szánkázás, versenyek.

A foglalkoztatás télen és nyáron száraz időben az intézeti udvar játékerén, vagy a Városliget valamely nyilvános játékerén, avagy egy közeli sportpálya területén, nedves időben pedig a tornatermekben

folyik. Az *intézeti udvar játszótère* legyen sík, tágas, futóversenyek rendezésére is alkalmas, dobó és ugrópályával ellátott, apró kavicsokkal borított, könnyen öntözhető, fátlan, szabad tér. Legyen az intézetben könnyen hozzáférhető mosdó, zuhanyozó helyiség, melyet a tanulók különösebb idővesztés nélkül a testnevelési órák, játékdélutánok és kirándulások után akadálytalanul használhatnak.

16. Tornaünnepek, versenyek*

Nyilvános tornaünnepek, versenyek alkalmasak a testnevelés fontosságának hangsúlyozására, fokozzák a tanulók érdeklődését a testedzés iránt, sőt a növendékek jórésztére buzdítóan is hatnak. Veszedelmük azonban, hogy: 1. könnyen elvonják a tanárokat a tömegek rendszeres, tervszerű képzésétől, amennyiben munkájuk a jobb növendékanyagra fordítódik és épen azok hanyagoltatnak el, akiknek a testnevelés áldásaira fokozottabb mértékben volna szükségük; 2. a tanárok túlságosan sok időt fordítanak kizáróan az ünnepi műsoranyagra, ami az általános képzést hátráltatja s egészségi szempontból is kifogásolható. A testnevelés munkájának ily ferde és káros irányba való fejlődése féltő gonddal kerülendő.

A nagyközönség előtt mindenkor csak a legfelsőbb osztályok egy-egy olyan válogatott tornász-, atléta-, táncos-, úszó-, vagy birkozó-csoportja szerepeltetendő, melynek műsoranyaga a mindennapi munkából termelődik ki s amelynek külön e célra való képzése leginkább rendkívüli órákban, avagy ha rendes órákban is, de a többi növendékek másirányú testedző foglalkoztatása mellett egy, legföljebb két hét alatt elvégezhető. Alsóbb osztályok, ha szükséges, játékot mutathatnak be az ünnepeken minden különös előkészület nélkül.

A nyilvános versenyeken is épűgy, mint az oktatásban, a hangsúly a csapatversenyeken legyen úgy a torna-, mint az atlétikai gyakorlatokban és a sportokban. Minél kisebb az erőkülönbség a versengő csapatok között, annál érdekesebbek a versenyek s nevelő hatásuk is annál nagyobb.

Az egyéni versenyek közül nevelési szempontból az előnyversenyek az értékesebbek. Az előnyosztás nélküli egyéni versenyeknél a túlzások úgy nevelési, mint egészségi okokból visszaszorítandók. A legnagyobb eredményeket (rekordokat) jegyezzük föl, mert azok a későbbi időkben tájékozódásul szolgálnak, buzdítóan hatnak és hozzátartoznak a testedzést megkedveltető, a növendékek között népszerűsítő intézeti hagyományokhoz, de az elérésükre való törekvés a versenyek előkészítésében kerülendő.

L. Kirschenheuter F. „Növendékeink testi nevelése“ c. értekezését a Vakok Kir. Orsz. Intézete 1911—12. évi Értesítőjében.

Általános alapelvek

1. A testnevelésnek a tantervbe foglalandó anyaga sokoldalú céljának megfelelően egyesítse magában úgy a testedző játéknak és a tájékozódási gyakorlatoknak, mint a német és a svéd nevelőtornarendszernek, nemkülönben az atlétikai gyakorlatoknak és sportoknak élettani, egészségi és pedagógiai szempontból legértékesebb anyagát. A nehezebb szertornázás, továbbá a nagyon sok gyakorlást és erő kifejtést igénylő atlétikai gyakorlatok és sportok a vakok intézeteiben mellőzendők. A vakok testnevelése a sokoldalú, sokirányú játékos cselekvéssel és a nagyobb területen való mozgással járó testedzés, a szabadtéri sportok irányában fejlesztendő. Ezt kívánják az egészség, a kedély és az önállóságra való nevelés szempontjai.

2. A vak tanulók testnevelési anyaga a testedző célokra kívül nagyrésztben más, az általános neveléssel, a gyakorlati képzéssel és az életben való érvényesüléssel összefüggő célokat szolgálván, a testnevelési órák és a játékdélutánok látogatása alól senki föl nem menhető.

3. A vakoknál oly rendkívüli gondozást igénylő helyes, könnyed, rugalmas és egyensúlyozott testtartás megszokására nevelő törzsgyakorlatok lehetőleg minden órán végeztetendők.

4. A testtartás, de főként a tájékozódás szempontjából rendkívül fontos, hogy a növendékek ne csak a testnevelési órákon, hanem egész napon át egyedül, ne egymásba fogódzva járjanak. Ezt mint elemi szabályt a házirenddel is érvényesíteni kell az intézeti életben.

5. Tavasszal, nyáron és ősszel az órák kétharmada szabadtéri játékokra, a szabadban űzött népies és talajgyakorlatokra, valamint atlétizálásra fordítandó. Hacsak engedi az időjárás, a zord téli időket kivéve mindennemű, nem a tornaterem felszereléseire kötött gyakorlatok a szabadban végeztetendők.

6. Az összes gyakorlatnemeket, játékokat tanítsuk és végeztessük, amennyire csak lehetséges, tömegfoglalkoztatás alakjában és alkalmazkodjunk mindig a gyöngébbekhez, hogy együtt dolgozhassanak fejlettebb társaikkal.

7. A versengés fölkelte a személyes becsvágyat és hathatós serkentő tényező. Az oktatásban tehát, ahol csak lehet, használjuk föl. A versenyekben kivétel nélkül minden növendéknek részt kell vennie. S hogy ez lehetővé váljék, leginkább előny- és csapatversenyek rendezendők az erők kiegyenlítésével.

8. A szerek, eszközök előhozása, felszerelése, leszerelése, helyre-vitele az első osztálytól kezdve a növendékek feladata, melyet a lehető leggyorsabban kell végezniök, hogy minél kevesebbet veszítsünk a gyakorlatokra szánt munkaidőből.

9. A rendgyakorlatokra ne fordítsunk sok időt. Céljuk a vakok testnevelésében csak az, hogy a növendékek a szabad- és a szergyakorlatokhoz, valamint a játékokhoz gyorsan el tudjanak helyezkedni.

10. Fölvonulások, valamint általában azok a szövevényesebb járásgyakorlatok, melyek csak jó igazodással és fedezéssel érvényesülnek és amelyek csak mint látványosságok értékesek, a vakok oktatásában mellőzendők, mert a vak tanulók érzékelési körén túlnyomórészt kívül esnek. Alkalmazásuk a látók oktatásából áthozott csökevény, sem a nevelés, sem az oktatás céljait nem szolgálják. Ezért alkalmazásuk nem is szakszerű, a megtanításukra fordított időt a növendékeink testnevelésére fordított kevés időből ne vonjuk el.

11. Soha egy pillanatig se tűrjünk meg bármi okból származó ügynevezett kényszermozgásokat (keringést, fejcsóválást, a fénnel való játszást stb.). Az egész nevelő- és oktatószemélyzetnek össze kell fognia e visszataszító mozgásszokások kiirtásában.

12. A testnevelő tanár amellett, hogy szakember a vakok nevelésében és oktatásában, legyen alapos szakember a testgyakorlásban is. Minden pillanatban tudnia kell, mit, miért, hogyan tanítson. A félig szakember ötletszerűségének a vakok testgyakorlásában helye nincs. A tanárnak ismernie és követnie kell az orvosi és a neveléstudományak a testgyakorlására vonatkozó elveit, szabályait és ismernie kell elméletben és gyakorlatban az összes testnevelési rendszereket és sportokat. Ily követelmények csak a testnevelésre és a vakok oktatására egyaránt képesített tanárokkal szemben támaszthatók, miértis ilyenek (testnevelési főiskolát és gyógypedagógiai tanárképzőt végzett tanárok) alkalmazandók. A leány-növendékeket a nevelőtagozat V. osztályától kezdve tanítsa nőtanár.

Módszer

1. A gyakorlatok végeztetésénél fő gondunkat a mozgások, a *mozdulatok alakjaira és azok összerendezésére* fordítsuk. Ez azt jelenti, hogy a növendék lendítése legyen tényleg lendítés, legyen puha, rugalmas lendület, ne legyen egy merev mozdulat íve; ütése legyen valóban ütés, mozdulata haladjon a legrövidebb úton, legyen ütőereje; a súlydobógolyót ne csak a kar ereje lökje, segítsenek a lábak és a hátgerinc rugalmas mozdulatai is. Hogy ezt elérjük, a mozdulatok alakját, egyidejűségét, egymásutánját érzékeltetéssel, magyarázatokkal előbb a növendék képzet- és fogalomvilágába bele kell vinni, csak azután végrehajtani a mozdulatokat.

2. A végrehajtásban törekedjünk mindenestre szép, vonalaikban az emberi test formáit, arányait, előnyösen kifejezésre juttató mozdulatokra, de erre nagyon sok időt ne fordítsunk, mert itt a cél elérése tekintetében a látási képzeteket nélkülöző növendékeinknél korlátozottak a lehetőségek s a legtöbb esetben meg kell elégednünk a részleteikben is befejezett és föltünőbb félszűzségektől ment mozdulatokkal. A lényeg, hogy a gyakorlat a kívánt hatást a szervezetben kiváltsa. *Esztétikai kívánalmakat*, különösen pedig a csapatgyakorlatok összhatására

irányuló esztétikai kívánalmakat csak addig a határig érvényesítsünk, amíg ez nem hat hátrányosan munkánk lényegére és a testnevelési óra élénkségére. A lényegét nem érintő külsőségek miatt folytonos helyreigazításokkal a tornaórát a növendékekre nem szabad unalmassá tenni. Így például ne bibelődjünk pontos igazodásokkal, ami csak a nézők szemének hozhat kielégülést, de az igazodásokat ellenőrizni nem képes növendékeink szempontjából teljesen céltalan és eredménytelen eltékozlása a drága időnek.

3. A gyakorlatok tanításának főeleme az *érezkeltetés*: Testmozdulatok oktatásánál a szóbeliség érezkeltetés nélkül eredménytelen. A vakok egész oktatásában a legnehezebb, a legmélyrehatóbb szakismeretet kívánó föladat: mozgásoknak, mozdulatoknak az érezkeltetése és utánoztatása, különösen az oktatás kezdetén az alapmozdulatok és mozgások érezkeltetése, utánoztatása.

Az érezkeltetést végezheti a tanár saját testén, egy próbanövendék testén, vagy az oktatott növendék testén. A legtöbb esetben a tanárnak saját testén végzett érezkeltetése a legeredményesebb, mert a tanár így a szükséghez képest közvetlenül egymás után tudja érezkeltetni a helyes, meg a helytelen formákat s az érezkeltetést saját mozgásban lévő testrészein oly módon végezheti, hogy minden egyes mozzanatot, az azt előidéző okokat, keletkeztetésének módját ismertetni s az átmeneti helyzeteket is szóbeli magyarázatokkal kísérni képes. Ha a gyakorlat az azt végrehajtó tanárt olyan helyzetbe hozza, hogy a saját testén érezkeltetni nem képes, akkor az érezkeltetést egy kiválasztott próbanövendéken végzi.

A vakok mozgásemlekezése általában gyöngé, miért is az érezkeltetést kövesse nyomban az *utánoztatás*, addig, míg az érezkeltetés folyamán a tanár, illetve a tanuló társ testén tapasztalt mozdulatok, izommozgások, rángások, lendületek, benne vibrálnak a növendék idegzetében. Ha késünk az utánoztatással, minél nagyobb a távolság időben az érezkeltetés és az utánoztatás között, annál inkább csökken az eredményesség lehetősége. Ha többen érzékelik a tanáron (tanulótársan) a mozgást, valamennyivel nyomban utánoztatni kell a mozdulatokat.

Több összefüggő gyakorlatból álló összetett gyakorlat tanításánál, legyen az akár szabad-, akár szeryakorlat, akár birkozófogások egymásbafonódása, akár más gyakorlat: egy-egy érezkeltetés ne ölelje fel egyszerre az egész gyakorlat anyagát, hanem annak csak egyes részeit, mégpedig abban a sorrendben, amint azok egymást követik, vagy ha célszerűbb — s ez mindig a gyakorlat mozdulatainak összetételétől függ, — szorítkozzék először csak a leglényegesebb részre, melytől függ a többinek a helyes végzése, s csak azután fejlessze ki összefüggésük szerint a többit. Általános szempontként tekinthető, hogy ne sokat egymásután, mindig csak az adott helyzetben legszükségesebbet érezkeltessük s ha ezt úgyahogy utánozni tudják a tanulók, rögtön következék a gyakorlás.

Magának a gyakorlatot végrehajtó növendéknek a testen való érzékeltetés — jóllehet ez a legközvetlenebb érzékeltetés — rendszerint csak mint másodfokú érzékeltetés szerepel a más testen végzett érzékeltetés után s a gyakorlat végrehajtásának megkísérlésével kapcsolatban. Könnyebb gyakorlatoknál ezzel is kezdhethük a munkát, szövényszerűbb gyakorlatoknál azonban ajánlatos előbb az idegen testen való érzékeltetéssel a mozdulatok alakját, egyidejűségét, szóval a gyakorlat képét a növendék képzeletébe belevinni.

A már érzékelt gyakorlatot akkor sajátítja el a növendék leghamarabb, legjobban és legmaradandóbban, ha azt a saját elképzelésének megfelelően végzi s mozdulatainak igazításába csak akkor avatkozunk bele tetteleg testrészeinek igazításával, ha másképp, magyarázattal nem boldogulunk.

4. Az érzékeltetés mellett a tanítás másik eszköze a *magyarázat*. Mindent érzékeltetni nem lehet. A mozdulatokat mind tudjuk érzékeltetni s különösen, amíg a mozdulatok egyenkinti érzékeltetéséről van szó, a munkának különösebb nehézsége nincs. Két, különösen pedig több testrészt kiterjedő két mozdulat egyidejű lefolyásának érzékeltetése azonban már nehezebb, több egyidejű mozdulat érzékeltetésében pedig, miután a tapintással való érzékelésben az egyidejű áttekintés nagyon korlátozott, a nehézségek a megoldhatatlanságig fokozódnak. Itt érvényesül aztán teljes egészében a magyarázat. A magyarázatokban az eljárás lényege a mozdulatok megindításának, keletkeztetésének megértetése. Ez pedig a mozdulatoknak elemeikre való bontásával és lefolyásuknak részletekben való ismertetésével történik. Az érzékeltetést az elemek ismertetésében természetesen itt sem nélkülözhetjük, de a továbbiakban segítségül hívjuk magyarázataink folyamán a növendékek képzelőerejét és különböző irányú ismereteit is, így például a szertornázásban, meg az atlétizálásban a felső fokon a növendékek test- és élettani, nemkülönben természettani tudását is.

5. A testgyakorlás is, meg a tanítása is rendkívül fárasztó, unalmas és csekély eredményű, ha növendékeink nem ismerik a *mozdulatok elemeit*, ha nem eléggé gyakorlottak azok végrehajtásában. Fontos a növendékeknek az elemekben való jártassága a hibák javítása szempontjából is, mert ha az elemekben jártasak, a hibák gyakran a mozdulatok elemeire, a helyes testtartásra való szóbeli figyelmeztetéssel is javíthatók.

6. A vak gyerek többnyire csak a maga munkájának, mozdulatainak érzékelésére van utalva. Ezért gyakori eset, hogy elfelejti a már ismert, tudott gyakorlatokat. Ennek ellenszere a *gyakori ismétlés*.

7. A munkát hatástalanító tétovázásnak elejét veendő, az órák előre elkészített *óratervek* alapján bonyolítandók le. Az óratervek alapelve, hogy minden egyes órára olyan gyakorlatokat csoportosítsanak, melyek az egész test minden szervét, részét foglalkoztatják.

Egy óraterv váza: 8 percig tartó előkészítő, a vérkeringést meg a lélek-

zést élénkítő bevezető gyakorlatok, azután 34 percig tartó, erőteljes élettani hatásokat és izommunkát kiváltó, mégpedig elsősorban ügyességi gyakorlatokból álló főgyakorlatok, végül 3 percig tartó, a vérkeringést és a lélekzést szabályozó, csillapító befejező gyakorlatok. (Tantervtervezetünk részletes óratervet tartalmaz).

8. A tanár sohase követeljen olyat, ami túlhaladja a tanulók képességeit, *foglalkoztatása legyen gyorsmenetű, az időt kihasználó, élettől lüktető.*

9. Munkaközben ne felejtse a tanár, hogy a testnevelési órán a tréfás buzdítás mindig eredményesebb, mint a korholás. Munkájának legyen állandó fűszere a jókedv s *tanítása keltsen növendékeiben jó hangulatot, mert ez a siker egyik főfeltétele.*

Adalékok a siketnéma-oktatás reformjához.

Közli: *Palatinus N. Károly.*

Szaklapunk tavalyi 3—6. számában arról irtam, hogy német tanártársaink egyik nesztora, *Schneider M.*, hosszú cikkekben mutatott rá arra a súlyos tévedésre, amelybe — szerintem — minden siketnéma-tanár akkor esik, ha a siketnémák tanítása közben bármiben is a népiskolát veszi mintának. Német kartársunk már régebben fogott gyanút. Nem sajnálta a fáradságot tovább tanulni, egyetemi tanulmányokat is végezni csak avégből, hogy gyakorlati uton szerzett megfigyeléseit elméleti vizsgálat tárgyává tehesse és szükségesnek mutakozó javaslatait tudományos érvekkel is megokolhassa.

Sch. állítja és bizonyítja, hogy rossz utakon jártunk mindig, amikor a népiskolában elfogadott módszert és tantervet igyekeztünk másolni.

„... ránk, siketnéma-tanárokra, nézve az ép gyermek már kész ember, hiszen 6 éves korában máris birtokában van annak, amihez mi a siketnémát hozzá akarjuk segíteni“ ... „amikor az ép gyermek a népiskolába kerül, — ezt mindig hangsúlyoznunk kell — már pompásan beszél és beszélget; az ép emberke tehát akkor kezdő a mi szempontunkból nézve, amikor anyjától beszélni kezd tanulni. Ezért nem áll az, hogy a siketnéma-oktatás célja, anyaga és tanítási módja a népiskoláéval rokon, vagy éppen azonos volna. És ha százszor mondjuk is, még mindig nem hangoztattuk elégszer, hogy a siketnéma-iskola nem népiskola és így a népiskola a siketnémák tanításának sem kezdő, sem pedig későbbi fokán nekünk útbaigazítást nem nyújthat.“

„Siketnéma gyermeket megszólaltatni és szellemileg mozgékonyá tenni oly nehéz feladat, hogy még föl sem fogták teljes súlyát, nagyságát ... Tanítványaink legfeljebb napi négy órán keresztül részesülnek beszédtanításban, — az ép gyermek reggeltől estig; és mert hallja a beszédet, biztosabban is fogja fel azt. És akkor a mi némáink 3—4

év alatt tanuljanak meg beszélni. Ez lehetetlenség Észszerű eljárással elsajátíthatnak nagyjából annyit, amennyit a halló gyermek 5. évéig megtanul, de a minőség és mennyiség tekintetében jelentékeny hiányok fognak maradni Ehhez azonban idő, idő és még egyszer idő kell Mivel tehát a siketnéma-iskola nem népiskola, azért nem is való oda számtan, földrajz stb. — amint a gyerekszobában sincs.“

Ezek röviden Sch. megállapításai. A „Blätter“ — múlt évi 21. 22. és 23. számában folytatja érvelését a siketnéma-oktatás „Önállósítása“, a népiskolától való „függetlenítése“ érdekében. Felhívom tanártársaim figyelmét ezekre az alapos, érdekes fejtegetésekre. Azok részére pedig, akik a német szaklapot nem olvashatják, itt közlöm a súlyosabb részeket:

A siketnéma gyermek csak az iskolában tanul beszélni. Sem az iskola évek előtt, sem azok után nem tanulja a nyelvet, sőt a tanulási órákon kívül sem. Amidőn siketnémát beszélni akarunk megtanítani, akkor különleges a célunk és különleges az eljárás is. Különleges azért, mert különbözik a népiskola céljától, módszereitől és különbözik a többi gyógypedagógiai intézmény céljától és tanítási eljárásától.

Mi közünk van nekünk a népiskolához? Hiszen annak a növénydékei kitünően beszélnek! A mieink?! Aki mankón jár, az sohasem éri utól az éplábú embert.

Az a törekvés, irány, hogy a siketnémák tanintézetében az ének kivételével a népiskola minden tantárgya taníttassék, a siketnéma-oktatás igazi célját nagyon sokáig majdnem teljesen háttérbe szorította. Mit akarunk a sok tantárgytól? Már *Hegel* megmondta, hogy aki valami nagyot akar elérni, az legyen képes magát mérsékelni; aki ellenben mindent akar, az tulajdonképp semmit sem akar és nem is ér el semmit.

Nyelvet, beszédet nem lehet úgy tanítani, mint más iskolai tantárgyat. Ha az ép gyermek, csak az iskolában tanulna beszélni, akkor — jó hallása mellett is — valószínűleg kontár maradna a nyelv dolgában. Ha pedig ez a hallókra nézve áll, mi van akkor a siketnémákkal? Az élet azonban gondoskodik róla, hála Istennek, hogy a beszédei iskola és tanterv nélkül tanulhassa meg az ép gyermek a család és a játszótársak körében. Ennek a módnak szellemét, lelkét kellene valamilyen kép megfogni és tanításunkban alkalmazni. Egyszerű másolásról azonban szó sem lehet. Nem járhatunk úgy el, miként az anya teszi halló gyermekével. Mert az ép gyermekben hajlam, kedv lakik a beszélgetéshez, azért tevékenyebb is a nyelv elsajátításánál úgy, hogy az anya teendője könnyű játék a mi nehéz munkánkhoz képest. Tudjuk, hogy a mily szívesen csacsog az ép gyermek, ép oly tartózkodó a mi növénydékeink legnagyobb része; beszélő kedve úgyszólván semmi sincs. Éppen ezért az anya előtt ismeretlen módokat, eszközöket is kell alkalmaznunk tanítási eljárásunknál.

Egyben fénylő példa az „anyaiskola“. Abban t. i., hogy nem iskola. Nem törődik a tananyaggal, nincs ott betű, nincs könyv, nincs tanulási

kényszer, nincs semmi iskolaszertűség. Mindig az élet jelenségei körül forog minden, bármilyen tarkák és rendszertelenek legyenek is a gyermek élményei.

Ezek mozgatják a gyermeket testileg és szellemileg; amikor a gyermek valamit átélt, azt el is akarja valamiképp mondani. Ezek az élmények legalkalmasabbak arra, hogy általuk szavakat, mondatokat tanuljon a gyermek, — a siketnéma is. És amíg növendékeink nem tudnak úgy beszélni, mint — körülbelül — az öt éves ép gyermek, addig semmi mást nem tanulhatnak. Ne tágítsunk ettől az igazságtól többé! Nagyon is sokáig figyeltük a népiskolát s végül a járszallagijára kerültünk.

Nagyon érdekes a 42. évf. 22. számában legelül olvasható részlet *Hobbes* angol filozofusnak dr. *Wallishoz* 1677-ben írott válaszából. *Schneider* rámutat arra, hogy tudós gondolkodók már akkor is felismerték a siketnémák különleges helyzetét a hangos beszéddel szemben. A sn.-tanárok mégis azt hitték valamikor, hogy a nyelvtan segítségével meg tudják tanítani a beszédet és a jelet is teljesen ki akarták küszöbölni a tanításból.

Amikor valamely útnak a végére jutottunk, az útközben leküzdött akadályokat más szemmel látjuk, mint az útnak elején. Csak ha már többször tanítottunk I. osztályt, tudjuk ennek feladatát kielégítően elvégezni. Aki nem tanított legalább féltucatszor I. osztályt, az — elvi kérdések eldöntésénél túrtörtesse magát! Legyen már egyszer vége annak az illúzióknak, annak a zöld asztalok mellől származó bölcseségnek, hogy a kiejtésre való tanítás (Artikulationsunterricht) „vidám séta az abc-n keresztül.“ Mintha bizony a hangokat gyorsvonati tempóban lehetne kihozni és megrögzíteni; mintha növendékeinkből fél, vagy egy év alatt jól beszélő gyerekeket nevelhetnénk, akik aztán máris alkalmasak a népiskola-szerű tanításra.

A mi növendékeink nem csak a hallást nélkülözik. A siketség a lélek, a szellem legmélyebb rétegéig lehat és számtalan csírát, képességet bénít meg, vagy akadályoz a kifejlődésében. Ha a siketnéma gyermek lelkét ebből a megkötött állapotából ki akarjuk emelni, akkor nagyon súlyos, fáradságos munka és bizonytalan út áll előttünk. És mégis szédületes célokat tűzünk magunk elé! Avagy nem szédítő-e csak rá-gondolni, hogy olyan gyermekeket, akikkel hosszú heteket töltöttünk el csak azzal, hogy a „pá“ „papa“ szókat végre tőrhetően tudják kimondani, rövid két-három év múlva könyv mellé ültethessünk le, hogy megértsék azt ami abban benne van! Gyermekek, akik nincsenek tisztában a „szülő“ „bácsi“ „testvér“ fogalmával, *Kain* és *Abel*, *Ábrahám* és *Lót* történetét vagy *József* álmát tanulják!

Nem lelkesedik *Schneider* a gyermek-kertekért sem. Azt írja, hogy a lipcsei előkészítő iskolát meglátogatta. Úgy látta, hogy a másodéves gyerekek sem szellemileg nem voltak fejlettebbek, érettebbek, sem pedig beszédesebbek az ő saját első osztályosainál.

Még a legügyesebbnek mondott tanár sem lehet valami nagyra elért eredményeivel! Hiszen még kifogástalan kiejtést sem érhet el min-

den tanítványánál. A kiejtés állandó javítása rengeteg időt és fáradságot vesz igénybe a tanítás egész tartama alatt. A kiejtésre való tanításra okvetlenül két év fordítandó. Máskülönben oly ingatag marad az alapozás, hogy arra építeni tovább nem érdemes.

A szabad vagyis élmények alapján folyó tanításra hat év kell. És pedig azért, mert amíg az ép gyermek évenként 52 héten át tanulja a beszédet, addig a siketnéma alig 40 héten át. A halló gyermek reggeltől estig, azaz legalább napi 10 órán át hall beszédet; a siketnéma tanuló tulajdonképpen csak 8-11 vagy 8-12 között, tehát napi 3-4 órán át kap belőle valamit. És akkor nem egy sn.-tanár azt hiszi, hogy a hangképzés utáni 2-3 év múlva növendékei úgy fognak beszélni, mint az 5 éves halló gyermek és azontúl már a népiskola módszereivel tanítható. Ez a hiedelem évtizedeken keresztül sok kárt okozott a sn.-oktatásnak.

Három év tehát semmikép sem elegendő a szabadtanításra. Éppen csak annyi, mint egy csep a forró köre. Legalább a dupláját kell rászentelnünk és még akkor is messze, nagyon messze van a siketnéma az 5 éves halló gyermektől beszélőkészség dolgában.

A 3. évtől végig tehát szabadtanítás folytatandó. A délelőtt 8—12-ig terjedő időt az egyszerű érintkezési nyelv elsajátítására kell fordítani. Reáliák nem kellene; sem külön hittan sem pedig alsó, felső stb. tagozatra osztott nyelvoktatás sem szükséges. Ez a kívánság, követelés nem fog a legközelebbi időben teljesülni. De okvetlenül megvalósul akkor, ha a siketnémák tanítása tudományosan képzett nyelv-psychologusok kezébe kerül. Mert ennek a gyökeres átalakulásnak legfőbb akadálya mi vagyunk, aminek oka képzésünkber, előtanulmányainkban rejlik. Népiskolai képesítésünkkel jár vele, hogy fejünkben tanterv, órarend, tananyag-beosztás, a reáliák módszerei hemzsegnek és nem tudunk tőlük szabadulni. Sokáig az volt a vélemény, hogy a sn.-intézet kissé módosított népiskola, semmi egyéb! Minden törekvés odairányult, hogy a kiejtés-tanítás után mielőbb a népiskola tantárgyait vehessük elő. Tanárképzésünk is így festett; szakismeretek nélkül is meg lehetett úszni a vizsgákat, ha az előzőek anyagából tudunk még valamit. Így voltunk az igazgatói vizsgával is. Psychológiáról sehol sem esett szó.

Itt az ideje, hogy a népiskola tantárgyaitól és módszereitől megszabadítsuk a sn.-oktatást. Egy paripáról már leszálltunk: nem tagoljuk többé a beszédtanítást Walthert szerint. Kézikönyvében (Handbuch stb.) hét szakra osztotta a beszédtanítást s ez a könyv évtizedekig irányt szabott!

Az olvasás, fogalmazás, sőt nyelvalak-tanítás azonban itt van még. Gondoljunk arra is, hogy a mi tanítványaink ép úgy megtanulhatnak az egyszerű beszédet olvasmány, fogalmazás, grammatika stb. nélkül, amint halló társaik is ezek nélkül tanulták meg és jusson eszünkbe — tapasztalhatjuk elégszer, hogy milyen gyámoltalan a felső osztályos siketnéma, akit már évek óta reáliákkal tömünk, — akkor, ha valamit kérni, vagy röviden elmondani kell. Ilyenkor tűnik szembe leginkább a sok tantárgy fölösleges volta.

Schneider kartársunk végül összefoglalja érvelését, okoskodását valamint javaslatait és akciójának folytatására buzdítja a fiatalabb tanártársait. Kéri őket, hogy szíveleljék meg gondolatmenetét; működjenek, harcoljanak tovább javaslatainak megvalósítása érdekében.

Vannak, akik nem értenek egyet Sch.-rel. Olvastam is ilyesféle cikket a Blätterben. Úgy látom azonban, hogy öreg tanártársunk nem írt és nem agitált hiába. Német kartársaink egyesülete ugyanis elhatározta, hogy a siketnémák tanát tudományos vizsgálatok tárgyává fogja tenni és tétetni. Erre a célra egyesületet alapít és tőkét gyűjt. Szaklapjuk 1930. I. 1-én megjelent számában benne van a felhívás a német és osztrák sn.-tanársághoz, a melyken Schorsch E. belépésre szólítja kartársait. A felhívásban olvashatjuk, hogy ami a sn.-tanárságtól nem telik, azt megfelelő szaktudósokkal kívánják elvégeztetni. Az egész felhíváson végigvonul a szintnek általános emelésére irányuló törekvésnek a hangja. Ebbe a számba Schumann dr. is írt idevágó cikket. Tanártársaimnak, akiknek a „Blätter“ rendelkezésére áll, figyelmökbe ajánlom Schorsch és dr. Schumann cikkét. Schneider ezt írta; „Die grösste Hemmung in dieser Hinsicht liegt in uns heutigen Taubstummenlehrern selber; sie hängt mit unserer Ausbildung und unserer — auf die Volksschule eingestellten — Blickrichtung aufs engste zusammen...“ Ezért kívülről tudósokat fognak belevonni a kutatásokba, akiknek látását nem zavarta meg a népiskola.

Erről a mozgalomról azért referáltam immár kétszer, mert sok-sok évvel ezelőtt, amidőn mégcsak 8-10 éve bajlódtam volt a siketnémákkal, én is tettem indítványt a kolozsvári közgyűlésünkön, mely a tanárképzés s ezzel az egész sn.-oktatásügy emelését hozta volna magával. Sajnos nem akadt senki, aki indítványom mellé állt volna; de ellene ketten is felszóltak. Jó volt nekünk akkor úgy, ahogy volt. A német mozgalom azonban mintha nekem is igazat adna.

A vakok magánjogi jogviszonyairól

Irta Bernáth István dr.

A szerzőnek a Siketnémák és Vakok Tanárainak Orsz. Egyesülete ezévi közgyűlésén, Debrecenben tartott előadása.

A társadalmi visszasságok, emberi gyarlóságok között nem utolsó helyen kell megállapítani azt a ténykörményt, hogy a társadalmi rétegek közül mindig a leggyengébbek azok, akikről a legkevesebb gondoskodás történik. Sajnos, ez egy olyan társadalmi jelenség, amely a

* Ezen értekezés úgy tartalmi, mint eszmei részének nyilvános iskolákban (főiskolák) való előadását, valamint a törvény kereteiben biztosított terjesztési jogát a szerző az ő külön engedélyéhez köti. (Kiadó).

létért való küzdelemben oly elemi erővel tör elő, hogy azt csak társadalmi, de főleg hatalmi felsőbbség útján lehet és kell ellensúlyozni. Különben is a hatalmi felsőbbség erkölcsi kötelessége a gyengébbek védelme és a velük szemben tanúsított jogtalanság igazságos megtorlása.

A társadalmi rétegek leggyengébbjei közt első helyen kell megemlíteni az emberiség legrászorultabbjait: a vakokat. Sajátságos, hogy éppen a vakságban szenvedők azok, akiknek jogi védelme igen szűk keretek közé van szorítva. Noha a világtalanság oly fogyatékoság, mely még a durvább lelkületű, laikus egyén előtt is bizonyos mérvű és ösztönszerű szánalmat vált ki, mégis a vakok azok, akik úgyszólván csak a legszorosabb magánjogi viszonylataikban élveznek bizonyos jogvédelmet. Inkább csak kíméleti szabályokkal találkozunk itt-ott a törvénytárunkban s így nem csodálkozhatunk, ha a vakok magánjogi helyzete oly sívár és elhanyagolt képet mutat.

Mi, gyógypedagógusok, akik eljegyeztük magunkat az emberiség legrászorultabbjai nevelésének és oktatásának királynőjével, mi tudjuk csak megérteni lelkük vágyakozását, mi ismerjük egész lelki berendezkedettségüket s mi ismerjük azokat a rugókat, melyek egész énjüket mozgatják. Következésképp, a mi kötelességünk felhívni az illetékes körök figyelmét a helyzet tarthatatlanságára s nekünk kell megjelölni azt az irányt, ahogy ezt a nagy fontosságú társadalmi kérdést nyugvópontra lehet juttatni. Sajnos ajelenleg érvénybenlévő „Polgári perrendtartás“ is csak összefoglalóan emlékezik meg a fogyatékosok típusairól, és nem tesz különbséget a perjogi szabályoknál. Hasonló esettel állunk szemben a Büntető törvénykönyvünk eljárásjogi szabályainál is. Itt a fogyatékosok büncselekményeinek egyöntetű és összefoglaló elbírálása tehető gyógypedagógiai szempontból bírálat tárgyává, mert például a rágalmaszás vétsége másként bírálendő el a vaknál és másként a siketnémánál. Jelen értekezésemben a vakok magánjogi ügyeinek rendezése képezi feladatomat. Lássuk tehát most már részletesen azokat a kérdéseket, amelyek a vakoknál magánjogi szempontból megoldandók volnának.

1. Első *a gyámság és a gondnokság kérdése*. Az 1887. évi XX. t.-c., melyet röviden gyámtörvénynek nevezünk, igen helyes distinciót tesz gyámság és gondnokság között. Sajnos azonban a vakokra vonatkozólag csak itt-ott nyújt s nem egészen világos rendelkezést. A gyámi elnevezést használja a vakokkal szemben ép úgy, mint az épérzékű kiskorúval. A kiskorú a 24. életévéig gyámi hatalom alatt áll, vagy ha az apa a gyám, annak neve törvényes képviselő. Jogilag ez a kifejezés, sőt tartalmilag is több, mint gyám. Tudniillik a törvényes képviselő a gyámtörvény 15. §-a értelmében számadási kötelezettség nélkül kezeli a kiskorú vagyont. Míg a gyám, még ha az maga a természetes anya is, többé-kevésbé számadásra van kötelezve. A vakoknál főképp a gyámság esete forog fenn. E helyen újból megjegyezhetjük azt a sajnálatos körülményt, hogy a gyámtörvény szintén csak összefoglalóan foglalkozik a testi fogyatékosokkal. Az idézett törvény 8. §-a pl. azt mondja, hogy a

kiskorúság meghosszabbítandó, ha az atyai hatalom, vagy gyámság alatt álló egyén testi fogyatkozása miatt 24. életévének betöltése után sem képes magát fenntartani, vagy ügyeiről kellőképen gondoskodni, vagy ha tetemes adóságok terhelik, illetőleg, ha oly kicsapongó életet folytat, amely az anyagi tönkrement veszélyét hordja magában s amely miatt őt továbbra is atyai hatalom alatt kell tartani. A gyámtörvény, sajnos, nem fűzte továbbra ezt a gondolatot, nem gondoskodott intézményesen egy jogmegóvó szerv kiépítéséről, amely a felnőtt vakok magánjogi, főleg pedig vagyoni jogi érdekeit kellőképen megvédené. Tovább kellett volna fűzni ezt a gondolatot oly módon, hogy a vak saját kérelmére egy bizonyos időre gondnok alá helyezhető legyen, vagy talán még az lenne a leghelyesebb, ha meghatározott ügyletek kötésénél ad hoc gondnok állna rendelkezésére, amikor akár saját beismerése révén, akár a körülmények kellő mérlegelése folytán beigazolást nyer, hogy ügyeiről kellőképen gondoskodni nem képe, vagy visszterhes ügyletek kötésénél saját érdekében helyesen, észszerűen eljárni nem tud, amint hogy fogyatékoságánál fogva talán nem is tudhat. Hiányzik tehát teljesen a a vakok magánjogi törvényes védelme az idézett gyámtörvényből, noha a gyámtörvény szelleme súlyosan megkívánta volna ezt. Az egész gyámtörvény szellemén piros vonalként húzódik végig a tehetetlenek, a gyengék védelme, ami magasabb emberi szempontból csak elismerésre méltó. S mégis csodálatos módon a vakságban szenvedők intenzívebb védelme úgyszólván teljesen hiányzik. A szóban lévő törvény 50. §-a inkább csak kíméleti szabálynak mondható, mely a vakokat a gyámság tiszt-sége alól saját kérelmükre felmenti. Itt a vakokat, mint jelentékeny testi bajban szenvedőket említi arra való tekintettel, hogy a vakság oly fogyatékoság, amely már az egyén külső habitusában is erőteljesen kifejezésre jut. Ez azonban még indokoltabbá tenné különösebb természetű, kivételes tételes jogszabályok alkalmazását.

Nézetem szerint a vakoknak úgy a gyámsági ügyeit, mint pedig — amit majd a következőkben fogunk látni — főleg a vagyoni jogi, eltartási, házassági és képviselői kérdését egy a Budapesten felállítandó „Vakügyi Ellenőrző és Tanácsadó Iroda“ révén lehet legegyszerűbben megoldani. Ezen iroda szervezetére, mely mint hatóság működnék, röviden megjegyzem, hogy az természetesen a vakok oktatása és gyámlítása terén működő s lehetőleg jogi tudással is bíró szakemberekből állna, amelynek az volna a feladata, hogy a hozzá forduló vakokat, illetőleg azok hozzátartozóit, gyámügyi, de főleg vagyoni jogi és házassági ügyekben, egyszóval magánjogi téren tanáccsal, ha kell, hathatós, de jóindulatú figyelmeztetéssel lássa el. Egyelőre csak egy meglévő szerv feladatává kellene tenni a vakokról való ily irányú gondoskodást s ha már az ügykör oly mértékben bővül, hogy magának a fent említett irodának felállítása is szükségessé válnék, lehetne szó ezen altruisztikus jogmegóvó szerv intézményes felállításáról. Ami pedig a vakok nagykorúsítását illeti, véleményem szerint az intézeti végzettség, — amely 4

polgárral egyenlő végzettség birtokába juttatja a vakot s amely kenyérkereseti pályára (kosárfonás, kefekötés, zongora hangolás stb.) is előkészít, — jöhet elsősorban számításba.

2. Átérve most már a *vakok vagyoni jogi kérdésére* ki kell jelentenem, hogy nekünk főleg magánjogi téren kell megvédeni a vakot. Ez pedig úgy lehetséges, ha minden visszerhes szerződés kiállításának érvényességi kelléke a gyógypedagógus jelenléte és mint hites tanu szereplése. A közjegyzőnek ugyanis nem kötelessége figyelmeztetni a feleket, hogy miért adják el a birtokot, sőt érdeke, hogy adás-vétel jöjjön létre, de a gyógypedagógus hivatásbeli kötelessége a vakot felvilágosítani az esetleg beálló bajról, s ha ezekután is ragaszkodik az elidegenítéshez, akkor mi megtettük a kötelességünket s az ő tudatos anyagi romlásának útjába nem állunk.

Fejtegetéseim igazolására említem meg a következő esetet.

A közel múltban hallottam, hogy egyik vidéki városban egy a háborúban megvakult katona felesége rábeszélte vak férjét, hogy adja el cca 30 holdnyi földcskékjét és éljenek az árából urasan, gondtalanul, mikor a búza ára úgysis lefelé megy, az adó pedig már égig ér. El is adták szerencsésen s tulajdonosai lettek a hatalmas összegnek. Nagyon természetes, a pénz nem tartott örökké s a szegény, most már koldusbotra jutott hadivakot — állítólagos hűtlenség miatt — a feleség a faképnél hagyta. Erre a valódi bűncselekményre a B. t. k. nem tartalmaz büntető rendelkezést, azért kell nekünk más úton megvédeni a vakot. Ez pedig csak úgy lehetséges, ha az előbb említettekhez hasonlóan érvényességi kellék a gyógypedagógus jelenléte.

Szólnom kell még a végrendekezési szabadság kiterjesztéséről is. Az 1899. évi november 8.-i kúriai ítélet kimondja, hogy a vakok magánvégrendeletet tehetnek és azóta ez állandó gyakorlat is. Tekintettel arra, hogy a magánvégrendelet elkészítésénél történhetik legkönnyebben visszaélés, szükségesnek mutatkozik ezúttal is a gyógypedagógus közbejöttje. Igaz, ez látszólag a végrendekezési szabadság megszorítása volna, azonban, ha közelebbről szemügyre vesszük a vak érdekét, önkéntelenül is szembe ötlük a gyógypedagógus közérdekű szereplése.

3. *A vakok házassági kérdése.* A vakok házassága törvényben volna szabályozandó. Előbb azonban azt kellene tisztázni, hogy a vak-ság, mint legsúlyosabb fogyatékos-ság örökölhető-e, vagy sem. Szerény nézetem szerint a sérülések okozta vakság egyáltalában nem jöhet számításba. Inkább a vérbaj vagy más ilyen természetű betegség okozta vakság örökölhetőségéről szólhatunk. Itt a gyógypedagógus szerepe jóakarató figyelmeztetés és baráti tanácsadás lehet csupán, szóval figyelmeztetés az esetleges bajok bekövetkezésére és más gazdasági s megélhetési nehézségekre.

4. *A munkaképtelen és keresetnélküli vakok eltartási kérdése.* A községi illetőségről szóló törvény főleg a szegényeltartást illetőleg bír fontossággal. Ez szerint a község köteles az eltartásról gondoskodni s

miután az a községek anyagi megterhelésével jár, mindegyik vonakodik az illetőséget elismerni. Így történhetik meg az, hogy ezek a viták hónapokig, sőt évekig is eltartanak, közben az a szerencsétlen fogyatékos elpusztul. Nézetem szerint kimondandó volna, hogy ha a vak illetősége nem állapítható meg azonnal, az a község legyen illetékes, ahol a vak letelepedni akar. Sőt, ha meg is állapítható az illetőség, a vak más község kötelékébe is léphessen. Pl. ahol fűzfatermeléssel foglalkoznak, mert itt a vak a kosárfonással hozzájárulhat sajátmaga fenntartásához. A községet kellene kötelezni arra, hogy a területén élő egy-két munkaképtelen és keresetnélküli vak eltartásáról kellőképpen gondoskodjék s állandó érintkezést tartson fenn a vakok gyámolításával foglalkozó országos szervezettel. Magára a társadalomra nem lehet számítani, mert ami a gyűjtésekből befolyik, az oly elenyésző csekély, s amellet nagyon labilis, hogy arra bázírozni egyáltalán nem lehet. A munkaképtelen, elaggott vakok részére menházakat kell felállítani, amit azonban csak az állam tudna megvalósítani intézményesen. Ehelyen a népjóléti kormányzatnak kell első helyen eljárni, mert ez már inkább társadalmi, szociális, népjóléti kérdés, mint tanügyi probléma.

5. *A vakoknak hatóságok előtt történő képviseleti ügye és az aláírás kérdése.* Rendkívül fontosságú a vakok mindennemű peres, perenkívüli, közigazgatási és büntető ügyekben való képvisellete. Ehelyen kell szólnom a szakértői kérdésről is. Jelenleg úgy tudom, hogy csak tolmácsi minőségben szerepelhetnek a gyógypedagógusok a különböző tárgyalásokon, amikor fogyatékosok ügyeiről van szó, ami nyilvánvalóan erősen leértékeli a mi tudásunkat és egész oktatásügyünket. Egyszer már rendezni kellene ezt a nagy kérdést.

Ami pedig az aláírás kérdését illeti, ez szintén rendezésre szorul. A törvény intenciója e helyen az, hogy az aláírásból kétségen kívül megállapítható, miszerint az az aláírás valóban az aláírótól ered. Fel kell hogy tüntesse az aláírás azokat a karakterisztikus vonásokat, melyek az egyént jellemzik, melyek minden egyes aláírásnál azonosak. Sajnos, a vakoknak nincs olyan jellegzetes írásformájuk, melyből következtetni lehetne arra, hogy azt ki írta. A Klein-féle írás nem alkalmas erre, mert géppel tölténik az írás és azt bárki írhatja. Hasonlókép a Braile-féle írás sem alkalmas, mert azt látó emberek nem ismerik. Egyedül és kizárólag a rendes tollal és szabad kézzel történő írás lehet alkalmas arra, hogy abból az aláíróra biztosan következtetni lehessen.

Évégből helyesnek tartanám, ha a vakok intézetében a most készülő tantervrevízióval kapcsolatban gondoskodás történnék arra nézve is, hogy a „puszta névaláírás“ tanítása is bekapcsolatnék a tanítandó tárgyak közé. Ennek én semmi akadályát nem látom, mert a felsőbb fokon meg lehetne csinálni, ahol már a növendékek manuális ügyessége oly mérvű, hogy a névaláírás betanítása akadálytalanul történhetnék. Ezt mindenképen keresztül viendőnek tartom még abban az esetben is, ha az a névaláírás nem is volna olyan tökéletes. Az analfabéták is csak

két kereszttel jelölik meg aláírásukat, amit a törvény el is fogad; ami természetes is, mert a lényeg az, hogy az a néhány vonás az ő kezétől eredjen. Nem egy vakot ismerek, aki nevét rendes írással írja alá.

Végére érve értekezésemnek, megállapítható, hogy annak tartalmán egy jogmegóvó szerv felállításának a gondolata piros vonalként húzódik végig. Már most, hogy ezen jogmegóvó szerv intézményes megvalósítása mikor történjék, azt a mindenkori szükséglet és egyéb körülmények indokolják. Mindenesetre az átmeneti időre egy meglévő szerv feladatává kellene tenni a jogmegóvást s csak az ügykör bővülése tenné szükségessé az önálló iroda felállítását.

Ezzel egyidejűleg még hatékonyan le kell szögezmem, hogy a vakokról történő és túlzottnak látszó gondoskodás semmiképen sem jelenti a cselekvési szabadság oly mérvű korlátozását, amely egyértelmű volna, avagy csak megközelítené is a gondnokság alatt álló egyének cselekvési jogi korlátozását. Sőt ezen védőintézkedések a pszichikai önállóság, tehát közvetve a nagyobb öntudat és önbizalom kifejlődésének előidézésére is alkalmasak. Ezt a gondolatot még olyképen vélem kiegészíteni, hogy ha a vak tudatában van annak, illetve érzi azt, hogy mögötte állandóan van valaki, akinek a tanácsát bármikor igénybe veheti, sokkal bátrabb léptekkel halad az élet ösvényein. S az a tudat, hogyha elesik, van aki felsegíti őt, olyan lelki biztonságérzetet kölcsönöz egész énjének, ami erejét acélozza, bátorságát és munkaszeretét fokozza.

Valaki azt mondhatná, miért kell a vakot annyira gyámolítani, valósággal agyon adminisztrálni? Hagyni kell őt a saját lábán menni, hadd tanuljon meg mindent a maga kárán, mint az érzékűek. Igaz, ez volna az ideális állapot, de ez mindaddig nem vihető keresztül, míg a vakok ipari és más megélhetési foglalkozásokra való kiképzése intenzívebb alapokra nem helyeződik s a társadalmi életben való elhelyezkedésük kormányhatóságilag nem biztosítatik. Sajnos ez mostanában nem fog valóra válni, mert a gazdasági élet olyan beteg, hogy még az érzékű embertársainknak is megfeszített könyökharcba kerül az elhelyezkedés. Igenis szükség van tehát a vak gyámolítására, istápolására, mert ez nekünk emberbarátoknak elsődrendű kötelességünk.

A gyógypedagógus szerepe tehát egy éles reflektorhoz hasonlítható, amely bevilágítja azt az utat, amelyen még mi érzékűek is csak ügyel-bajjal és nagyon sokszor mások tanácsa után tudunk eligazodni s amelyet pedig a vak fogyatéksamából folyó okokból vagy nem láthat, vagy másként lát, mint ahogy látni kellene.

Mindezekből láthatjuk tehát, hogy én nem a mindenáron való gondnokság alá helyezés mellett törnék lándzsát, hanem egy lehetőséget akarok nyújtani, hogy a vak intenzívebb jogi és társadalmi védelme a lehetőséghez képest megvalósítható legyen.

Tornaoktatásunk.

Irta: Sturm József

Oktatásügyünknek alig van még egy olyan kérdése, mely szakirodalmunkban oly szerény, mondhatnám mostoha helyet foglalt volna el, mint éppen növendékeink testnevelése. Ha végiglapozzuk szaklapunk valamennyi évfolyamát, alig találunk egy-két érdemlegesebb cikket, mely e kérdés egyik vagy másik részét igyekszik kiemelni, tisztázni. Tantervünk is — a tornatanítás céljának igen rövidre fogott kitűzésén kívül — alig ad valamelyes módszeres utasítást arra vonatkozólag, s ami keveset nyújt, annak is nagy része már teljesen elavult, éppen úgy, mint az általa előírt tanítási anyag. Utóbbi még a régi német tornarendszerből (Spiess) plántálódtak át hozzánk, s a törzs- és végtagok *minden elképzelhető, de mesterkélt mozgását* öltik fel, amelyekben még semmi természetesség sem volt.

Spiess mesterségesen összeállított rendszere évtizedekig tartotta magát, szinte a legújabb időkig. Majd jött a *gyakorlatok képző hatásán* felépült rendszer, azt felváltotta az anatómiai ismeretekre támaszkodó *svéd torna* s ma már a *mozgásos* tornánál tartunk, anélkül, hogy a testnevelés e páratlanul rohamos fejlődésével mi valaha is közelebben foglalkoztunk volna. Az eredmény pedig — nem lévén sem speciális szakirodalmunk, se a tornatanításunkat szabályozó korszerű tantervünk — nem lehetett más, mint hogy mindenki azt tanít és úgy, ahogy azt legjobbnak véli. Ebből a munkából azonban bizonyára hiányzik az egyöntetűség és itt-ott hiányozni fog talán a szakszerűség is.

Legyen szabad azért e téren szerzett közel két évtizedes tapasztalatomat, nézeteimet papírra vetni, abban a reményben, hátha sikerülne e nagyobb figyelemre érdemes kérdés iránt több érdeklődést ébresztenem s ügyét, ha csak egy lépéssel is, előbbre vinnem. Örülnék annak is, ha érdekelt kartársaim mentől számosabban szólnának a felvetett kérdéshez s észrevételüket oktatásügyünk javára közzé is tennék, amire lapunk nagyrabecsült szerkesztője bizonyára ad is majd alkalmat.

*

Nemcsak hazánkban, de világszerte a testnevelés ügye az utolsó évtized alatt óriási lendületet vett és szinte hihetetlen méretekben fejlődött. Nem muló divat ez s nem is a testkultusz tultengése, ahogyan azt egyesek még mindig hajlandók feltüntetni, hanem a legkomolyabb *szakszerűség*. Nálunk legalább is az, mert sohasem volt időszerűbb és sohasem volt oly fontos a magyar ifjúság helyes testi nevelése, mint éppen napjainkban, amikor a munkanélküliség és egyéb beteges kórtünet fellebbentette a nyomoruság fátyolát s látjuk, hogy már a magyar falu gyermekeinek nagy része is fejlődésében is visszamaradt, angolkóros. Satnyul a „magyar jövő”, amelyet nap-nap mellett oly sokat prédikálnak, szavalnak s amelynek vállára akarják zúdítani megcsonkításunk,

elezetségünk minden terhét. Pedig hazánk „szebb jövőjét“ csak ép, egészséges, edzett, bátor és ügyes polgárok alapozhatják meg. Ezért van szükség a testnevelés ügyének teljes mértékben való felkarolására, ahogy az már meg is indult.

Ugyanez vonatkozik, talán még *fokozottabb* módon, ami az esetek tekintélyes számában az érzékűeknél is fejletlenebb, visszamaradottabb, sokszor beteges növendékeinkre is.

Hiszen közismert tény, hogy növendékeink jelentékeny százaléka korához képest fejletlen, gyenge, sok köztük a vérszegény, ideges, skrofulotikus, szűkmellű, tuberkulózisra hajlamos, epileptikus, beesett-, sápadt-arcu, beteges gyermek. Ezeknek legfőbb oka, a magát a siketséget előidéző betegségek utókövetkezményein kívül, azokban a mostoha életviszonyokbáb kereshető (tulsufolt, a betegség csiráit magában rejtő lakások, nélkülözések), melyek közepette sok növendékünk az intézetbe való felvétele előtt otthon sinylődik.

Már azért is nagyon indokolt, hogy sokkal *nagyobb* igényekkel és *követelményekkel lépünk fel* növendékeink testnevelése terén, mint az az érzékűekkel szemben történik.

A modern szellemben megújódott tornatanítás nem elégszik meg az eddig elfoglalt pozíciójával. Tegnap még tantárgynak, sőt melléktárgynak tekintették, ma már azonban a nevelés és tanítás egyik jelentős tényezője lett azon az alapon, hogy a *testi nevelés erősen befolyásolja a szellemi képzést is* s viszont az utóbbi ismét erős hatással van a szervezetre.

Ne legyen hát tornatanításunk melléktárgy, hanem a *szellemi képzés egyenjogú társa* s az általános nevelés igen megbecsülendő része. A tudományos pedagógiai vizsgálatok tapasztalatait, igazságait siketnémáink tornatanításánál is értékesítsük, mert hiszen őket is egészséges, jellemes és értelmes polgárokká kell nevelnünk.

Ma már — hála Istennek — ott tartunk, hogy tornatanításunk fontosságát különösebben hangoztatni talán fölösleges. S lám — mégis megtörtént, hogy míg az érzékűek iskoláinak minden kategóriájánál elrendelték a heti három tornaórát, addig nálunk, ahol a fentebb említett okoknál fogva is jóval indokoltabb lett volna, maradt a heti két óra.

Egyik legsürgősebb teendő lenne e téren a *tornaórák számának szaporítása* legalább eggyel, vagy kettővel. Mert ne felejtjük el, hogy összes középiskolákban már vagy husz éve a heti három tornaórán kívül még minden osztálynak hetenkint egy-egy játékdélutánja is van, jóllehet nem ők azok, akiknek az érzékű gyermekek s a mi növendékeink testi fejlettsége között fennforgó differenciát is be kell hozniok.

Szakképzésünkben — tudtommal — meg van a teljes jóakarát e kérdésnek oktatásügyünk javára való, kedvező elintézésre, kívánatos volna azonban, hogy a tornaórák heti számának felemeléséről szóló intézkedés ne sokáig várásson magára. A legtöbb ország intézeteiben ugyanis a testnevelés már felemelt óraszám (heti 3—4, sőt 6 óra) kere-

tében folyik, illő tehát, hogy mi, akik a siketnémaoktatás terén megszoktuk a legjobb helyezést, ne utolsóknak vezessük be e mindenképen egészséges és kívánatos újítást. Mert ne felejtjük el, hogy *nagyobb kincset nem adhatunk* növendékeinknek, mint ha fiatal szervezetüket tornával, játékkal erősítjük, ügyesítjük, egészségesebbé, hajlékonyá, ellenállóvá tesszük s ezáltal kedélyét, szívét, lelkét, elméjét is felfrissítjük.

*

A testi, fejlődésbeli elmaradottság mellett tornatanításunk szempontjából még nagyobb különbség van a normális és a siket gyermek között, melyet azonban már sokkal nehezebb enyhíteni, eltüntetni meg egyesen lehetetlen.

A normális gyermek a hallás és a beszéd teljes birtokában, minden helyzetben akadálytalanul hallja a hangos beszédet. azt megérti s aszerint cselekszik, amivel biztosítja a tornaóra zavartalan menetét. Nálunk mindez nem történhetik ilyen simán, számolnunk kell a hallás hiányával s azzal az ismert igazsággal, hogy a beszéd tudás csak igen lassu, fáradságos munka gyümölcse.

Nem lesz talán minden haszon nélkül való, ha mindenekelőtt tisztázzuk a beszéd szerepét és terjedelmét a tornatanításunkban, melynek a vezénylés, a gyakorlatok megmagyarázása — történjék az akár élőszóval, akár jel segítségével — nem oly merev, sablonos alkatrész többé, mint a multban volt.

Beszédtanítási szempontból éppen ez utóbbi körülmény teszi különösen érdekessé és kívánatosá e kérdés alapos megvitatását és rendezését.

Az első s mondhatnám az egyetlen lényeges különbség, mely növendékeink és az éppérzékűek tornaoktatása között van, a *vezénylésben* ütközik ki. Sokat vitatott kérdés volt a multban, hogy az ugynevezett *melléktárgyak* tanításánál mekkora szerephez kell juttatni a beszédet? Ma a szakemberek többsége azokkal tart, akik a két szélsőséges irányzat között a középutat választották. Ugyanez vonatkozik természetesen a tornatanításnál követett eljárásunkra is.

Mint minden tantárgynak, a tornának is bizonyos mértékig szolgálnia kell intézetünk legfőbb célját, a beszédtanítást. Utóbbi kedvéért azonban nem szabad feláldoznunk a lényegét, tornatanításunk tulajdonképeni feladatát, a növendékek testi erejének és ügyességének feladatát, a növendékek testi erejének és ügyességének fejlesztését. A testnevelés nem lehet alárendelve még oly nagyszerű célnak sem, mint a beszédtanítás, legfeljebb ott, ahol alkalom van rá, azt lelkiismeretesen szolgálja. A *hangsúly* azonban *mindenkor a tornán legyen!*

A tornaórán, a szakadatlan cselekvés közepette, természetesen igen tág tér nyílik a beszéd gyakorlására. Számptalan alkalom kínálkozik itt új fogalmak, addig elő nem fordult nyelvalakok és egészen új műszavak megismertetésére. S ezt a sok-sok, magától kínálkozó alkalmat, amely tele van természetességgel s amelyben pezseg az élet, *kiaknázatlanul* *hagynunk nem szabad*. A gyermek lelkületéhez oly közel álló beszéd-

anyag nem sikkadhat el nyomtalanul, hanem gyarapítani kell vele a gyermek szókincsét s fokozni kell vele a beszédképességét. Ismétlem azonban, hogy ez semmi körülmények között se történjék a testnevelés rovására. Ennek az elvnek azonban csak a szigorú fokozatosság szemmel-tartásával tudunk érvényt szerezni. Az artikulációs fokon minderről még alig lehet szó, ott még a jel dominál s csak lépésről-lépésre veszi át szerepét a hangos szó, a beszéd.

A halláshiány okozta nehézségeken kívül ugyanis nem szabad egy pillanatra sem szem elől tévesztenünk azt a körülményt, hogy ujoncaink a beszédismeret teljes hijával kerülnek hozzánk, akikkel másképen, mint jel segítségével, nem értethetjük meg magunkat.

Ennek megfelelően a *kezdőfokon*, a legkisebkekkel való foglalkozás közben, akkor is a *jelre kell támaszkodnunk*, ha a vezényszót esetleg előszóval is megismételjük, vagy egyszerre mondjuk a gyakorlat előmutatásával, eljelölésével.

Az *utánzó-gyakorlatokat* kísérő hangok, szótagok és később egész szavak ugyan már akkor is beállíthatók a *beszédtanítás szolgálatába*. Így például a fűrészelést utánozva mondhatjuk s-s-s-s, a harangozásnál bim-bam, bim-bam, a békaugrást végeztetve pedig bé-ka, bé-ka, stb.

A beszédismeret és a szájról való leolvasási készség fejlődésével mindinkább több és több teret nyer vezényleés közben a *hangos szó* s ugyanilyen arányban veszti el polgárjogát a jel.

A második osztálytól felfelé már megkövetelhetjük növendékeinktől, hogy bizonyos, gyakrabban előforduló gyakorlatok, játékok nevét ismerjék s a sűrűbben előforduló vezényszavakat megértsék s a szájról leolvassák.

A *felsőfokon* már minden munka hangos vezényszóra végezhető, bár itt is *elkerülhetetlen néha egy-egy jelnek, intésnek, dobbantásnak az alkalmazása*, amikor a növendékek vagy akadályozva vannak a leolvasásban, vagy pedig, ha valami helytelen állást, tartást akarunk gyorsan kijavítani, esetleg a gyakorlat hatását, képző erejét röviden megmagyarázni. A vezényszavakat legcélszerűbb előfordulásuk sorrendjében a tornaterem megfelelő helyen elhelyezett *falitáblára* is felírni, régi füzetek anyagából e célra a növendékek által készített kis *szótárba* összegyűjtetni és *megfelelő illusztrációkkal* ellátni. (Gyufaszál alakok, vonal-jankók). Maga a vezényleés az újabb, modern tornaoktatásban sem az többé, ami régebben volt. Ujabbán nem is tulajdonítanak már neki oly nagy fontosságot, mert a munka inkább a növendék és a tanár kölcsönös megértésén és jóakarátán épül fel.

A gyakorlatokat ugyanis elnevezhetjük és vezényelhetjük úgy, ahogy akarjuk, annak a szervezet felépítéséhez nem sok köze van, mert vég-eredményben mégis csak maga a gyakorlat s a kivitele a fontos. A *vezénylésnek* éppen *e szabadságát* beszédtanításunk szempontjából kiaknázatlanul hagynunk nem is szabad.

Ugyanugy kedvez beszédtanításunknak az a testnevelési ujitás,

hogy a vezénylet ma már nem áll pusztán csak a gyakorlat bemondásából, rövid szünetből és a tulajdonképeni, a gyakorlatot megindító vezényszóból.

A régi felfogástól eltérően a gyakorlat rövid megnevezése, a gyakorlat hatásának megmagyarázása, a munkaközben elkövetett hibák javítása és a munkára való felhívás, a tulajdonképeni vezényszó, egyenrangú részei a vezényletnek s ezekből tevődik össze a legujabb tornatanítási eljárás. Egyszerű formában ugyan, de mindez a mi tornaoktatásunkban is keresztülvihető. Különösen kívánatos *megmagyarázni* a növendékeknek az egyes *gyakorlatok képző erejét és hatását*. Had tudják meg ők is, hogy ez a gyakorlat a hát, emez a mellső oldal izomzatát erősíti, melyik ügyesít s melyik az, amelyik a szív, vagy a tüdő munkáját befolyásolja? Ilyen ismeretek mellett növendékeink munkája öntudatos, lelkiismeretes lesz s emellett ők maguk kívánják majd első sorban szervezetük egészséges fejlesztését, erősítését és ügyesítését.

Sokat azonban ne beszéljünk! Közlésünk mindig rövid, világos és érthető legyen!

Ahol s amikor csak lehet, bizonyos gyakorlatok hosszas, szakszerű leírása, megnevezése helyett egy-egy népies, könnyen érthető s az életben is alkalmazható kifejezést használjunk. Így például a „Támaszkodó gugolóállásból szökdécselés előre“! vezénylet helyett mondjuk egyszerűen: *Békaugrás!* Vagy „Csipőben hajlított terpesz mellső fekvőtámaszban járás előre“! helyett röviden csak ennyit: *Elefántjárás!* (A tulajdonképeni vezényszó ezután: *Előre, in-dulj!*) Vagy: *Oldalt terpeszállás, karok rézsútos magastartásban!* Erőteljes átfordulást oldalt, kéztámasszal a padlón! Ehelyett vezényeljünk így: *Cigánykerék jobbra* (v. balra)! (1-re előkészítő oldalhajlítás, 2-re a gyakorlat kivitele.) *Terpeszállásban döntött törzstartásból törzsforgatás szabad egyenoldalu karlendítéssel!* helyett egyszerűen ezt vezényelem, hogy: *Terpeszállás balra!* 1. *Kaszálás!* Balra kezdjük! S most jön a vezényszó: *Kaszalj!* 1—2 stb. A vezénylés e rövidített formája azonban nem tévesztendő össze a kezdőfok utánozógyakorlataival. E kettő közül ugyanis minőségbeli különbség van a gyakorlatok kivitelénél, jóllehet emitt is felhasználható e gyakorlatok és vezényszavak nagy része.

Alább, az egyes munkanemek szerint csoportosítva, közlök néhányat.

A lábak munkája: Óriás, törpe, törökülés, mérleg, kopogtatás a falon.

A karok munkája: Kis kerék, tölcsér, csengetés, seprés, száll a madár, lábatlan járás, fűrészelés, számok írása. A nyak munkája: Vízet iszik a madár, óra, napraforgó. A törzs munkája: Hid, gyertya, mohamedán ima, diótörés, török köszönés, bölcső, biciklizés, krumpliültetés, madár hessegetés, harangozás, béka, cigánykerék. Járás-futás-ugrás: Gólyajárás, ollózás, sánta kutya, kacsajárás, törpejárás, érintőjárás, kigyó, macskaugrás. Egyensúly és ügyesítő gyakorlat: Cipővarrás, mérlegállás, kézen állás, bukfenc, henger.

Légzési gyakorlatok: Orrfuvás, forró a leves, fázik a kezem, oltsd el a gyertyát.

Az effajta vezénylet nagyon megkönnyíti munkánkat, időt spórolunk vele, amellet pedig ez jobban illeszthető bele az élet gyakorlati követelményeit szem előtt tartó beszédtanításunk keretébe, mint a szigoruan szakszerű kifejezések. Utóbbiakat egyébként a lehetőség szerint kerüljük s vezényletünk nyelve, minden rövidege ellenére, lehetőleg egyszerű, cikornyamentes, természetes legyen.

(Erre vonatkozóan nagyszerű útbaigazást találunk Doby Ida „Tornázzunk gyermekek“ című könyvében, mely az érzékűek tornaoktatása számára íródott ugyan s emiatt a mi szempontunkból egy kissé terjedős is, azonban teljes mértékben eltalálja a vezényletnek azt a hangját, amely legkönnyebben férközik a gyermekek elméjéhez.)

A tulajdoképeni vezényszó, a gyakorlat elindítása már beszédtanítási szempontból se legyen olyan merev, egyhangu, sablonos, mint régebben volt. De nem kívánja ezt az újabbkori tanítás szelleme sem. Lehetőleg a munkában előforduló cselekvést v. mozgást nevezzük meg. Pld. lendíts! ugrás! hajlisd! nyújtás! fordulj! lépj! Használhatunk általános vezényszavakat is, mint: rajta! csináld! stb. A ritmust támogató és szabályozó vagy változtató számítást természetesen szintén alkalmazzuk. (1—1, 2—2.) A fordulatokkal és erőteljesebb törzshajlásokkal egybekötött munkánál, amikor a szájról olvasás lehetetlenné válik, a számolást megfelelő helyen alkalmazott dobbantásokkal helyettesítjük. Esetleg kihagyásokkal is vezényelünk, ilyenkor a növendékek ritmus érzékére bízva a kihagyott ütemrész rendes időben való önnálló kivitelét.

Tantervünk úgy intézi el ezt a kérdést, hogy az olyan gyakorlatokat, amelyek kiviteli vezényszava kevésbé látható, mint pld. törzshajlítás hátra, illetőleg vissza és előre; lehetőleg mellőzendők-nek tartja. Eszerint éppen azok a gyakorlatok maradnának el, amelyeket a régebbi torna-rendszerek leginkább hanyagoltak el, a törzs, de főképpen az ágyék gyakorlatai. Ezek pedig az újabbrendszerű tornatanításnál nemcsak fontos, de mondhatnám elsőrangú szerepet töltenek be, éppen ezért tehát „ne mellőzzük“ őket ily, aránylag könnyen leküzdhető ok miatt.

A tornaórák a rendes elvégzendő gyakorlatokon és játékokon kívül rendkívül gazdag és változatos anyagot szolgáltatnak beszédtanításunknak. Most ez, most az a növendék hiányzik; (Hol van? Mi baja van?) apróbb balesetek; (Elesett. Megütötte magát. Vérzik a lába.) sportesemények, helyi versenyek stb., mindmegannyi alkalmas téma a beszélgetésre, kérdészködésre, amit elmulasztanunk nem szabad. Vagy az óra elején, vagy a munka végén, de ha úgy adódik, közben is álljunk meg egy-két pillanatra és *röviden beszéljük meg a felvetődött esetet*. Egy-egy rövidre szabott kérdés, ugyanilyen, de szabatos felelet s már is folytathatjuk munkánkat.

Az ilyen eljárások nemcsak a beszédtanításnak tesznek hasznos szolgálatot, hanem érdeklődésünkkel és közvetlenségünkkel kimélyítjük azt a jó viszonyt, mely a tanár és növendék között az eredményes testnevelő munka érdekében nagyon is kívánatos.

Folyt. köv.

A Siketnémák és Vakok Oktatásügye szerkesztőinek évi jelentése

A Siketnémák és Vakok Tanárainak Orsz. Egyesülete elé terjesztettek az egyesület 1929—30. évi, Debrecenben tartott közgyűlésén.

T. Közgyűlés! A legutóbbi közgyűlés óta egyesületünk hivatalos lapja, illetve folyóirata öt számban, öt borítékozott füzetben jelent meg, egy levél híjával 18 ívben, vagyis — a borítéklapokat nem számítva, — 286 lapnyi terjedelemben. A legterjedelmesebb számunk 4 és $\frac{1}{4}$ ívnyi, vagyis 68 lapnyi, a legkisebb terjedelmű pedig egy levél híjával 2 és $\frac{3}{4}$ ívnyi, vagyis 42 lapnyi volt. A lapszámok átlagos terjedelme valamivel több, mint 3 és $\frac{1}{2}$ ív, ami 57 lapnak felel meg.

A folyóirat állandóan négy rovatban hozta közleményeit. Az első rovatban megjelent 21 értekezés, melyekből 7 a siketnémák, 6 a vakok, 8 pedig mind a két érzékszervi fogyatékosok ügyét szolgálja. Az Irodalom rovat összesen 56 közleményt hozott. Ezekből 27 foglalkozik a siketnémák, 14 a vakok és 15 úgy a siketnémák, mint vakok oktatását érdeklő irodalmi termékekkel. Az Egyesületi és Intézeti Élet című rovatunkban 25 kisebb-nagyobb cikket közöltünk, melyek közül 7 szólt siketnémákról, 2 vakokról, 16 meg közös ügyekről. Végül Különnfélék címe alatt 164 közleményt adtunk. Ezekből 30 foglalkozott a siketnémák, 76 a vakok és 58 mind a kétféle fogyatékosok ügyeit érintő dolgokkal.

Számokban kifejezve ez volna hát a magyar siketnémák és vakok érdekében íródott egyévi szellemi termékeknek az a része, mely egyesületünk folyóiratában jutott nyilvánosságra. Nem sok. És sajnos, kevés marad akkor is, ha hozzáadjuk testvér-folyóiratunknak, a *Magyar Gyógy-pedagógiának* az évi nagyon értékes termését. Kevés, különösen, ha figyelembe vesszük, hogy a két folyóirat tartalmazza egyben mindazt, amit a siketnémák és vakok nevelés-oktatása és gyámolítása érdekében ez a csonka ország az elmúlt évben irodalmilag termelt. És siralmasan kevésnek érezzük ezt az évi termést akkor, ha áttekintünk közeli határainkon nyugatra, hol akkora, olyan népességű területen, mint a mi országunk, folyóiratokban, de különösen könyvekben, a mi vékony füze-teinknek sokszorosa terem évente.

Teremhetne nálunk is több, mert termelő fejekben nincs hiány, de hiányoznak a termelést megfoghatóvá tévő anyagiak, hiányzik a pénz a termékek lenyomtatására. Mostani legutóbbi számunk is az anyagiak hiányában szorult össze 42 lapra. Ennek a pénztelenségnek az eredménye aztán az, hogy a tollforgató emberek, mert fiókjukban maradnak a kéziratok, elszoknak az írástól, mások meg hozzá se fognak. Pedig irodalom nélkül erőteljes fejlődés nincs, irodalom nélkül a fejlődés eredményei nem terjednek, nem hasznosíthatnak.

A siketnémák nevelés-oktatását tárgyaló cikkekkel folyóiratunk bőven el volt látva. A mind a két oktatási ág közös érdekeit szolgáló

anyagban sem volt hiány. De a vakok ügyére vonatkozó cikkeket tartalmazó fiókunk bizony sokszor üres. Ezt az alkalmat is felhasználjuk hát és kérjük a vakokat tanító kartársainkat, írják le gondolataikat, tapasztalataikat és juttassák el hozzánk írásaikat. Ennyit folyóiratunk terjedelméről, nyersanyagáról.

Ami a füzetek erkölcsi értékeit, szellemi színvonalát illeti, annak megítélését olvasóinkra, a tisztelt közgyűlésre bízuk. Mi mindenesetre a legjobbat akartuk: a fogyatékos érzékűek nevelését, oktatását és gyámolítását az irodalom, a sajtó eszközeivel annyira akartuk fejleszteni, amennyire azt a folyóirat szűk keretei lehetővé tették. Minden sorunkkal ezt a célt szolgáltuk.

S míg ezt szolgáltuk, nem szorítkoztunk száraz elméletek ismertetésére, a munka mezején történtek hideg följegyzésére. Nem akartunk leltárt csinálni az egyesület folyóiratából, mely csak számbavesz, mely készen tartott, vagy esetről-esetre kapott vények szerint kenetteljes szólamokkal csak símogat, csak tömjénezt.

Mi az élet ütőerén tartjuk kezünket. Olyan cikkeket közlünk leginkább, melyek arról szólnak, amiről legtöbbet beszélnek az emberek, ami a legidősebb, amit leginkább szükséges a közvélemény tüzeiben megforgatni. És olyan írásokat közlünk legszívesebben, melyeket abban a szellemben írnak meg, amelyben a legtöbb ember érez, gondolkozik, amelyeket úgy írnak meg, ahogy a legtöbb ember beszél, amikor őszintén beszél.

A mi munkánk szelleme — bár nagyon tiszteljük, megbecsüljük a múltat, — nem a régihez való ragaszkodás, hanem a haladás. Szeretjük az újat, ha jó. Amikor meg a munkaterületünkön származó változásokat, eseményeket és az azokhoz kapcsolódó lelki mozgásokat szegezzük le, azt mindig azzal a gondolattal tesszük, hogy történelmet írunk és azzal a felelősségérzettel, mely hű anyagot nyújt a jövő nemzedéknek a mai kor megítélésére.

Ebben a szellemben szerkesztettük a lapot. Hogy helyes-e ez a szellem s hogy jól szolgáltuk-e azt, erről a közgyűlés az új tisztikar megválasztásával mond majd ítéletet.

A hibásbeszédű gyermekek ügye a székesfővárosban.

Ma, amikor minden nemzet, nemcsak a nyugat, de már a Balkán is a legnagyobb gondot fordítja a gyermekekre, hogy testben és lélekben egészséges, dolgozni és küzdeni képes nemzedéket neveljen a Hazának, nálunk Budapesten egy sajnálatos visszafejlődés jelentkezik a gyógypedagógiai nevelés-oktatás, különösképen a hibás beszédű gyermekek gondozása terén. Pedig az ember szellemi életének legmagasabb kifejezési eszköze legértékesebb kincse a beszéd. Jó beszéd nélkül teljes emberré

nem válik a gyermek! A beszédzavar intellektuális tekintetben, továbbá kedély és jellem egészséges fejlődése szempontjából, de életkereseti viszonylatokban is a legnagyobb károkat okozza a gyermekben és megátolja azt, hogy a gyermekből egész ember váljék. Dadogóknál sokszor a rendes szellemi szinten felül álló egyének vettetnek vissza és süllyesztetnek le alacsonyrendű állapotba csak azért, mert a megfelelő gyógy-pedagógiai nevelés-oktatás hiánya miatt nem juthattak el képességeik teljes kifejlődéséhez. A beszédzavarban szenvedő gyermek — pöszebeszédés, akadozó, hadaró, hallónéma stb. — sajnos nem szörványos jelenség, hanem oly nagy számban fordul elő, hogy az joggal általános bajnak minősíthető. Egy 1926 májusában történt összírás szerint Budapest községi iskoláiban 2151 hibás beszédű tanuló volt, amely az összes tanulólétszám 4·7 százalékának felel meg. Ezek között volt 632 dadogó, 1303 pöszebeszédű és 316 orrhangzósbeszédű. *Sarbó* professzor statisztikája szerint a hibás beszédű tanulók 36%-a nem éri el az iskolai célt normális szellemi képessége dacára. Ezek az adatok élénken igazolják, hogy a hibás beszédű gyermek gyógypedagógiai nevelés-oktatásának elhanyagolása úgy a szerencsétlen gyermek, mint az államtársadalom szempontjából jövátehetetlen károkat okoz.

Budapesten már 1908-tól 1914-ig 6 külön beszédhibás osztály és 16 beszédgyógytanfolyam működött. Ez intézményeket a főváros megértése, *Sarbó* dr. egyetemi tanár lelkes, tudományos és agitativ munkája keltette életre. A háború megszüntette őket a hibás beszédű gyermek örök kárára. — Az 1927—28. iskolai évtől kezdődően az 1929—30. tanévig a hibás beszédű gyermekekről való gondoskodás — bár a mult-hoz viszonyítva nagyon csonkán — újból megindult. Ez időszakban *Vida Lajos* szfv. igazgató vezetésével, 7 gyógytanfolyam működött. A külön beszédhibás osztályok tehát ez időszakban teljesen elmaradtak, a gyógytanfolyamok száma is a felére csökkent. De örülni kellett az életrekeltetésnek, mert ebből volt a fejlődés, a haladás remélhető. — Az 1930—31. tanév azonban a hibás beszédű gyermek jövátehetetlen kárára nem fejlődést, haladást, de visszafejlődést, majdnem halált hozott. Kb. 4-5 ezer pengő megtakarítása miatt — az egész e célra szánt összeg sem több 8-9 ezer pengőnél — a hibás beszédű gyermekek gyógypedagógiai szakkezelésének ügye alaposan megfeneklett. Az elmúlt három esztendőben a hét gyógytanfolyam is alig győzte a hibás beszédű gyermekek százait megfelelően kezelni, mert hiszen hét tanfolyamvezető összesen 783 gyermeket vizsgált meg és ezekből 660 gyermek részesült beszédhibája miatt csoportonként 2—2, ill. 3—3 órai kezelésben. Egy-egy tanfolyamvezető átlag heti 8 kezelési órát adott. Kevés volt a tanfolyam, kevés volt a kezelési óraszám és sok, túl sok növendék volt a közel multban. És mi lesz a jelenben? Csak négy tanfolyam, még kevesebb óraszám és még több növendék! Székesfővárosunk igen sok tekintetben dicséretesen foglalkozik a gyermek testi és lelki nevelésével; van iskola-orvosi intézmény, ebédeltetés, napközi otthon, nyaraltatás stb., sajnos

azonban a hibás beszédű gyermek már mostoha gyermeke fővárosunknak, vagy a látszat szerint azzá készül lenni. Pedig a beszéd gyógyítása és ápolása bármely más gyermekmentő tényezővel legalább is egyenrangú érdekű ügy.

Nem akarom a távolabbi külföld példáit felsorakoztatni, csak a szomszédos Bécsre hivatkozom, ahol 1927-ben történt tanulmányútam idején 12 külön osztály, 17 gyógytanfolyam és állandó rendelők szolgálták a hibás beszédű gyermek ügyét, és már akkor szervezés alatt állott újabb osztályok és tanfolyamok létesítése. Németországban már minden 100.000 körüli lakosságú városban van ily intézmény.

Jelen irásomnak az a célja, hogy kötelességszerűleg felhívja székesfővárosunk illetékes köreinek figyelmét a beszédzavarban szenvedő és megmentésüket jogosan váró szerencsétlen gyermekekre, a gyógypedagógiai ügy ez ágazatának kiváló fontosságára. Szenvedő gyermekek ezrei és azoknak szintén szenvedő szülei várják a segítséget! És mi hiszünk a segítségben.

Schulmann Adolf.

Avatás-e a tanárvatás?

Irta Kirschenheuter Ferenc

Milyen egy tanárvatás? Egy gyógypedagógiai tanárvatás. Mert más tanárvatás nincs. Elmondjuk olyannak, amilyennek a legutóbbit — idő- és sorrendben a másodikat — láttuk.

A Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskola igazgatósága a tanárvizsgáló bizottságnak 1930 június 19-én a Vakokat Gyámoltó Orsz. Egyesület dísztermében tartandó „tanárvató ülésre“ bocsátott ki meghívókat. Ülésnek mondotta a nyomtatott meghívó, de mint a tárgysora már eleve is mutatta, ünnep volt. Az emelvényen *Tóth Zoltán dr.*, a főiskola igazgatója és *Klug Péter*, a gyógypedagógiai intézetek orsz. szakfelügyelője, mint a tanárvizsgáló bizottság szaktanácsadó tagja között foglalt helyet *Hoór Károly dr.* min. osztálytanácsos, a tanárvizsgáló bizottság elnöke. A közönség első sorában ült *Nagy Árpád dr.* közoktatásügyi h. államtitkár és a főiskola tanári kara csaknem teljes számban. A gyér közönség túlnyomó része a gyámoltó egyesület vak gyámoltjaiból került ki.

Az ünnepséget a Vakok Homeros Énekkarának vegyeskara nyitotta meg *Schnitzl Gusztáv* tanár vezénylese alatt a Nemzeti Híszkegy elnéklésével.

Ezután *Hoór Károly dr.* elnök megnyitotta az ülést és fölhívta *Szondi Lipót dr.-t*, a főiskola előadótanárát előadásának megtartására.

Szondi dr. a „A konstitúciós tan jelentősége a gyógypedagógiai tanárképzésben“ címen értekezett. A test alkatának a fogyatékoságok

kórokaival kapcsolatos szerepéről beszélt s megokolta, hogy miért szükséges az általa előadott tárgynak, az „Élettan és a fogyatékoságok kórtanának“ a tanárképzőn való előadása.

Az előadás után megkezdődött a doktorrá avatás merev formáihoz szabott avatási szertartás :

Az avatandó jelöltek (névszerint : *Kallay Teréz, Kelemen Sarolta, Makay Olga, Nyitribusz Ilona, Papp Sarolta, Stettner Emilia, Tatay Ilona, Angyal József, Gáspár János, Haraszthy Kálmán, Laczkó István, Tomek Lajos és Veress László*) fölléptek az emelvényre az elnöki asztal mellé, ott sorba helyezkedtek s nevükben *Gáspár János* kilépve a sorból, egy papiroslapról olvasott néhány szavas, kimért szöveggel kérte a maga és társai nevében a szakvizsgálatok eredményeinek kihirdetését.

Tóth Zoltán dr., a tanárképző igazgatója hasonlóan merev, rövid és ugyancsak papiroslapról olvasott szöveggel jelezte, hogy a jelöltek a vizsgálatokon a követelményeknek megfeleltek s hogy az avatásnak akadálya nincs.

Gáspár János a jelöltek képviselőjében megint csak papiroslapról olvasott néhány hideg szóval kérte a tanárrá való minősítés kihirdetését.

Tóth dr. igazgató rövid szavakkal kihirdette, hogy a jelöltek tanárokká minősítették, majd a szigorúan merev, hideg formától most már eltérve hosszabb beszédbe kezdett.

Vázolta a gyógypedagógiai tanár föladatait és a tanári eskü szövegét magyarázta, különösen hangsúlyozva az eskünek az emberszereetre és a titoktartásra vonatkozó részeit. Végül fölhívta az új tanárokat az eskületételre. Olvasa s az új tanárok szokásos módon kezüket esküre emelve utána mondták az esküt. Ezután az esküttetek sorban az elnöki asztalhoz léptek, ott aláírták az esküszöveget, minek utána az elnök valamennyivel némán kezét szorított.

Ezzel az avatás voltaképeni szertartása véget ért. Egy III. éves tanárjelölt mondott még búcsút a távozó tizenhárom új tanárnak és ezeknek a képviselője válaszolt a beszédre, majd az elnöklő *Hoór Károly dr.* zárószava következett s a Vakok Homeros Énekkarának vegyeskarával fejeződött be az ünnepség.

Ime így folyt le a második gyógypedagógiai tanárvatás. Az elsőt, a múltévét nem láttuk. Annak a szertartásán, amint a jelenvoltaktól és a szereplőktől értesülünk, kifejezésre jutott a doktorráavatásnak leg-sajátosabb alakiséga, a dékánok „doktorrá fogadom“ kijelentése is, abban a formában, hogy a főiskola igazgatója „tanárrá fogadom“ kijelentéssel kezét fogott minden egyes jelölttel. Ez a részlet az idén elmaradt.

*

Ha most már valaki azt kérdezi, hogy az ünnepség mely részében nyilvánult meg a tulajdonképeni avatás, erre nem tudunk felelni. Maga az „avatás“ szó csak egyszer fordult elő az egész ünnepségen. *Tóth dr.*

igazgató használta, mikor kijelentette, hogy „az avatásnak akadálya nincs“. Szükségképen az ezt a kijelentést követő részletben, a tanárokká való minősítés kihirdetésében kell hát keresnünk az „avatás“-nak mondott főmozzanatot, melyhez hozzákapcsolódott az eskü.

Ennek az avatásnak a megfogalmazója némely formákat hozott át az egyetem aulájából, de nem hozhatta el a formák érvényesülésében megnyilvánuló lényegét, azt ott kellett hagynia. A doktoravatás minden szavában, mozdulatában pontosan meghatározott, évszázadokon át megkövült, a minősítésnek a törvény erejével bíró szertartása, melyből, hogy érvényes legyen, a legkisebb részletnek sem szabad befejezetlenül maradnia. Hiába tette le már a jelölt az esküt, ha csak *egy* dékánnal is nem fogott kezett, avatása érvénytelen, nem doktor. Tehát nemcsak az avatásba belefoglalt eskünek, hanem az avatási szertartás minden részletének jogereje, jogkövetkezménye van. És ez az, ami az avatás külsőségeinek lényegét adja, ami azoknak erőt, súlyt ad; ez az, ami az avatást külsőségeiben avatássá teszi. Így van ez a vitézzé avatásnál is. Minden avatásnál annak érvényességét, hatását illetően a formák egyben lényegét jelentenek.

Ezeket, ilyen tulajdonságokat nem fedezünk föl a tanárvatásnak az eskütételt megelőző és az első alkalmazásához képest megrövidült szertartásában.

De menjünk tovább. Ha a doktoravatással egyeztetve hiányos is a formája a gyógypedagógiai tanárvatásnak és ha alakiságának részletei — bármennyire nem engedhető meg — nélkülözik is az avatás érvényességét föltételező szigorú körülírást, megváltozhatatlanságot, megvan-e magában az egész avatásban, annak hatásaiban és következményeiben az avatás lényege, ami abban nyilvánul meg, hogy az avatott az avatás által és kizárólag csak az avatás által lesz jogilag azzá, amivé avatják? Rövidebben kérdezzük úgy, hogy avatás-e hát voltaképp a gyógypedagógiai tanárvatás? Nézzük!

Vitéz csak az, akit azzá avatnak. Doktor is csak az, akit azzá avatnak. A „vitéz“ nevet, a „doktor“ címet senki sem használhatja, míg vitézzé, doktorrá nem avatták. Az orvos addig nem kap oklevet, addig nem gyógyíthat, míg doktorrá nem avatták. Kétségtelen hát, hogy az „avatás“ egy lényegbe vágó cselekmény, mely minősít, illetve amely a minősítésnek nélkülözhetetlen járulékos alaki kelléke, mely nélkül nincs cím, nincs oklevél, mely nélkül a célzott minőségben nem támaszthatók igények, nem gyakorolhatók jogok, nem fejthető ki működés. Nos, ilyen hatással van-e a jelöltekre, kimeríti-e ezeket a követelményeket, kellékeket a gyógypedagógiai tanárvatás? Megtagadható-e az oklevél kiadása, a működés kifejtése attól a vizsgálati követelményeknek megfelelt és az esküt letenni kész jelölttől, aki bármily ok miatt nem jelenhetett meg az avatáson?

A középiskolai tanárt nem avatják. Se a polgári iskolait, se az egyetemét, se semmiféle rendű-rangú tanítót, tanárt. Ezek, ha a vitz-

gálai követelményeknek megfeleltek, minden alakiség nélkül megkapják az oklevelüket és taníthatnak. Csak a gyógypedagógiai tanárképző avat. De ennek a szervezeti szabályzata se tud avatásról. Származott azonban másfél évvel ezelőtt egy gyógypedagógiai tanári eskü letételét elrendelő miniszteri rendelet s ezzel kapcsolatban keletkezett az úgynevezett avatás.

Hogy a kötelező eskütételt a miniszteri rendelet köti-e formaságokhoz, nem tudjuk. De azt lehetetlennek tartjuk, hogy ehhez a főntebb leírt, avatásnak nevezett szertartáshoz kösse a gyógypedagógiai tanári minősítést, illetve az oklevél kiadását. Lehetetlennek tartjuk, mert ez az úgynevezett avatás, minthogy intézményesen szervezve nincs, üres forma, melynek sem jogalapja, sem jogkövetkezménye nincs, melynek mindaddig, míg intézményesen, szervezetenként szabályozva nincs, joghatása nem is lehet. És ha nincs joghatása, akkor hát az lényegileg nem is avatás.

Mi helyeseljük azt, hogy az eskütétel minél ünnepesebb keretek közt történjék, mert az emeli a lelkek hangulatát, hangsúlyozza az eskü komolyságát, fontosságát, erkölcsi kötelező erejét és szép emléke marad az esküttévő fiatal kartársaknak. De nem helyeselhetjük a most már másodízben gyakorolt és a főntiekben leírt formaságokat, a doktorrá avatásnak a középkorba visszanyúló hagyományos formáit utánozni akaró, de teljes egészében utánozni nem merő avatásféle szertartást, melytől ép oly nehéz megtagadni a naiv jóhiszeműséget, mint amilyen nehéz megvédeni a nagyképűsködés vádjától.

Ez az „avatás“ egy szerencsétlen alakiség, mely, minthogy idegen hagyományokat illetéktelenül átérző formákat akar meggyökereztetni, de jogi alap és következmények nélkül, nem alkalmas, nem eléggé komoly és nem méltó arra, hogy fiatal tanárok rajta át bocsáttassanak ki az életbe. De nincs is szükségünk illetéktelenül használt, a maguk otthonában féltve őrzött formákra.

Módosításra szorul hát ez az alakiség. Az átplántált, ősi otthonukban tiszteletet parancsoló, de itt mosolyt keltett merev részleteket el kell belőle hagyni. Legyen az, aminek lennie kell: az ifjú tanárok komoly, bensőséges, ünnepies eskütétele. S ezt már a nevében is kifejezésre kell juttatni. Nem lehet „avatás“, minthogy nem az. Hanem egyszerűsödjék azzá, ami: ünnepies eskütételé.

I r o d a l o m

Adalékok jóléshi Cházár András könyvtáráról. Rövid ismeretést kívánok adni néh. Cházár András Gömör vármegye táblabírájának, a nemes emberbarátnak, a siketnémák váci országos kir. intézete birtokában lévő könyvtáráról, melyet a vallás és közoktatásügyi minisztérium megbízásából vizsgáltam át, hogy megállapítsam állagát.

A XVIII. század utolsó évtizedében, amikor a magyar könyvirodalom és könyvtári élet mindjobban kezd kifejlődni hosszas lenyügözöttségéből, végét járó visszafejlődéséből, Cházár András már a legmerészebb igényű bibliofilt is kielégítő magánkönyvtárral rendelkezett.

Tudományos munkásságát és nagy olvasottságát különösen hirdetik a leginkább latin nyelven kiadott munkái és nyomatlan kéziratainak sokasága. A latin mellett buzgón ápolta a nemzeti nyelvet. Magyar munkái akkor jelentek meg, amikor a magyar nemzeti nyelv hosszadalmas álmából felocsudva, fejlődő nemzeti érzületünket főképen *Kazinczy, Faludy, Ráday, Révay* keltették új életre és tettek oly sokat a hazai nyelv terjesztésére. Végrendeletemben számszerint 3000 kötetből és többnemű kéziratból álló könyvtárát a rozsnyói evangélikus kerületi iskolának ajándékozta, házáat pedig az esperességnek, hogy abban könyvtárának öre ingyen lakást kapjon.

Cházár Andrásnak könyvtára ajándékozásával az volt a célja, hogy könyvei, melyek neki életében annyi vigaszt és örömet nyújtottak, másoknak is javára szolgáljanak. Nagy könyvtárát, melyben megtalálni az akkori időknek majd minden megjelent tudományos munkáját, saját keresményéből gyűjtötte. Könyvtára feloleli a XVI. századtól kezdve a XVIII. századig a magyar luteránus egyház történeti vonatkozású munkáit, továbbá Melanchton, Luther, Erasmus, Budeus reformátorok csaknem valamennyi művét. Közöttük a 1711 előtti régi magyar könyvtár egyes ritka, valósággal unikum példánya is található.*) Felette értékes anyag a XVII. század wittenbergi dissertatioinak csaknem teljes gyűjteménye, melyek csak Halleban és Wittenbergben található fel. Cházár András könyvtárának hatalmas alkotó részét a hittudomány termékei képezik. Mintegy 1100 kötetett számlálnak a dogmatika^{1) 2)}, a mo-

*) Nyéki Vörös Mátyás: Tintinabulum Tripudiantium azaz a földi részeg Szerenchenek és dichőségnek álhatatlan lakodalmában Tomboló jóra intő chengettyüje. Poson 1644. (e kiadásból eddig ismert egyetlen példány.)

¹⁾ Gelejtí Katona István: Titkok titka azaz háromi többségek felöl való Menyeyi titkos tudomány. Gyulafehérvár, 1645.

²⁾ Balásfi Tamás Bosznai püspök: Csepregi iskola kibén a luteránus és calvinista predikátoroknak a tévelygésekből való kitérésre az igazságoknak jóra való ostorával iskolázza. Pozsony, 1616.

rális-casuistica³⁾, az exegetica⁴⁾, a pastoralis, a liturgica, a catechetica⁵⁾ 6), a practica, a homiletica, a historia ecclesiastica körébe vágó művek. A gyűjtemény további anyaga a néhány száz kötetre terjedő szentbeszéd, hitszónoki⁷⁾ 8) munkák, majd pedig a historia universalis, a historia Hungariae, a historia literaria, a historia naturalis, a historia numismatika, a historia mythologica, a historia philosophia, a phisica-mathematika⁹⁾, a medicina-chirurgia¹⁰⁾, az oeconomia, az itineraria, a paedagogica, a philologia, a jus ecclesiasticum, a jus Hungariae¹¹⁾, a politica et iurisprudentia szakcsoportokból álló termékek. A könyvtárban igen sok a régi latin mű. A 104 darabot számláló kéziratok közül Thököly egyik levelének conceptusa említendő fel, melyet az 1681. évi soproni országgyűlés alkalmával az eszéki táborból intéz a vezérekhez, csatlakozásra szólítva fel őket a haza érdekében megvívandó küzdelemben. E levél eredetije a nyilvánosság előtt ismeretes ugyan, mégis értékes e fogalmazvány, mert abban Thököly sajátkezü korrigálásai láthatók.

Mint ügyvéd, táblabíró nagyon sok jogtudományi (egyházi és világi) politikai vonatkozású munkát, továbbá törvényeket, törvényt magyarázatokat gyűjtött össze. Csüggedni nem tudó munkásságát s nagy olvasottságát hirdetik sorozatos kiadott munkái: A nemes felkelésről szóló törvények; II. József császárnak a német nyelv használata iránti rendelkezésével szembehelyezkedő, majd pedig ugyancsak a császárnak a népösszeírást elrendelő intézkedése mellett állástfoglaló füzetek; a német letelepülők származásáról és jogairól írt ismertetése; a magyar nyelvet tárgyaló kérdéseknek megfelelésére előrebocsátott elméletei stb. Saját munkáiban reális tudása mellett magasba szárnyaló képzelődése is kifejezésre jutott. Kinyomatlan kéziratok közül nagyon sok éppen tartalmánál fogva örök feledékenységre volt kárhozzátva.

Cházár András megbecsülte könyveit, mindegyiket bekötötte és a szakok szerint csoportosított műveket sajátkezüleg írt katalógusba beve-

³⁾ Veresegyházi Szentyel János: Lelki patika. Lőcse, 1648.

⁴⁾ Szathmári Ötvös István: Titkok jelenése, avagy Szent János apostol menyeyi látása. Szeben, 1668.

⁵⁾ Aachs Mihály: Az igaz és idvességes hitről való keresztény tudomány. 1709.

⁶⁾ Catechesis azaz keresztény vallásra való tanítás, mely az Erdélyben levő unitaria Ekklesiának és Scholaknak szükségekre bocsátott. Kolosvart, 1698.

⁷⁾ Sculteti Ábrahám: Az egész esztendő által való vasárnapokra és főünnepekre rendeltetett evangéliumi magyarázatok. Fordította Szenci Molnár Albert Oppenheimumban, 1617.

⁸⁾ Boldizsár Meiszner: Elméletei az esztendőnként való főbb ünnepi Evangéliumokba. Magyarra fordította Madarász Márton, Lőcse 1641.

⁹⁾ Martini Szent-Ivány: Curiosiora et selectiora variarum scientiarum I. Dissertationes phisico-mathematicas, II. ephemeris, III. diversas synopses chorologicas. Tyrnaviae 1689.

¹⁰⁾ Luigi Mondini: De consolatione medicinarum simplicium canones universales divini Jannis Mesuae. Venetiis 1507.

¹¹⁾ Stephanus de Weböcz: Coppus iuris hungarici. Tyrnaviae 1696.

zette. A legtöbb könyvön fel van jegyezve, hol és mikor szerezte, kitől vette. Tartalomjegyzék ha hiányzott, maga elkészíté azt s a könyv belső tábláján beírta, vagy beíratta. Sok munkát vásárolhatott könyvkereskedőtől, legalább ezt igazolják a könyvkereskedők által küldött s a könyvtárban feltalálható különböző katalógusok. Utazása közben is vásárolhatott könyveket sokaktól, ezt igazolni látszik a vásárlás helyének, város nevének feljegyzése a legtöbb könyvön. Sok munkát árverésen szerzett meg. Így vásárolta meg 1810-ben az elhunyt Czirbesz András iglói ev. esperes könyvhagyatékát is 2000 forintért. Cházárnak 1816-ban bekövetkezett halála után e könyvgyűjtemény a rozsnyói ev. gimnázium birtokába került, de anyaga későbbi adományozás és vásárlás folytán jelentékenyen megnagyobbodott és 5000 kötetre szaporodott. 1902-ben midőn a siketnémák váci intézete alapításának 100 éves évfordulóját ünnepelte, az a gondolat merült fel, hogy ez az értékes szakkönyvtár az intézet tulajdonába menjen át. A vallás és közoktatásügyi minisztérium közbenjárására ez sikerült is. A gömöri evang. főesperesség szívesen tett eleget e kívánságnak és a nagynevű alapító hagyatékát a váci intézetnek ajándékozta.

A könyvtár sorsa azonban, eddigelé a feledékenység homályába burkolt elraktározás volt. Bár az érdeklődőknek-kutatóknak sohasem volt megközelíthetlen, a nagy nyilvánosság előtt ismeretlen maradt. Az intézet igazgatósága most már azon fáradozik, hogy Cházár könyvtára megfelelőbb helyiséget nyerjen és hogy Cházár eredeti katalógusának betűrendes indexxel való közrebocsátásával a 28 szakcsoportra osztott, eddigelé porlepte hagyaték ismeretesebbé váljék, így a hagyományozó kívánsága, hogy „Mindannak, ki emberi névvel jő az olvasásra, tárva legyen“ immár teljesülni fog.

Dr. Németh Sándor.

A magyarországi gyógypedagógiai intézetek működése. Szakfelügyelőségünk e cím alatt adta ki az 1929—30. tanítási évről szóló összesített jelentését. A jelentés külső formájában nem változott. Terjedelemre nézve azonban felannyival lett kisebb az előzőnél. A régihez képest — belső viszonylatokban — annyiban változott meg, hogy szakok szerint egyesítették a növendékekről szóló statisztikai kimutatások s hogy hiányoznak belőle az intézetek életéből vett fényképfelvételek. Ezek a változások — a kapott értesülések szerint — gazdasági okokból állottak elő. A terjedelmesebb jelentés kiadására nem volt fedezet.

Az kétségtelen, hogy úgy a mostani, mint pedig az eddig kiadott jelentések nagy gonddal állítottak egybe s tartalmuk mindig arról tanuskodik, hogy bizó hittel, erős reménységgel és fáradhatatlan buzgalommal szolgálják ügyünket úgy szakfelügyelőségünk, mint pedig igazgatók és tanárok egyaránt. A mindenkori jelentés sok-sok s igen értékes és méltán számba vehető nevelés-tanítási tényrt rögzített meg s adott a fogyasztékoságokat kutató számára jól és szakszerűen egybe állított statisztikai adatokat, mindamelltt is felvetődik a kérdés, hogy még ebben a formájában is nem esik-e a jelentés feleslegesen ismétlésekbe s hogy éppen

ebből folyóan ezekben a gazdaságilag súlyos időkben nem lehetne-e az egyébként feltétlenül szükséges jelentések kiadásáról még kevésbé költségesen gondoskodni? Azt hiszem, hogy igen! Amikor ennek szíves mérlegelésére is felhívjuk a szakfelügyelőség figyelmét, ugyanakkor a következőben ismertetjük a szakfelügyelőség előttünk fekvő 1929/30 évi jelentését:

1., A jelentés előszava tömören magában foglalja mindazt, ami az *Előszó*-ba bele kívánkozik. A külső tényezőknek szánt az a megállapítás, hogy intézményeink szaporítása elkerülhetetlen, indokaival együtt nagyon helytálló.

2., *A Gyógypedagógiai Intézetek Országos Szaktanácsá-nak* 1929—30. tanévi működéséről szóló fejezet adataiból jólesően állapítjuk meg, hogy a szaktanács az egyes szakok tanterveinek napirendre tűzésével, valamint a szervezeti szabályzatok átdolgozásával és a tankönyvek ügyével közérdekű és igen fontos szakbéli kívánalmakat és kérdéseket juttatott, illetve juttat majd tető alá.

3., *A Gyógypedagógiai Intézetek és Kisegítő-iskolák Országos Szakfelügyelősége* című fejezet átolvasása a következő gondolatokat váltotta ki lelkünkben:

a., A szakfelügyelőséggel együtt mi is a legnagyobb aggodalommal látjuk intézeteink költségvetési hitelkereteinek évről-évre való megszükitését annál is inkább, mert a legszükségesebb javadalom nélkül intézményeink előbb-utóbb el fognak sorvadni, össze fognak omlani. Ennek meggátlása az igen fontos nevelés-tanítási károk mellett, a belőle származó szociális károk kikerülhetése szempontjából is igen figyelemre méltó érdeke úgy magának az államnak, mint pedig a társadalomnak.

b., Nem hallgathatjuk el továbbá azt az aggodalmunkat sem, hogy a szakfelügyelőség ebben a tanévben sem szolgálta azt a gondolatot, hogy a kisegítő-iskolák céljuknak és rendeltetésüknek megfelelően — úgy tanügyi, mint igazgatási szempontból — a népiskolák érdekkörébe kapcsoltassanak. S ha teljesen őszinték akarunk lenni, aminthogy azok szeretünk lenni, akkor ezzel szemben éppen az ellenkezőjét kell megállapítanunk. Az tűnik ki ugyanis a jelentés itt ismertetett fejezetének adataiból, hogy a szakfelügyelőség idejének tekintélyes részét ezeknek az iskoláknak szentelte. Ezzel a megállapításunkkal korántsem tagadjuk ezeknek a hézagpótló iskoláknak a létjogosultságát, csupán csak azt a hitünket szorgalmazzuk vele, hogy ezeknek az iskoláknak a népiskolák érdekkörében van a helyük. Ezt a meggyőződésünket egyébként igen fényesen igazolják a székesfőváros kislétszámú osztályai. Itt csupán csak az a baj, hogy tanügyi ellenőrzési szempontból még ezeket is a maga felügyeleti körében tartja a mi szakfelügyelőségünk. Idevágóan hallottuk azt az érvelést is, hogy a szakfelügyelőség a székesfőváros kislétszámú osztályait csak az államhatalmi szempontból látogatja. A mi felfogásunk szerint erre az ellenőrzésre nem a mi szakfelügyelőségünk, hanem az államhatalom egy más exponense, a kir. tanfelügyelő hivatott.

c., Oktatásügyünk minisztériumi képviselőinek fokozottabb érdek-

lődéséről is megemlékezik a jelentés. Ezt a fokozottabb érdeklődést köszönettel könyveljük el n: i is. A közvetlen tapasztalat feltétlenül megacélozza központi vezéreink akarását akkor, amikor oktatásügyünk érdekeiért a központban, avagy éppen a pénzügyi kormányzatnál kell harcolniok. S hogy ezt a harcot ügyünk iránti szeretetből, amint a múltban, úgy a jövőben is szeretettel és megértéssel fogják állni, arra reménységgel gondolunk.

d., A jelentésnek ez a fejezete arról is említést tesz, hogy a szakfelügyelőség a javadalmazás biztosítása szempontjából milyen küzdelmek árán törekszik gondoskodni a tanárihiányról. Közvetlen közlelről ismerjük ezt a minden elismerést megérdemlő küzdelmet. De elismeréssel adózunk a szakfelügyelőségnek azért is, hogy ezenkívül is velünk és mellettünk van minden anyagi és erkölcsi ügyes-bajos dolgunkban. Őrhelyén minden megmozdulást éber figyelemmel kísér s adott pillanatban illetékes helyen rögtön felemeli szavát státusunk érdekében. S hogy ezek dacára is történnek *egyéni akcióból* folyóan szóvétehető hibák és egyéni sérelmek s hogy ezek dacára is sok az anyagi értelemben vett rendezni és várni valónk, az — az egyéni akciókon kívül — annak tudható be, hogy a tanári státusok — miért, miért nem — kegyvesztettek lettek az egész vonalon.

4., A jelentés statisztikai adataiból azt állapítjuk meg, hogy azok azzal, hogy szakok szerint egyesítették, statisztikai szempontból még szakszerűbbek lettek. A kérdés után kutatók ugyanis nem arra kíváncsiak, hogy parciálisan mi állapítható meg statisztikailag, hanem az, hogy egy számba vehető tömegszámból mi hámozható ki. Ez az újítás már egymagában igen számottevő megtakarítást jelent nyomdai s így költség szempontból is.

5., Az egyes intézetekről szóló jelentések fejezetéhez a következőkben szólunk hozzá :

Az egyes intézetek jelentéseiben takarékosági okokból már a múltban is észlelhető volt bizonyos sablonosság. Ez a sablonosság különösebben is kitetszik azokból most, amikor tudomásunk szerint azt az utasítást kapták az igazgatók, hogy jelentéseiket az eddiginél még rövidebbre szabottan írhatják csak meg. Ennek a kívánalomnak a nyomában aztán akarva, nem akarva, sablonossá váltak az igazgatói jelentések. Ily körülmények között az volna tehát az indokolt, ha a beérkezett terjedelmesebb igazgatói jelentésekből — szakok szerint — a szakfelügyelősége állítana egybe egy-egy ismétlésekbe nem eső ismertetést. Ezzel az intézkedéssel is meg lehetne legalább is egy és fél ívnyi terjedelmet takarítani, amellet a haszon mellet, hogy a jelentésnek ez a része, így összeszerkesztve, feltétlenül értékesebbé is válnék.

6., Tekintettel arra, hogy a szakfelügyelőség évi jelentésének sok egyéb fontos rendeltetése mellet az is célja, hogy közületeknek és magánosoknak útmutatásul szolgáljon a tekintetben is, hogy a fogyatékos gyermekek hogyan és milyen körülmények között vehetők fel az egye

szakintézetekbe, éppen ezért felette fontosnak tartanánk, ha a jövőben olyan fejezete is lenne a jelentésnek, amelyik e tekintetben igazítaná el a felvétel iránt érdeklődőket. Egy jól megszerkesztett „*Felvételi módok*“-nak mindenképen helyet kell biztosítani a jövőben megjelenő jelentésben. Már előre is szíves figyelmébe ajánljuk a szakfelügyelőségnek, hogy a „*Felvételi módok*“ fejezetébe kívánatos volna bele venni a körzetbeosztást is. (ik)

Új tankönyvek. Örömmel szögezzük le e helyen is azt az oktatási szempontból nagyfontosságú tény, hogy szakfelügyelőségünk e hó folyamán két új tankönyvet küldött szét használatra. Új tankönyveink: *Nagy Péter*: Olvasókönyv a siketnémák intézeteinek (iskoláinak) IV. osztálya számára és *Puha László*: Alkotmánytan a siketnémák intézeteinek (iskoláinak) VIII. osztálya számára.

Amikor e helyről is melegen köszöntjük tankönyvíró kartársainkat, ugyanakkor a következőkre is rámutatunk: Új tankönyveink igazi értékét és ebből folyó használhatóságát majd a gyakorlat fogja leginkább igazolhatni. Erre való tekintettel bevárjuk a gyakorlatban kiváltódott véleményeket s azok egybevetésével fogjuk majd méltatni új tankönyveink értékét és használhatóságát. Már most kérjük az érdekelt kartársakat arra, hogy új tankönyveinket a gyakorlat során kísérjék az azokat megillető szakszerű érdeklődéssel. A gyakorlatban szerzett megfigyeléseiket pedig legyenek szivesek annak idején közölni lapunk siketügyi szerkesztőjével, aki aztán gondoskodni fog azok érdembeli méltatásáról. (ik)

Dr. Zoltán Tóth: Die Vortellungswelt der Blinden. VI — 130 lap. Leipzig, 1930. I. A. Barth.— A Magyar Gyógypedagógia 1930. 7—8. számából értesülünk ennek a könyvnek a megjelenéséről, mely a szerzőnek „A vakok képzeletvilága“ című munkája német nyelven. A vakok nevelésoktatásáról szóló nagyobb szabású írásmű magyar ember tollából még nem jelent meg a német könyvpiacra. Ez az első, amit örvendetes tényként állapítunk meg. - (Kf)

F. Schreiner: Beiträge zur Vorstellungswelt der Blinden. Sonderabdruck aus Bericht über den vierten Kongress für Heilpädagogik in Leipzig 1928. Verlag von Julius Springer, Berlin, 1929. 8 lap. A szerzőnek ez a kongresszusi előadása részletesen ismerteti és méltatja dr. Tóth Zoltánnak „A vakok képzeletvilága“ című művét. - (Kf)

Kísérő levél a siketnémák IV. osztálya számára írt olvasókönyvhöz. Kedves Kartársak! A régen ígért és várva-várt olvasókönyvem végre elkészült s munkátok megkönnyítésére im ezennel átadom azt használatra nektek: a köznek. Amikor ezt teszem, erősen érzem, hogy úgy a formájára, mint külső és belső berendezésére, valamint használatára vonatkozólag némi magyarázattal tartozom.

Hogy növendékeinknek, főleg a kezdőknek, külön olvasókönyvre van szükségük, rég tisztázott tény. Ma már csak akörül forog a kér-

dés, hogy milyen is legyen ez a siketnémák számára írt külön olvasókönyv? A felelet erre — nézetem szerint — igen egyszerű. Külső alakjára és belső berendezésére nézve olyan lehet, mint a normális gyermekek számára írt olvasókönyvek. Tartalmát és nyelvezetét illetőleg azonban a növendékek előmenetele és beszédkészsége mellett, főleg a siketnémák testi-lelki adottságához kell alkalmazkodnia. Olvasókönyvem megírásánál elsősorban ezekre voltam tekintettel. De hogy ezen általános irányelvek mellett, még micsoda különös szempontokra is kellett figyelemmel lennem, az majd az alábbiakból fog kitűnni.

Olvasókönyvem, mint a címlapja mutatja, a siketnémák IV. osztálya számára íródott s amennyiben a rendszeres olvasástanítás nálunk ebben az osztályban veszi kezdetét, ezt kell a siketnémák első olvasókönyvének tekinteni.

Az I. osztály abc-s könyvétől a IV. osztály rendes olvasókönyvéig azonban nagy az űr s a siketnéma tanulókat ennyi ideig nyomtatott betű nélkül hagyni, nem célszerű, sőt hátrányos. Olvastatunk ugyan néha-néha a beszédtanítási füzeteikből egyes erre alkalmas leckeiket, de amennyiben a többnyire 1. és 2. személyben folyó társalgási-nyelv, mint amely alapon beszédtanításunk folyik, más, mint a főleg 3. személyben adott könyvek nyelve, ezt átmenetül tekinteni nem lehet. Itt tehát valamelyes átmeneti eszközzől kellene gondoskodni. Azonban egy ilyen célt szolgálható külön képeskönyv kiadásáról, a mai viszonyok mellett még gondolni sem lehet s azért ennek a szükségletnek a kielégítéséről is a siketnémák IV. osztálya számára írt olvasókönyvben kell gondoskodni.

Olvasókönyvem megírásánál, különösen annak első részében, erre is tekintettel voltam. Innen a szoros kapcsolat az iskolai élettel, mint amelynek körében a beszédtanítás is folyik. Ebből a szempontból jutnak érvényre mindama életjelenségek és életmegnyilvánulások, amelyek a siketnémák Én-jéhez közel állanak, ebből folynak és rájuk különös érdekekkel bírnak. Ezek mellé sorakoznak a különböző tárgyú leírások és elbeszélések, amelyek ugyancsak az ő lelki adottságukhoz vannak szabva. Végül átvezetem a növendékeket a mesék birodalmába is. Ezeknek különleges figurái, emberfeletti teljesítményeikkel épp úgy lekötik a siketnémák figyelmét és érdeklődését, mint akár a normális gyermekekét. Erkölcsi és etikai tanulásaik mellett, főleg a nem mindennapi nyelvezetűikkel hatnak rendkívüli módon a növendékek beszédének a kialakulására.

Az olvasmányok közt előforduló talányok, valamint az olvasókönyv végén nyújtott tréfás kérdések és rejtvények a növendékek alaki képzése mellett még arra is szolgálnak, hogy őket a különféle folyóiratokban található hasonló fejtörő gyakorlatok megoldására előkészítsék és buzdítsák.

Messzemenő célt kíván szolgálni olvasókönyvemnek az a berendezkedése, mely szerint egyes személyiségekkel, tárgyakkal és dolgok-

kal ismételten találkozunk benne, természetesen mindég más és más helyzetben, újabb megvilágításban, újabb tanulságok levonására.

A siketnémák váci intézetének rövid leírása nemcsak azért vétett fel az olvasókönyvbe, mert azt, mint a magyar siketnéma oktatás bölcsőjét, minden magyar siketnémának ismernie kell, hanem azért is, hogy támpontot nyújtson majd a folytatólagos olvasókönyvben Cházár András élettörténetéhez, az intézet 100 éves jubileumának az ismeretetéséhez stb.

Ugyszintén a váci intézet IV. osztályának, illetve növendékeinek jellegzetes bemutatása is azért történt, hogy ezek alapul szolgáljanak úgy ennek, mint a folytatólagos olvasókönyveknek számos karakterisztikus olvasmányához, illetve azok fölépítéséhez.

Aki nem gyakorolta, el sem tudja hinni, hogy egy-egy ismert személyiséghez kötött leírás, elbeszélés, mese stb. mekkora érdeklődést és mennyi lelkesedést képes kiváltani a növendékekből s hogy forr össze a lelkük azoknak jó-, vagy balsorsával. Mennyivel másképen hangzik az, amikor azt mondjuk, hogy Gyula-bácsinak volt egy Mari nevű majma és egy Oli nevű papagája, mint az, hogy egy úrnak volt egy majma és egy papagája; vagy: nem egy majom-, hanem Maki tette fel az orrára a Gyula bácsi szemüvegét és olvasott, majd sétált, borotválkozott, cigarettázott stb. És újból nem egy papagáj-, hanem Oli botránkozott meg Maki esztelenségein, mondván „Te bolond! Te bolond!“, mert valóban nem akármelyik papagáj, hanem csak Oli, akit erre külön tanítottak, tud értelmesebben beszélni; amint Zsuzsa is régi ismerős, aki csak úgy makok, mint Muki. És milyen szívbe markolóan hatott mindenkor a nebulókra e két régi cimborának a tragikus vége.

Ezek s az ilyen folytatásos olvasmányok készítik elő a növendékeket a későbbi, hosszabb lélegzetű leírások, elbeszélések, novellák, majd kisebb regények olvasásához és megértéséhez.

Általánosan tudott dolog, hogy a mi gyámoltjaink nem igen szeretnek olvasni, sem addig, amig iskolába járnak, sem azontúl, az életben. Ha kezükbe is vesznek néha-napján egy-egy könyvet, vagy képes folyóiratot, a képek szemlélésén túl nem igen mennek s nagyrészüik valóságos betűszonyban szenved.

Okát ennek főleg abban látom, hogy nem értik, nem tanulták megérteni, megismerni a nyelvnek azt a formáját, amelyen azok a könyvek, folyóiratok íródtak s amely, mint már említettem, egészen más, mint az, amelyet a beszédtanítás, vagy leíró- szemléleti oktatás kapcsán elsajátítottak. A könyvek nyelvének a megértéséhez, megismeréséhez csakis megfelelő jó olvasókönyvek s a mainál sokkal intenzívebb olvasástanítás vezethetik növendékeinket.

Amióta a Roboz-féle „Olvasó- és Nyelvgyakorlókönyv“ elfogyott, az alsóbb osztályokban is, normálisok számára írt olvasókönyvet használunk s hogy az olvasmányok megértését megkönnyítsük, egyszerűsítünk rajtuk. Különféle törléseket, stíluszigazításokat eszközölünk s ezzel nem-

csak az ízetől, zamatjától fosztjuk meg az olvasmányokat, hanem még annak a lehetőségétől is elzárjuk növendékeinket, hogy az irodalmi nyelv különleges, fordultatos strukturájába bepillantást nyerjenek.

Nem mondom, hogy a normális gyermekek számára írt olvasókönyvek nálunk változatlanul használhatók, hisz akkor olvasókönyvemmel hiábavaló munkát végeztem volna, de annyit mégis követelek, hogy a siketnémák talaját elhagyva, magasabb, hogy ne mondjam irodalmi színvonalra emeljük, a siketnémák számára írt olvasókönyvek nyelvét is. Ha a bonyolult, túlnépies formákat kerüljük is, azért az irodalmi nyelv változatos szépségeiből már az alsó fokon is nyújtunk izelítőt növendékeinknek.

Tapasztalásból tudom, hogy tanítványaink is szeretik a választékos kifejezéseket, a szinonimákat. Örülnek nekik s alkalomadtán használják is azokat, ha kezdetben másképp nem, külön figyelmeztetésünkre, amíg megszokják. Az egyik kollegámtól hallottam nemrég, hogy növendékeinknek a levélírásánál oly általánosan használt kifejezést: „Én hála Istennek egészséges vagyok. Nincs semmi bajom.“ egy alkalommal odamódosította, hogy: „Én hála Istennek egészséges vagyok, mint a makk.“ S erre rövid időn belül, nemcsak a saját tanítványai, hanem az intézet írnutudó növendékei ebben a formában értesítették szülőiket egészségük állapotáról. Egymástól lesték el és használták előszeretettel ezt a különleges kifejezést. Tehát adni és használni kell ezeket, eleinte ritkábban, később mind sűrűbben, mert csak ott várhatunk e tekintetben eredményt ezt illetőleg is, ahol ebből előzőleg már nyújtottunk valamit.

Tudom, a legtöbb kartárs azért fázik e különleges kifejezések alkalmazásától, mert körülményesnek tartják azok megmagyarázását. Azonban távolról sem oly nehéz az itt előfordulható legelvontabb fogalmaknak és legkülönösebb nyelvformáknak a megértése, ha tényleg csak a megértést és nem egyuttal azoknak minden oldalról megvilágított, teljes és tökéletes megismertetését tartják szem előtt. Vajjon milyen fogalma van egy elemista tanulónak az Istenről, a hazáról? Mégis mindegyre használja a kifejezéseket. Sem otthon, a szülői háznál, sem az iskolában nem vártak a fogalmak nyújtásával addig, amíg a gyermekek elméje ezek teljes és tökéletes (?) megértéséig kifejlődött. Vagy mit tud a legtöbb ember ma is a rádióról? Mégis beszélnek róla mindenfelé, kicsinyek és nagyok, tudós és kevésbé tanult emberek egyaránt. Miért akarjuk éppen mi a siketnémáknak — nem ezeket a komplikált, magas, hanem ezeknél könnyebben felfogható, konkrét, vagy absztrakt fogalmakat is a teljes tökéletességig megmagyarázni? Elég, ha első ízben csak általánosságban tudják, hogy miről van szó, ha egy-két külső jeléből, megnyilvánulásából megértik annak mibenlétét, hasznos, vagy káros voltát. Egy következő és harmadik esetben újabb oldaláról fogják megismerni az illető fogalmat s így rendre mind világosabb és tisztább képet nyernek róla. Sok fogalmat maga az adott helyzet magyaráz meg szemléletileg. Ezt tovább értelmezni akarni, hiba volna. Sokszor nem is az eyes

szavakat, hanem a gondolatot kifejező egész mondatot kell érthetővé tenni szóval, mimikával, jellel, vagy mindhárommal együtt. Ha kell az írást is segítségül hívom és nincs az az eszköz, amit fel ne használnék, ha arról van szó, hogy annak segítségével ezt, vagy am azt a fogalmat gyorsan és kielégítően meg tudom értetni a növendékekkel. Idevonatkozólag a példáknek egész sorát találhatni az olasmányokhoz csatolt „Szómagyarázat“-okban.

Gyakran talákoztam olyan tanítási eljárással, amely az olvasmányt a legnagyobb unalomig tárgyalta. Tartalmi-, alaki-, gyakorlati és nem tudom még hányféle szempontból. Az ilyen eljárás nemhogy megkedveltetné, hanem egyenesen megutáltatja növendékeinkkel az olvasást és minden nyomtatott betűt. Tantervünk is majdnem hasonló álláspontra helyezkedve, elégségesnek tartja, ha havonként 2-4 olvasmányt tárgyalunk le. Éppen az a baj, tárgyaljuk és nem olvastatjuk, olvassuk az olvasmányokat. Olvasni, olvasni és minél többet olvasni! Mindig új és érdekes olvasmányokat nyújtani. Ezek s az ilyen eljárás fogják meghozni növendékeinknek az olvasási kedvet s a könyvek iránti szeretetet, melyeket az olvasástanítás legfőbb céljának kell tekintenünk. Éppen azért nem sok a fölvetett 60 olvasmány egy év tartamára. A rövidebb olvasmányok és kisebb versek olvastatására, vagy ha úgy tetszik tárgyalására elég ha 1—1 órát fordítunk. A hosszabb olvasmányokra, terjedelmünk szerint 2—3 órát szánhatunk. Egy következő órában folytatódnék a begyakorlás és esetleg házi feladatúl — előzetes szóbeli gyakorlás után — feladhatjuk az olvasmányt követő kérdéseket írásbeli megválaszolásra.

A kérdéseknek különben nemcsak az a rendeltetésük, hogy héberkorba 1—1 írásbeli dolgozatnak alapjául szolgáljanak, hanem hogy módot és alkalmat nyújtsanak a növendékeknek az olvasmány szövegében előforduló különleges kifejezéseknek és nyelvroformáknak ismétlésére, megrogzítására. Kevésbbé érdekes s ezért nem is szívesen végzik az olvasás gyakorlását egymagukban, de ha kérdések alapján ketten párbeszéd alakjában gyakorolhatják, akkor örömebb végzik azt s a kítűzött célunkat is hamarább érjük el.

A kérdéseket követő gyakorlatok nem minden esetben hajtandók végre, lehet azokat esetleg jobbakkal is helyettesíteni.

Még valamit olvasókönyvem hibáiról, hiányairól, mert sajnos ilyenek is vannak benne. A legőszintébben bevallom, hogy olvasókönyvem technikai kivitele nem egészen olyan, mint amilyennek terveztem. Az előre megállapított alacsony ára miatt azonban több olyan technikai fogásnak, eszköznek az alkalmazásától kellett eltekintenünk, amelyek esztétikai értékének az emelésén kívül, a használhatóságát is nagyban fokozták volna. Így — hogy csak a főbbeket említsem: mint növendékeink első olvasókönyvében, a szöveget — a mostani fokozatok betartásával — mindvégig nagyobb és szembeötlőbb betűkkel kellett volna nyomtatni. Azonban úgy ez, mint a mondatok hangsúlyos részeinek megkülönböztethető kiemelése, erősen megduzzasztotta volna az anyagot s az ivenk szaporodásával, a

könyv ára is emelkedett volna. Úgyszintén a képeknek a legegyszerűbb színezése is olyan aránytalan áremelkedést vont volna maga után, amit a főntebb említett oknál fogva, okvetlenül kerülni kellett.

Emez elkerülhetetlen hibákkal szemben azonban technikai előnyei is vannak olvasókönyvemnek, főleg a multtal szemben. Nemcsak a képek száma, de azok művészi kivitele is nagyban hozzájárul értékének és használhatóságának az emeléséhez. A képek rajzai — néhánynak a kivételével — *Haranghy Jenő* képzőművészeti főiskolai tanár alkotásai. Intencióimat megértve, művészelkének minden tehetségével iparkodott azon, hogy az olvasmányok tárgyát a legkifejezhetőbben megjelenítse, szemünk elé állítsa. Szives, készséges támogatásáért fogadja ez uton is leghálásabb köszönetemet.

Végül mielőtt olvasókönyvemet utnak indítanám, kötelességemnek tartom még ezen a helyen is *Borbély Sándor*, *Deschenszky Ferenc* és *Istenes Károly* hivatalos bírálóimnak tárgyilagos kritikáikért hálás köszönetet mondani. Nemcsak a jót vették észre és méltányolták szerény munkámban, hanem több módosítást is ajánlottak, amelyek közül többet fel is használtam.

Vác, 1930. szept. 1.-én.

Nagy Péter

a siketnémák váci kir. orsz. intézetének
igazgatója, a könyv írója.

A lengyel Speciálpedagógiai Áll. Intézet. A Szkola Specjalma A Magy. Gyógyped. testvérlapja. A siketek és vakok tanárainak Lengyelországban külön egyesületük és szaklapjuk van. 1929. 3-4 száma kizárólag a lengyel szakkrizissel foglalkozik. Ismerteti a Speciálpedagógiai Állami Intézet szervezetét, anyagát s elég tiszta képet ad a benne folyó munkáról.

A lengyel szakképzés az ország függetlenségének ujjaszületésével egyidős. 1918-ban Varsó és Lodz városok rendeztek néhány hetes tanfolyamot a szellemileg fogyatékosok tanítása részére. 1919-20-ban az egészségügyi és közoktatásügyi miniszterium a fejletlen és erkölcsileg fogyatékosok oktatása részére szervezett egyéves kurzust.

1920-ban létesül az Állami Fonetikai Intézet, amelynek célja a siketnémák tanárainak előkészítése. 1921 májusában nyillik meg a Speciálpedagógia féléves tanfolyam, majd a Speciálpedagógiai Seminárium. Mindkét intézet a speciális iskolák részére képez ki tanárokat, mignem 1922-ben a Speciálpedagógiai Seminarium — alighanem a mi példánkra — egyesül a Fonetikai Intézettel s ettől kezdve Speciálpedagógiai Állami Intézet néven a fogyatékosok minden ágazatára képez ki szakembereket.

A képzési idő *egyelőre* egy év. — Ez intézet igazgatója csak magasabb képesítéssel és idegen nyelvismeretekkel rendelkező pedagógus lehet.

Az intézet hallgatói kizárólag csak néhány évi gyakorlattal bíró elemi-

és középiskolai tanítók, továbbá a speciális állásban levő iskolák tanítói s oly egyének, akiknek a fentieknél magasabb képesítésük van.

Az első hónapban az összes hallgatók megismerkednek az intézet működésével általánosságban. Informálódnak mind a négy szakról, majd egyéniségüknek legjobban megfelelő szakmát választanak. Ettől kezdve, a minden szakra kötelező előadásokon kívül, csak a választott szakmában nyernek elméleti és gyakorlati kiképzést.

A minden hallgatóra kötelező tárgyak a következők: Bonc- és élettan, meg iskolai egészségtan. A gyermek fizikai fejlődése. Antropometriai gyak. Pedagógiai lélektan. Psychopatológiai alapismeretek. A psychopatológikus gyermek. Általános neveléstan. Az internátusos nevelés alapja. A beszéd fejlődése, zavarai és gyógyításuk. Pedagógiai szeminárium. Slőjd és tanításának módszere. Testgyakorlás, játékok és sport.

A siketnémák és vakok szakmájának hallgatóira az általános psychopatológia hallgatása csak az első félévben kötelező. A siketnémák szakmáját választó hallgatók az elsoroltakon kívül még a következő tárgyakat hallgatják: Fonetika. A siketnéma-oktatás módszertana. Története és szervezete. Rajz és tanításának módszere. Hospitálás a siketek intézetében, gyakorlati tanítások és artikulációs gyakorlatok.

A vakok tanítására készülők a szoros értelemben vett szaktárgyakon kívül az éneket és tanításának módszerét is tanítják.

Minden hallgató köteles szakmája iskolájából egy gyermeket választani s azt tüzetesen vizsgálgatni, tanulmányozni. A hallgatók rendelkezésére áll az intézet 2700 kötetes szakkönyvtára is.

Az intézet az ő programját technikai, de főképen pénzügyi természetű akadályok miatt nem valósíthatta meg teljes egészében.

A megoldandó feladatok közt első helyen áll a képzési idő felemelése. Az egyéves tanulmány oly csekély, — írja a lap — hogy az alatt alaposabb képzés nem nyújtható. Legfeljebb csak érdeklődést kelthet fel, megnyithatja az önművelődés széles utait s irányt szabhat, amelyen haladva a hallgatók mélyíthetik ismereteiket.

Terveznek az intézettel kapcsolatosan továbbképző tanfolyamokat, amelyeken az egyes szakmák legújabb irányzatait ismertetnék — St. J.

Thea Elkan, Die Schrift als Hilfsmittel für die Sprachentwicklung eines taubstummen Kleinkindes. Zeitschr. f. Päd. Psych. 31. Jg. Febr. H. 106. S. Nanninga Boon nevű hollandi orvosnő egy nemsokára német fordításban megjelenő munkában születetten siket gyermekének beszédfejlődését írja le. Ezt a munkát kapjuk a fenti cím alatt rövid kivonatban. Fontosabb megállapítások:

A gyermeki játék a beszédttől függetlenül alakul ki. A siket gyermek adja környezetének a jelbeszédet. A három éves korban csak az írott nyelv elsajátítására képesek a kis siketek, bár a beszéddel járó csoportos gyermekjátékokban már fejlődőleg tudnak részt venni. Az írott beszédet képek feliratainak felismertetésével kezdték tanítani. A

három és fél éves gyermek már az új dolgok írott megjelöléseit kérte. Csak egész mondatok érdekelték és azok jelentése. A szavakra vágott mondat elemei nem kötötték le a figyelmét. A négy éves kor felé a gyermek maga kezdett írni, és pedig globális rajzolással. Ugyanolyan íráshibákat csinált, mint amilyen beszédhibákat a beszélni tanuló halló gyermek csinál. A 3:10 időszakában már a szájról olvasási képekre is figyelt és azokat utánozni törekedett. Különösen gyermektársai szájról olvasási képei és mondanivalói érdekelték. Ezek belső beszédkénszerként hatottak rá. Az ilyen írási és szájról olvasási gyakorlatok nagyban elősegítették a gyermek általános fejlődését.

E megállapítások után ítélve, nagy haszonnal forgathatjuk majd a jelzett munka német fordítását. — *Michels.*

Szabó Károly: A gyógyítva-nevelés és oktatás társadalompolitikai és közgazdasági jelentősége. A Gyógypedagógiai Társaság kiadása, 1929. 15 lap. A gyógypedagógia közművelődési, nemzetgazdasági és közegészségügyi kérdéseit tárgyalja bőséges statisztikai adatokkal kísérve s az összes érzékileg és szellemileg fogyatékos gyermekek nevelését, oktatását sürgeti. - (Kf)

Der Taubstummfreund. Időközi folyóirat, mely a felnőtt siketnémák s a siketnémák jóakaróinak anyagi támogatásából tartatik fenn. Eleinte csak a siketnémák salzburgi intézetének a közlönye volt, de ma már siketnémákat érdeklő általános problémákon kívül a siketnémák gráci, linzi és milsi intézetek közlenivalóit is hozza. A f. évi áprilisi (IV. évf.) lapszám vezetőhelyen a siketnémák gráci intézetét ismerteti úgy kül-, mint belterjes viszonylatban. Az intézet telke negyedfél holdnyi terület, fákkal és kerti veteményekkel beülletve. Az épület 2 emeletes, impozáns palota. Az 1929-30. tanévben 118 növendéke volt, fiúk és lányok vegyesen, kiket 10 tanár 7 felmenő osztályban tanított. A leánynövendékek a rendes női-kézimunkák mellett az u. n. „Frauengewerbeschule“-ban (nőiipariskola) iparszerűleg foglalkoznak fehérművarással, továbbá gyermek- és felső nőiruha készítésel. A fiúnövendékek a rendes kézügyesítő-oktatáson kívül előkészítő-iparoktatásban (asztalos, szabó és cipész) is részesülnek.

A 7 éven aluli siketnéma gyerekek egy másik u. n. Pius-intézetben nyernek előkészítő-oktatást. Ugyancsak itt nyernek elhelyezést a tanításban elmaradt gyenge tehetségű és gyenge elméjű siketnéma növendékek is, akik száma az elmúlt iskolai évben a 80-at meghaladta. Az iskolai év szept. 16.-án kezdődik s a tandíj havi 60 Sch.

A következő cikkben J. Schliepler ismerteti Reitter Mihály, a siketnémák linzi intézete megalapítójának az életrajzát, abból az alkalmából, hogy most május 20.-án volt halálának 100. évfordulója.

A husvéti ünnep leírásán kívül, hírül hozza még a folyóirat olvasóinak, hogy a „Grossglockner“ mentén magas alpesi műút készül s ezzel kapcsolatban az idegen forgalom nagy jelentőségére mutat rá a

cikkíró. Hasonló értelemben ismerteti még az „Európa“ gyorsgözös leírását. A megértést mindenütt elég jó kivitelű képek és térképek támogatják.

A fent érintett négy intézet rövid helyi közleményein kívül, általános hírek és tudnivalók zárják be a lap változatos tartalmát. — *N. P.*

Dr. Alexander Beilinsson: Eine Methode zur Untersuchung, optischer Artikulationswahrnehmungen. (Zeitschr. f. Kinderforschung, 37 Bd. 1. H. 93. old. A szerző az: a, e, f, i, o, p, t, z, s és u hangok jellegzetes beszédszervi állásairól 3x4 cm.-es fényképeket csinált és pedig úgy szemben, mint oldalt, majd azonosító (az azonosok kiválasztása) és egyeztető gyakorlatokat végeztett siketnéma növendékekkel. (Egy-egy hang en face képéhez meg kellett keresni annak profil képét és megfordítva). A kapott teljesítményekből megállapították az illető növendékek szájról olvasási hajlandóságát, illetőleg nevelhetőségét. A szerző ugyanis abból a feltevésből indult ki, hogy a., a nevelési eredmények nem függenek kizárólag az intelligencia fokától, b., hogy a pedagógiai prognózishoz feltétlenül tekintetbe kell venni a szájról olvasási képességet. Ennek a képességnek a megállapítására használja közzétett módszerét, de egyszersmind megjegyzi, hogy a szájról-olvasás valószínűleg nagyban függ az izomemlékezettől és az összmotorizmustól is.

A magunk részéről kételkedünk abban, hogy ezzel a módszerrel meg lehessen állapítani a szájról-olvasás iránti hajlamot. A siket növendékek pedagógiai, illetőleg beszédpedagógiai prognózisa pedig sokkal komplikáltabb kérdés, mint ahogyan azt a szerző elképzeli. — *Michels.*

Descoedres A. — Éltés M: Nevelő játékok. „A kisednevelés“ kiadása, Budapest, 1930. 17 lap. — *Dr. Decroly* és *Monchamp* nyomán normális kiseddek és értelmi fejlődésükben korlátolt iskolásgyermekek részére *Descoedres Alice*, a genfi Rousseau-intézet tanára adta ki és látta el magyarázó jegyzetekkel ezt a munkát s *Éltés Mátyás* fordította magyarra. Harminc játékot tárgyal, melyekben szemlélés és cselekvés együtt jár, melyek kiválóan fejlesztik az érzéket, iskolázzák a figyelmet és az ítéletet s nagyon alkalmasak az értelmi fejlettség vizsgálására. A játékok nemcsak épérzékű, hanem vak és siketnéma gyermekek számára is úgy iskolában, mint iskolán kívül kiválóan alkalmasak. - (*Kf*)

Herodek Károly: A fogyatékosok pedagógiája, A fogyatékos gyermekek intézeteinek propagálása és A fogyatékosok zárt intézeti nevelése címeken három cikkben értekezik a „Gyermekvédelem“ 1930. május, július és augusztusi számaiban. Értekezéseiből, melyeknek anyagát ismeretterjesztő alakban vonzóan tárgyalja, megtudjuk, hogy a vakok József Nádor Kir. Orsz. Intézetének 230 alapítványa van 1.500.000 korona értékben s hogy az intézetet az elmúlt évben 21 iskola tanulmányosságát látogatta meg. - (*Kf*)

Egyesületi és intézeti élet

A Siketnémák és Vakok Tanárai Országos Egyesületének XXVII. közgyűlése.

Ismerteti: *Igler Antal*

Egyesületünk ezidei évi rendes közgyűlését a debreceni intézet igazgatósága szíves meghívására f. é. június 28-án Debrecenben tartotta meg.

Mint az előző években, úgy most is népes és eleven lezajlású gyűlésen vehettünk részt. Bár nem volt ezidén sem jubileum, sem intézetavatás, de azért egyesületünk Debrecenben is ünnepet tartott. A mi gyűléseink, a mi ünnepeink. Önmagunkban minden ilyen alkalomkor ünnepi fogadalmat is teszünk oktatásügyünk jobb, több s értékesebb eszméinek valóraváltására. Gyűléseinken összehoz bennünket énünk fenkölt szellemű erős akarnivágyása. Mert a ránk bízott fogyatékos gyermekeink szeretetének fanatikus, bús, szívünk hőznött akarnivágyásával akarjuk önmagunk értékét megsokszorozni, hogy tökéletesebben cselekedhessük fogyatékos növendékeink emberrétevéését. De ünnep volt és ünnep lesz mindenkor a viszontlátás öröme is, amely az együvé tartozás testvéri érzésével kapcsolja egybe az ország más-más vidékein működő kartársakat. Egy-egy gyűlésünk ünnepe különösen az ifjú, fiatal kartársaknak is. Tudományt kaptak az iskolában. Itt, idősebb kartársaik között, beleilleszkedve a családba, amelybe akarva- akaratlan belecsöppentek, hitet, erőt, lelkesedést, ügyszeretetet és harcos munkát látnak példaként fel-fellobanni. Maradjanak és váljanak ez erények világitó pásztortüzzé oktatásügyünk Hortobágyában!

Ily érzésektől és gondolatoktól áthatva zajlott le debreceni közgyűlésünk. Annak eredményeiről kivonatosan a következőkben számolunk be:

A közgyűlést megelőző választmányi gyűlésünket Budapest—Debrecen között a vonatban tartottuk meg. Ez a választmányi gyűlés általában elfogadta s a közgyűlés elé való terjesztésre utalta a titkári, szerkesztői, pénztárosi és a számvizsgálói jelentéseket.

Rédíger Károly pénztáros közlésre váró s a közgyűlés által is elfogadott indítványai közül a következők fogadtattak el, úgy a választmányi gyűlésen, mint pedig később a közgyűlésen is: 1.) Az egyesületbe való felvételnél a tagsági kötelezettség mindig a következő hó elsejétől számítódjék. — 2.) A tagdíj évi 12 pengő legyen, ami havi 1-1 pengőt jelentene. Ezt a pénzkezelés megkönnyítése és a bevétel emelése teszi indokolttá. — 3.) Az a tag aki, többszöri felszólításra 2 évig sem tesz eleget tagdíj fizetési kötelezettségének, töröltessék a tagok sorából. — 4.) Az őrszemeket ruházzuk fel azzal a hatalommal,

hogy időről-időre közvetlenül az elnökségnek tehessenek jelentéseket a tapasztalataikról. *Némethy Kázmér* azon indítványát, hogy az „Üdülőház” céljaira vegyen az egyesület a Balaton mellett telket, a választmány időelőttinek tartja s ezért nem is fogadta el.

A közgyűlést megelőző napon, június 27-én megemlékeztünk a debreceni sn. intézet megalapítóiról, boldog emléké *Gácsér József* igazgatóról és *Oláh Károly* városi tanácsnokról. Megkoszorúztuk sirjukat. Erdemüket *Nagy Péter* és *Markovics Árpád* méltatták kegyeletes, könnyetkiváltó szavakkal.

Június 28-án tartott közgyűlésen *Herodek Károly* elnök megnyitójában megemlékezett arról az emberszeretettől áthatott munkásságról, amelyet a gyógypedagógiai tanárok szaktudással, sok fáradsággal és önfeláldozó türelemmel a siketnémák és vakok megmentésére kifejtenek. A kitűzött célhoz vezető útnak a megmaradt hiányos, vagy csonka érzékszervek alapos és szakszerű gyakorlását jelölte meg. Majd megemlékezett a siketnémák debreceni intézetének nagynevű első igazgatójáról, néhai *Gácsér Józsefről*, aki az oktatásügyi szakirodalom terén oly hervadhatatlan érdemeket szerzett.

Napirend előtti felszólalásában *Klug Péter* orsz. szakfelügyelő a V. K. M. nevében köszönti a közgyűlés tagjait s többek között a következőket mondta :

Ő Excellentiája elismeri a tanárság munkásságát. Tőle telhetően igyekezni fog a mutatkozó anyagi okokat megszüntetni és a mindenképen méltányos személyi érdekeket is honorálni igyekszik.

Markovics Árpád igazgató dr. *Vásáry István* debreceni polgármester és dr. *Csűrös Ferenc* kulturatanácsos üdvözleteit tolmácsolta s egyben ismertette a debreceni intézet gyakorlati életre előkészítő munkásságát, valamint a város történelmi nevezetességeire hívta fel az ott időző kartársak figyelmét.

Völker József igazgató indítványára a közgyűlés elhatározta, hogy *Gácsér Józsefnek*, országos egyesületünk egyik megteremtő szorgalmazójának síremlékére a kartársak között gyűjtést rendez. Elhatároztatott továbbá, hogy az elnökség ezenfelül kérje meg *Debrecen* városát és az összes testvérintézeteket is e célra való adományozásra.

Vollmann János titkár jelentésében hű képét adta az Egyesület elmúlt évi munkásságának. Ismertette azokat a szakbeadványokat, feliratokat és javaslatokat, amelyek a múlt évi választmányi gyűléseken részleteiben is feljegyeztettek.

Az ezután következő szerkesztői jelentést lásd lapunk 201 oldalán.

Rédiger Károly pénztáros, az Egyesület javairól adván számot, a tőle megszokott buzgalommal, lelkes felhívásban sürgette a tagdíjak és az üdülőházra megajánlott összegek befizetését.

Tisztújítás során a közgyűlés egyhangulag megválasztotta az új tisztikart. Elnök: *Herodek Károly*, társelnök: *Nagy Péter*, alelnökök: *Völker József* és *Schannen Péter*, titkár: *Vollmann János*, jegyző: *Ma-*

gyar László, pénztáros : *Rédiger Károly*, ellenőr : *Schnitzl Gusztáv*, szerkesztők : *Istenes Károly* és *Kirschenheuter Ferenc*, kiadóhivatal vezetője : *Igler Antal*, számvizsgáló-bizottsági tagok : *Fizány Bódog*, *Höchrein Lajos* és *Mayer András*, választmányi tagok : *Dr. Bárczi Gusztáv*, *Berinza István*, *Deschenszky Ferenc*, *Kanizsai Dezső*, *Kondra Mihály*, *Klug Péter*, *Leopold Rezső*, *Markovics Árpád*, *Michels Fülöp*, *Palatinus N. Károly*, *Puha László*, *Schreiner Ferenc*, *Schulmann Adolf*, *Simon József*, *Sturm József*, *Szentgyörgyi Gusztáv*, *Szép József*, *Dr. Tóth Zoltán*, *Török Sándor*, *Vatter Ferenc*, *Vida Lajos*. Póttagok : *Góts Ottó*, *Thüringer János*, *Winkler Sándor*.

A közgyűlés a választmány javaslatára Pirovits Jenő kartásnak — aki 10 évig vezette a kiadóhivatalt az egyesületi tagok legnagyobb megelégedésére, most, midőn megváltik ettől a tisztségétől — eddigi munkásságáért jegyzőkönyvi köszönetet mond és ezt kivonat alakjában hozza tudomására.

A választmány megejtése után szakelőadások következtek.

Élénk vitát és hozzászólást váltott ki *Michels Fülöp* kartárs. „*Beszédpedagógia*, különös tekintettel a siketek megszólaltatására“ címen tartott szakelőadása.*

Az előadáshoz a következő hozzászólások történtek :

Nagy Péter üdvözlí az előadót azért a szívós kitartásért, amellyel az ő u. n. beszédpedagógiáját propagálja. Aláírja mindazt, amit idegen auctorok és saját tanulmányai alapján a siketek megszólaltatásának elméletéről szól. Nem helyesli azt, midőn a beszélés általános psychológiáját, illetőleg ezek konzekvenciáját minden további nélkül a siketekre is vonatkoztatja. A siketek psychéje másképen fejlődik, mint a hasonkorú normális gyermekeké. Hozzászóló tagadja, hogy a 3 és több éves siket gyermek is úgy tud jelezni, magát megértetni, mint a 3 és több éves normális gyermek gagyogni, csacsogni, beszélni. Nekünk továbbra is a siket gyermek psychéjét, psychológiáját kell tanulmány tárgyává tenni s ennek teljes megismerése után lehet szó a siket beszédtanításának, illetve beszédre való nevelésének, szoktatásának az útját-módját végleg megállapítani. A tanár psychéjét, psychológiáját az újabb törekvések a módszer megállapításánál mind figyelmen kívül hagyják. Előadó gyakorlatla nem mindenben fedí elméletét. A szükség minduntalan arra kényszeríti, hogy a gyakorlatának engedményeket tegyen. Álláspontja e tekintetben az, hogy a főcél, az élőnyelv megadását soha sem szabad szem elől téveszteni. Minden eljárásnak, minden módszernek fokmérője a vele elért eredmény, valamint az, hogy ez az eredmény hány és milyen tehetségű növendékkel, mennyi idő alatt s milyen energia felhasználásával éretett el. Elismeri, hogy a tanterv követelte mértéket valóban többszörösen felülmulta. A tanterv követelte eredmény azonban 15 növen-

*Előadásának anyaga megjelent a *Magyar Gyógypedagógia* 1930. 5—6. és 7—8. számában. L. azt ott! Szerk.

dékre van szabva akik azelőtt semmiféle oktatásban nem részesültek. Előadó növendékeinek száma ezzel szemben csak 11 volt s a legtöbbjük az előkészítő osztályt is járta. Oly energia felhasználásával dolgozott, mely ritkítja párját. Vajjon meddig bírná ezt a hajszát? A hangoztatott többleteredményt is ennek a felfokozott munkateljesítménynek tudja be. Legjobb módszernek a becsületes munkát tartja. A kvalitást bírálva készséggel megállapítja, hogy előadó növendékeinek beszéd-motorizmusa valamivel egységesebb, gördülékenyebb, mint a parallel osztály növendékeié. Tisztaság és érthetőség szempontjából azonban látott már jobb eredményt, mint az előadó osztályában tapasztalhatni.

Javasolja, hogy a közgyűlés mondjon köszönetet előadónak, azért a sok fáradsággal és tanulmánnyal járó odaadó munkásságért, amellyel pedagógiáját összeállította, megalkotta és oly szívós energiával propagálja, azonban ne foglaljon állást azt illetőleg se pró — se kontra, hanem helyezkedjék ma még várakozó álláspontra, amíg a siketnéma gyermek psychéje teljesen felderítve nincsen.

Simon József szerint az anyaiskolából kell kiindulni. Ne térítse zavaros útra a pályára jövőket, hanem dolgozzék a tanterv szellemében. A magyar tanterv külföldön is ismert, mint jó.

Istenes Károly gyakorlati szempontból szól az előadáshoz. Az elméleti részhez majd akkor fog hozzászólni, ha előadó „*Beszédpedagógia*“ c. munkája napvilágot lát. Előjáróul három megállapítást kíván leszögezni: Minden elmélet annyit ér, amennyit vele a gyakorlatban el lehet érni. Minden újítás megvizsgálására készségesnek kell lennünk, mert e nélkül nincs haladás. Egy-egy újítás azonban csak akkor fogadható el, ha az a következő tulajdonságokat foglalja magában: ha könnyebbé válik általa és vele úgy a növendékeknek, mint pedig a tanárnak munkája; ha annak nyomán az eredményt nem csak papíron, önstatistikával, de lényegesen is megtudjuk javítani.

Ismeri előadó gyakorlati munkáját és annak eredményét, miért is elsősorban érzi magát hivatottnak arra, hogy a gyakorlati munkásságával járó önértékeléshez hozzászóljon. Ha nem szólna hozzá, hallgatásával ő is igazolná az előadó azon állítását, hogy növendékei „a modern tudományok világánál, az ő igazolt beszédpedagógiai megismerésével az 1928/29. tanévben, 10 havi szorgalmi idő alatt — az általában szokottnál — ötször nagyobb beszédpedagógiai eredményt értek el.“ Sajnálja, de előadónak ezt és egyéb idetartozó állításait nem tudja támogatni. Nem pedig a következő okok miatt: Az előadó által „elért“ s elbírálásában statisztikai alapon ötször nagyobbnak hirdetett papiros-eredményével szemben állítja, hogy hazai viszonylatokban a múltban is volt s mai is van, még pedig nem is elszórtan, az övéinél nagyobb, jobb és szebb eredmény. Előadó és a többiek között azonban az a lényeges különbség, hogy amíg ő sokat markol és keveset fog, tehát az önstatistika kedvéért inkább papiros-eredményre dolgozik, — addig a többiek, ha talán valamivel kevesebb beszédanyagot adnak is, de az

aztán összehasonlíthatatlanul jobb, mint az övé. Ez a körülmény tehát nem igazolja a „modern tudományok világa mellett szerzett s igazolt beszédpedagógiai megismerésének sikeresebb voltát.“ Hozzászóló ezzel a kijelentéssel tartozik egyrészt a szakszerűen és feltétlenül lelkiismeretes dolgozó többi kartársai szakbéli reputációja érdekében, másrészt pedig azért is, mert az előadónak gyakorlatilag nem igazolt önértékelése veszélyeztetné annak az intézetnek a komolyságát is, amelynek megbízhatóságáért neki, mint az ottani igazgatónak elsősorban kell helyt állania. Még sok mondanivalója volna, de a hozzászólási idő rövidsége miatt a többinek elmondásáról le kell mondania.

Török Sándor az előadó által bemutatott beszédanyaggal foglalkozik, mely szerinte a gyakorlatban nem állja meg a helyét.

Deschenszky Ferenc úgy látja, hogy az előadó szerint minden külső beszédbeli megnyilatkozás csak mozgás, akár jellel, akár hanggal történik a megnyilatkozás. Az előadó szerint tehát mi nem is tanítunk, csak szoktatunk. Rászoktatjuk a gyermeket, hogy a jel mozgásai helyett beszédmozgásokat végezzen. Ez tévedés, mert a beszédmozgásokat, illetve az ezen mozgásokkal kifejezett szavakat s ezeknek egymáshoz való viszonyát megmásíthatatlan s mindig egyforma nyelvtani szabályok kormányozzák. A szó tehát egy előre meghatározott s mindig egyforma hangcsoportnak a szájmozgása, amit meg kell tanítani, a jel pedig egy önkényes mozgás, amelyet akár a kezemmel, akár a lábammal, vagy akár a fejemmel, vagy szememmel való intéssel is kifejezhetek. A beszédmozgásokkal kifejezett gondolatoknak pedig logikusoknak kell lenniök. Ha tehát a gyermek belső beszédjének külső megnyilvánulása ez a mondat „Éhes vagyok“, akkor ennek folyamánya az, hogy „Kérek kenyeret“, nem pedig „Kérek vizet“, amint ezt az előadó által tanított s példának (ide) kifüggesztett mintából látjuk.

Lett József azt ajánlja, hogy az újabb és régebbi módszerrel dolgozó kartársak hozzák össze növendékeiket s azután mondjanak ítéletet az egyes módszerekről.

Völker József szerint, ha ezzel a kérdéssel foglalkozunk, nekünk a siket gyermek az irányadó, nem pedig a halló. Munkánkban arra törekedjünk, hogy a tiszta, érthető beszéd alapját, a tiszta hangot adjuk meg.

Michels Fülöp előadó viszontválaszában megállapítja, hogy a hozzászólók kivétel nélkül a kétkedés területén mozogtak. Az előadó azonban a hallgatóság megnyugtatóra törekedve, kijelentette, hogy bármikor s bármelyik kartársát szívesen látja az osztályában, hogy az új megismerés nyomában fakadó jobb eredmény mennyiségéről és minőségéről személyesen meggyőződhessek *

* A hozzászólásokból és a viszontválaszból az tetszett ki, hogy a vita koránt sem fejeződött be. A kérdés ugyanis oly súlyos s oly húsba-vérbe vágó, hogy a közgyűlési vitát csak kiinduló pontként kell tekintenünk. Szerk.

Dr. Bernáth István kartárs „A vakok magánjogi jogviszonyai“ c. előadását lapunk 189 oldalán hozzuk. A hozzászólások közlése későbbre maradt.

Közgyűlés után megnéztük *Debrecen* nevezetességeit. Másnap, július 28.-án *Hortobágyra* rándultunk ki, a nagy magyar pusztá sajátos életének megtekintésére. Ez úton is hálás köszönetet mondunk a debreceni kartársaknak, kik mindent megtettek, hogy a vendégek jól és kellemesen érezzék magukat. Különösképen pedig köszöntjük *Markovics Árpád* igazgatót, aki magyaros, úri vendégszeretettel, lekötelező s mindenre kiterjedő figyelmével és gondosságával oly felejthetlenné tette a debreceni gyűléssel kapcsolatos kedves emlékeinket

Választmányi gyűlés. Egyesületünk választmánya a közgyűlés után f. évi szeptember hó 27.-én tartotta meg első gyűlését. A választmány a szokásos jelentéseket hallgatta meg s vette tudomásul az elnökség ezirányú előterjesztéseit, bejelentéseit s javaslatait.

Az elnökség ezúton is kéri a tagtársakat, hogy az egyesülettel szemben esedékes járulékaikat sürgősen küldjék be egyesületünk csekkszámháta javára. (ik)

Szakülések. Egyesületünk választmánya — a mult évhez hasonlóan — ebben az évben is megrendezi szaküléseit. Ezek rendszerint egy-egy választmányi gyűlés után fognak megtartatni s utána — a kartársi együttérzés ápolása címén — barátságos összejövetelt is tervez az elnökség. Amikor elismeréssel adózunk elnökségünk ily irányú törekvéseért, ugyanakkor arra kérjük a kartársakat, hogy a szaküléseket azzal a jóindulattal támogassák, amilyen odaadással törekszik azokat megrendezni azokat az elnökség. Szivesen publikáljuk e helyről is az elnökség abbéli kérését, hogy azok a kartársak, akik ezeken a szaküléseken tárgyalni és tárgyalatni óhajtanak valamelyes szakbeli kérdést, ebbeli szándékukat közöljék az elnökséggel.

A mostani ciklusban az első ilyen szakülés Vácott zajlott le. A szakülés előadója *Nagy Péter* tagtársunk volt, aki „*Olvasástanítás a siketnémák intézete IV. osztályában*“ című előadása és gyakorlati bemutatása során a most megjelent olvasó könyve használati módjának kérdését vitte a kartársak elé. (ik)

Cházár-ünnepély. Oktatásügyünk *alma mater*-ának patinás és vendéglátó falai között f. évi szeptember hó 27.-én áldoztunk ismét *Cházár András* nagy szellemének. Az ünnepi beszédet ezuttal *Török Sándor* szegedi igazgató kartársunk tartotta. A naphoz és az ünnepelt fenkölt szelleméhez mért nagyszabású és tartalmas beszédet a jelenvoltak mindvégig nagy érdeklődéssel és meghatódott lélekkel hallgatták végig. A nagy számban jelen volt kartársak ismét hitet tettek és tettek is arról, hogy *Cházár András* hagyományának hűséges és tetterre kész mivelői és harcosai tudnak és akarnak lenni.

A tanárság esti tünnepét megelőzően — a délutáni órákban — az intézet, illetve annak ifjúsága rötta le kegyeletes háláját *Cházár András* intézeti szobra előtt. (ik)

Tornászajknokság a vakok kir. intézetében. A háború megszüntette a vakok kir. intézetében a birkozó-, torna- és atlétikai versenyekeket. Hosszú szünet után most a júniusi évváró ünneppel kapcsolatban *Fiedler Lajos* tanár buzgólkodásából megint láttunk egy tornaversenyt magas korlátón. A győztes *Gergelits János* III. továbbképző osztályos növendék „az intézet 1929—30. évi tornászajknoka“ címet kapta nagyezüstéremmel a bajnoki szalagon, a helyezetteket, *Csibi Antal* és *Horváth János* II. továbbképző osztályos növendékeket pedig kieszüstéremmel tüntették ki. - (Kf)

Tornavizsga a kaposvári Siketnéma-intézetben. Áldozócsütörtökön délután 5 órakor beláthatatlan válogatott uri közönség töltötte meg a Németh István-utcai siketnéma intézet tágas udvarát. Ritka érdeklődés nyilvánult meg az intézet 60 növendékének ügyességi produkciója iránt. A hatóságok vezetői, dr. Szabó Béla vezető tanfelügyelő, Laczák Ferenc tanfelügyelőhelyettes, Gönczi Ferenc ny. tanfelügyelő, a katolikus papság, Csertán Márton református tiszteletes, a közép- és elemi iskolák igazgatója, tanári kara, az Irgalmas nővérek és a kaposvári előkelőség számtalan reprezentánsa. — Pont 5 órakor vonult fel impozáns, fegyelmezett meneteléssel a kis, ügyes siketnéma-intézeti gárda. A gazdag és válogatott program első száma volt a „Magyar Hiszekegy“, amely ügyesen, leleményesen beleolvadt egy szép szabadgyakorlatba. Ennek végeztével zugó tapsvihar kelt szárnyra. A közös szabadgyakorlatok és a kisfiúk, kislányok játéka gyönyörű volt. A nyújtógyakorlatok becsületére váltak volna még egy tornaszakiskola növendékeinek is. A lányok gulája és a Niels-Bukh dán mozgásos torna hat különböző gyakorlata, amely minden izmot úgyszólván foglalkoztatott, bámulatba ejtett mindenkit pazar ritmikájával, mintha nem is siketnémák, hanem a legjobb ritmusérzékkal megáldott ifjak mutatták volna be utolérhetetlen ügyességgel, finomsággal. — Meglepően jól sikerült a talajtorna és a fiúk-leányok gyakorlatai az ugrószekrényen, meg a fiúk gulája. Ilyen abszolút jó és atlétikai ügyességekkel teli tornavizsgát még nem láttunk Kaposvárott. Mintha csak a jó Isten pótolni akarná az élet ezen szánandó gyermekeinek ügyességében azt, amit a hallás és beszédben megtagadott. A tornavizsga kítűnő sikere Rieger György tornatanár és Rhívik Aladárné úrasszony nagytudásának és fáradságos munkájuknak köszönhető, akik nem is csak egyszerű sikert értek el tanítványaikkal, de csodát műveltek. Ki kell emelnünk az intézet fáradhatatlan, agilis igazgatójának és az intézet tanári karának páratlan, önzetlen, nemes munkáját. Az az intézet, ahol ilyen kiváló igazgató és tanári kar neveli az ifjúságot, az még nagy szolgálatot tesz a hazának, a szerencsétlen emberiségnek a jövőben is. (A Somogyi Ujság 1930. VI. 1. számából.) (ik.)

Szent Imre-ünnepély. A siketnémák budapesti áll. intézetében június hó 20.-án tartották meg a hivatalosan is elrendelt *Szent Imre ünnepélyt*. Az ünnepély programja és az igen szépen sikerült élőkép áhítatos buzgalmat váltott ki a gyermekek lelkéből. Az élőkép fényképfelvételét — július hó 6.-án — közölte a *Magyarság* képes melléklete, a *Képes Krónika* és a *Tolnai Világlapja*.

A vakok Szent Imre-ünnepé. A vakok kir. intézete növendékei június 1-én az intézet dísztermében 30 és 50 filléres belépődíjakkal Szent Imre-ünnepet rendeztek túlnyomórészt a lilimos herceggel vonatkozásban lévő szavalásokból, ének- és zeneszámokból összetett műsorral. - (Kf)

A kaposvári siketnémák első áldozása. Csütörtökön, 29.-én reggel 9 siketnéma-intézeti növendék járult a zárda-kápolnában először az Urasztalához. Gyönyörűség volt nézni, amint dobogó szívvel, őszinte, szent vágyakozással magához vette kilenc harmatos, lilimos lélek a szentségi Jézust... Kipirultak az arcok, tűzbenégtek az ifjú szemek és szent suttogással szállt a kápolna misztikus csendjében: Uram... nem vagyok méltó... Kimondhatatlan boldogság volt látni, mint tud néma ajkakon szavak nélkül is eláradni a lélek öröme, ünnepe, édes boldogsága. A szentáldozási hálaadó imádságok után csodálatosan szép beszédet intézett a kis elsőáldozókhoz *Deschenszky Ferenc*, a Siketnéma Intézet aranyszívű, jóságos, kiváló igazgatója, majd pedig az elsőáldozókat a zárda vezetősége látta pazar terítékes reggelin. Áldja meg a jó Isten mindazokat, akik ezt a felejthetetlen ünnepnapot siketnémáinknak megszerezték. (A Somogyi Ujság 1930. VI. 1. számából.) (ik)

A vakok kir. intézete évváró ünnepe június 12-én folyt le. Az osztályhelyiségekben az elméleti tárgyakban, az udvaron valamennyi osztály a testi ügyességekben, a folyosókon rendezett kiállítással meg a kézügyességekben mutatták meg a növendékek haladásukat a közel ezer főnyi közönségnek. A zeneszámokból, szavalatokból és beszédekből álló ünnepség az intézet dísztermében folyt le zsúfolt nézőtér előtt, melynek soraiban a közönség együtt könyezett az utolsó évfolyamukat végzett és egyik szószóló társuk megkapó szavain át búcsúzó növendékekkel. - (Kf)

K ü l ö n f é l é k

Borbély Sándor megbízatása. A VKM.-től a következő rendelet érkezett le *Borbély Sándor* ny. igazgató kartársunkhoz: „A gyógypedagógiai intézetek és kiegészítő iskolák orsz. szakfelügyelőségének előterjesztésére megbízom Nagyságodat, hogy a gyógypedagógiai intézmények tanterveinek elkészítésében legyen a szakfelügyelőségnek segítségére.

Ismerve Nagyságodnak nagy szaktudását és a siketnémák intézeteinek jelenleg érvényben levő tanterve megalkotása érdekében kifejtett érdemeit, annak a reményemnek adok kifejezést, hogy Nagyságodnak közreműködése mellett az elkészítendő tantervek a kívánalmaknak minden tekintetben jól meg fognak felelni.

A tantervkészítés tekintetében munkakörét az országos szakfelügyelőséggel létesítendő megállapodás fogja meghatározni . . .

Végül tudatom Nagyságoddal, miszerint a végből, hogy ezen megbízatása zavartalan elvégzésére kellő idővel rendelkezék, Nagyságodat a Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskolán viselt előadó-tanári tiszte alól eddigi működésének teljes elismerése mellett — ezennel felmentem.“
Petri s. k. államtitkár.

Az kétségtelen, hogy a *Borbély Sándornak* szóló ez a miniszteri elismerés és megtisztelés szakbéli körökben is a mindenképen érdemest és kiválót megillető megnyilatkozásokat és érzéseket fogja kiváltani. Arra a helyre ugyanis, ahová állítottatott és arra a munkakörre, amellyel megbízottat, az ő személyében a legalkalmasabb és a legsúlyosabb választatott ki. Az ő tisztult felfogása, kifejeződött szakbéli ismerete és jellegzetesen magyar termelőképessége a legjobb biztosítéka annak, hogy a revízióra elkészített tantervek úgy tartalmi, mint pedig formai szempontból ismét korszerűek és jellegzetesen magyar alkotások lesznek.

Ezzel az elgondolással, tehát örömmel és a neki mindenképen kijáró tisztelettel köszöntjük ebből az alkalomból azt a *Borbély Sándort*, aki oktatásügyünk belterjes fejlődésének és külterjes felépítésének egy egész emberöltőn át volt a legkimagaslóbb művelője s eredményekben a leggazdagabb építője.

Nem ily érzésekkel könyveljük azonban el az újabb megbízatása nyomában kelt azt a változást, hogy ezzel a megbízatásával egyidőben megválk *Borbély Sándor* egy másik munkakörétől, a tanárképzői előadó-tanári teendőtől. Nem pedig azért, mert ezen a helyen is nagy értéket képviselt s képviselhetett volna még sokáig az ő kiforrott és komolyan elmélyült tudásával s a súlya nyomában járó tekintélyével. Nem szívesen látjuk az onnét való távozását azért sem, mert ezekben az átalakulások, bizonytalan időkben, ezen a helyen is nagyon fog hiányozni *Borbély Sándor*. (ik)

Nyugdíjazás. *Válek János* tanártársunkat, aki kötelező szolgálati idejét teljesen kitöltötte, a VKM f. évi augusztus hó 1-vel nyugdíjba

helyezte. *Válek* kartársunk azok közé a kollégák közé tartozott, aki az osztályában, zavartalanul bár, de mindvégig igen eredményes, szép munkát végzett. Ehhez képest szolgálata során anyagilag is és erkölcsileg is mindent elért, amit ezidőszerint elérhet nálunk egy-egy státusbeli tanár. Ennek megnyugtató tudata, valamint az a tény, hogy nyugdíjas mivoltában is megbecsüljük őt, erősítse lelkében azt a kapcsolatot, amely minket övele egyesületi viszonylatban eddig is egybekötött s ezután is egybe fog kapcsolni. Tőle tehát csak mint osztálybeli tanártól búcsúzunk, de nem búcsúzunk tőle, mint egyesületi tagtól. Hisszük és reméljük, hogy ily értelemben továbbra is a mienk marad. *(ik)*

Adler Simon nyugalomba vonult. Hatvankilenc éves korában, 49 évi működés után nyugalomba vonult *Adler Simon*, a Vakok Wechselsmann Ignác és Neuschloss Zsófiáról elnevezett intézetének igazgatója. 1861-ben Miskolcon született, Budapesten végezte tanulmányait s itt kezdte meg 1881-ben munkálkodását is az Izraelita Siketnémák Orsz. Intézetében, melynek csakhamar kiváló tanárává vált. Itteni működésének idejében munkatársa volt a *Schrerer István* által szerkesztett „Kalauz“-nak, a gyógypedagógiával foglalkozó első magyar szaklapnak, a *Blätter für Taubstummenbildung*“-ban és a „Revue Francaise“-ben cikkeivel ismertette a magyarországi siketnémák ügyét s a siketnémák között töltött utolsó évében, 1907-ben lefordította franciából magyarra *Juan Pablo Bonet*-nek eredetileg spanyol nyelven megjelent „A betűk elemeire való felbontása és a némák beszédre való tanításának művészete“ című művét.

Adler munkásságának második, az elsónél is eredményesebb szaka, a vakok nevelésoktatásának területére vezette. 1904-ben *Szily Adolf* egyetemi tanár, szemorvos egy *Egri Margit* nevű, megsiketülőfélben lévő 8 éves vak leánykát ajánlott a pesti izr. hitközség előljáróságának gondozásába, mely *Adler Simonra* bízta a leányka nevelését és oktatását. Így indult meg hazánkban a legelső kísérlet siketnéma vakok tanításában, mégpedig kitűnő eredménnyel. *Adler* az eddig a siketnéma vakok oktatásában használt ujjabécé és jelbeszéd helyett a brailleírásnak a nyitott kéz ujjaira érintés (ütögetés) által való pontozását alkalmazta. Ez az egészen új eljárás teljes mértékben bevált s *Adler* módszerét mihamar a Vakok Budapesti Kir. Orsz. Intézetében, sőt itt-ott külföldön is alkalmazták.

A vakok Wechselsmann-féle intézete félmillió korona költségen épült és 1908-ban nyílt meg *Adler Simon* igazgatása alatt. A vakok e gyönyörű kis várát a magyar építőművészetnek egyik korán elhunyt lángelméje, *Lajta Béla* építette, ki tervezéseit megelőzően *Adlerrel* együtt járta, tanulmányozta a vakok külföldi intézeteit s aki aztán példátlan becsvágygal és szereretettel dolgozott ezen a művén. Ha elhaladunk az épület vasba kalapált pontírasos, magyar izlésű kerítése mellett s megállunk szokatlan, a boglya vonalait utánozó, nyomott kapubejárata előtt,

valami sejtelem, valami titokzatos érzés kél bennünk, mely visszautasíthatatlanul mondja, hogy itt benn valami különös világ van. *Lajta* köben érezte azt, amit azután *Adler* benn megvalósított. Egy kemény alapon álló meleg fészket, hol nincs hiány semmiben, hol nincs gond, egy fészket, melynek lakói vakok, kikre állandóan süt a szeretet melege. S ebben a fészekben ráérnek a hívatottak külön-külön minden egyes gyermek lelkebe elmélyedni, a gyermekek nem érznek tanulási kényszert, itt mindenkit egyéni alkata szerint igyekeznek kárpótolni a nevelés, a kultura eszközeivel azért, amit sötét világában nélkülözni kénytelen. Ilyen gondolatokkal szervezett *Adler* s ilyen szellemet honosított meg az intézetben, mely ha iskola volt is, inkább egy melegséggel gondozott, nagy család otthonához hasonlított. A helypazarlással épült intézmény, mely sohasem érte el, amennyinek számára tervezték, az ötvenes létszámot, kifejezetten csak elméleti és zenei oktatást nyújtó nevelőintézet volt. *Adler* azonban érezte a gyakorlati, az ipari oktatás hiányát s azért rávette a hítközséget, hogy rendeltetést nélkülöző kisebb alapítványokból és özv. *Wechselmanné* 150.000 koronányi adományából 450.000 korona költségen egy az intézettel kapcsolatos ipari foglalkoztatót építtessen. A telket e célra az intézet mellett már meg is vették, de a háború megakadályozta az építkezést. A háború után az intézeti pénzalap elértéktelenedett, a foglalkoztató nem épült föl s *Adler* éveken át fáradsággal járó gyűjtésekből tartotta működésben az intézetet.

Adler, ki jóságos atyja volt növendékeinek, nemcsak intézetének szervezésével és kítűnő igazgatásával szerzett érdemeket. Ő az ország határain túl is ismert elsőrangú szakember, ki közvetlen tapasztalatból ismeri a külföld sok intézetét s kinek szakvéleményeire mindig fölfigyeltünk. Higgadt, megfontolt egyéniség, ki a vakok képességeit, s az életben való érvényesülésüket illetően áttatástól ment, tartózkodó álláspontot képviselt mindig és aki a vakokról való gondoskodásban jobban hangsúlyozta a jótékonyág fontos szerepét, mint a vakok oktatásával foglalkozó szakemberek általában. Írásos munkái: „A vak siketnémák tanításáról“ (1911) és „A háborúban megvakult katonákról való gondoskodás“ (1915), mely utóbbit *Fejér Gyula dr* szemorvossal társulva írt s amely német nyelven is megjelent. Munkatársa volt az Elemi Népoktatási Encyclopediának és a Révai Nagy Lexikonának is.

Adler egy élet nagy munkájával maga mögött most, szeptember 1-én az Új Szent János Kórház mögött, a Diósárok 26 szám alatti villájába vonult vissza, hol frissen, jó kedéllyel fogadott bennünket. Mint egész életén át, most is csendes, szerény. Hiába kérdezzük, a száraz idő és ténybeli adatokon kívül alig-alig mond valamit magáról, munkásságáról. Legnagyobb öröme volt mindig — ez ki-kicsillan szavaiból — látni tanítványainak fejlődését, érezni ragaszkodásukat. Nos, ehhez a ragaszkodáshoz vegye a mienket is, a kartársaiét, kik elismeréssel, szeretettel üdvözöljük nyugalomba vonulása alkalmából. - (Kf)

Két érdemes vak férfiú ünneplése és a Vakokat Gyámolító Országos Egyesület keletkezése. A Vakokat Gyámolító Országos Egyesület június 20-án hangversenytermében a Vakok Homéros Ének- és Zenekarainak közreműködésével ünnepelte *Braun Rúbent*, a Vakok Társas-köre elnökét és *Molnár Jánost*, a kör igazgatóját, az egyesület érdekében negyven éven át kifejtett munkásságukért. A Vakokat Gyámolító Országos Egyesület harminckét évvel ezelőtt a Vakok Orsz. Önképző-, Segélyző- és Nyugdíjgyeletének és a vakok kir. intézetében a tanári testület tagjaiból alakult Vakokat Segélyező Bizottság egyesüléséből keletkezett s az ünnepeltek még a régi szervezetben, az önképző-, segélyző- és nyugdíjgyeletben kezdték meg sorstársaik érdekében való tevékenységüket. Később *Braun* a vakok zenekarának volt a vezetője, *Molnár* pedig, mint a gyámolító egyesület miskolci fiókjának gondnoka, a reá bízott intézményt felvirágoztatta.

A gyámolító egyesület ügyvezető elnöke, *sipeki Balás Béla* a Vakok Országos Önképző-, Segélyző- és Nyugdíjgyeletének megalapítóit üdvözölte az ünnepeltekben. *Braun Rúbent és Molnár Jánost* — úgy-mond — ezelőtt negyven évvel azt látták, hogy csak a vak gyermekekről gondoskodnak a vakok intézete révén, a felnőttekről nem. Belátták, hogy ezen csak szervezkedés segít és megalakították a Vakok Orsz. Önképző-, Segélyző- és Nyugdíjgyeletét, tagokat gyűjtöttek s ebből a szervezetből fejlődött a Vakokat Gyámolító Orsz. Egyesület.

Klug Péter, a gyogyepedagógiai intézetek orsz. szakfelügyelője átnyújtotta az ünnepelteknek a vallás- és közoktatásügyi minisztérium elismerő okmányait, melyek szintén a vakok társadalmi egyesületének létesítése és működése érdekében kifejtett hasznos munkásságukért fejezik ki csaknem azonos szöveggel a miniszter köszönetét és elismerését külön-külön mind a két ünnepeltnek. Üdvözlő beszédekkel mondtak még *Tóth Zoltán dr.* igazgató, az egyesület tisztviselői, *Muradin Péter* a Vakok Társas-köre, *Liebhart Mária* a Vakok Gróf Andrássy Dénes Önképzőköre, *Zachár István és Holport Kálmán* a Vakok Homeros zenekara és *Mihalovics Zsigmond*, a VII. kerületi Herminamező plébánosa az egyházközség nevében. *Braun és Molnár* nagyon meghatva mondtak köszönetet ünneplésükért és a miniszteri elismerésért.

Braun Ruben és Molnár János régi derék munkásai a vakok ügyének, bizonyára rászolgáltak az elismerésre s ünneplésük alkalmából mi is küldjük nekik meleg üdvözetünket. Az egyesület ügyvezető elnökének hozzájuk intézett és főntebb említett beszédében tett megállapításai azonban belenyúlnak a magyar vakok ügye történetébe s ennek hűsége érdekében azokat szó nélkül nem hagyhatjuk.

Mihályik Szidor dr. a vakok kir. intézete igazgatója a múlt században már a hatvanas évek végétől kezdve foglalkozott egy a felnőtt vakok céljait szolgáló egyesület létesítésének gondolatával. Harminc évvel ezelőtt nem egyszer hallottuk tanártársaitól, *Megyeri Károlytól és Hauser Jakabtól*, meg tanítványaitól, hogyan buzdította őket — az utób-

biakat már növendékkorukban — egy ilyen egyesület létesítésére s mi'y csüggedetlenül tevékenykedett később annak létrejöttén. Tud erről, mint volt tanítványa személyes tapasztalatokból *Molnár János* is. De vannak erre vonatkozó írásos adatok is.

1875 július hó 8-án 248 szám alatt tette *Mihályik* az első fölterjesztést a minisztériumhoz ebben az ügyben, kérvén, engedjék meg neki, hogy a váci fegyházban készített bútorokat raktározhasson el a vakok intézetében eladás céljából s hogy az ezek árából neki följánlott tíz százalékot a létesítendő egyesület javára fordíthassa. Megtudjuk ebből a fölterjesztésből azt is, hogy az egyesület létesítése érdekében már „több rendbeli értekezlet“ is volt s hogy alapszabályainak megszövegezésével egy bizottság bízott meg.

Mihályik e fölterjesztésében, melyet a minisztérium megokolás nélkül elutasított, nem mondja ki világosan, hogy az egyesület létesítésének eszméje tőle származik, de mikor az egyesület szükségességéről szólva azt írja, hogy „a válasz minden oldalról az volt, hogy . . . szükséges“, meg mikor az alapszabályok „még meg nem szövegezett pontjairól“, azoknak tartalmáról beszél s már itt részben szó szerint adja az évek múlva létesült egyesület alapszabályaiban talált célmeghatározást, mindebből, de meg egyáltalában a fölterjesztés egész lelkéből kiütözik, hogy az egyesület magvetője, életrehívásának első harcosa, tervezője s lényegében későbbi megszervezője is az első alelnöke, a vakok kir. intézete igazgatója, *Mihályik Szidor dr.* volt.

Mihályik törekvései azonban sokáig nem öltöttek testet. Megakadályozta — mint *Molnár János* mondja, kit ebben az ügyben most meglátogattunk — a vakoknak az őket segíteni akaró látókkal, de különösen egymással szemben való bizalmatlansága, kölcsönös féltékenykedése. Csak 1882-ben létesült a Vakok Orsz. Önképző-, Segélyző- és Nyugdíjegylete s a létesítést közvetlenül megelőző munkákban már az akkor huszonhat éves *Molnár Jánosnak* is lényeges része volt a vakok kir. intézete tanáraival, elsősorban *Hauser Jakabbal* egyetemben.

Az intézettel szemben a Király uccában levő Reinitz-féle tancsteremben folyt le a szervező közgyűlés mintegy 35 vak egyénnek, az intézet volt növendékeinek részvételével. *Duranek Antal*, az intézet vak hegedűtanára volt a korelnök. Elhatározták az egyesület megalapítását, *Hauser Jakabot*, az intézet volt zongoratanárát választották meg ideiglenes elnökül s bizottságot küldöttek ki a szervezeti szabályok megállapítására. Az első közgyűlést követte a tagok gyűjtése. Ebben *Molnár János* — mint ő maga mondja — már nem vett részt. Az ő nagy szerepe az egyesület életében 1889-ben kezdődik, amikor az ő kezdeményezésére az egyesület tisztikarában nagy változások történtek, a vakok kir. intézete tanárait a választásoknál mellőzték, *Hornig Károly báró* veszprémi püspök helyett az addigi alelnököt *Mihályik Szidort* választották meg elnökké s *Molnár János* mint gazda jutott az egyesületben ezúttal először tisztséghez.

Braun Ruben az egyesület létesítésekor még növendéke volt a vakok kir. intézetének, honnan csak 1883-ban lépett ki s így neki az egyesület létrehozásában, szervezésében semmiféle része nem volt.

Látnivaló ezekből, hogy a *Braun Rubennek* és *Molnár Jánosnak* megtisztelésén mondott elnöki ünnepi beszéd adatai, nemkülönben az ünnepeltek kitüntető miniszteri elismerő iratok hivatkozásai összefüggésben a Vakokat Gyámolító Orsz. Egyesület alapításával nemcsak az alapítás idejét, de annak körülményeit illetően is nagyrészt tévesek, ami természetesen semmit sem von le az ünnepelteknek hosszú munkálkodásuk folyamán szerzett érdemeiből.

Meg kellett állapítanunk ezeket, mert a Vakokat Gyámolító Orsz. Egyesület keletkezésének történetét még nem írták meg, a megíráshoz kevés hiteles anyaggal rendelkezünk s így a most lefolyt ünnepség nyomán könnyen téves adatok kerülhettek a küztudatba, sőt kerülhetnének esetleg még a magyar vakok ügye történetének eme egyik legelenebb, legerdekesebb részébe is.

Két év múlva lesz ötven éves az egyesület. Akkor majd nem kell keresve-keresni az okot, alkalmat az ünneplésre, amiből oly könnyen származhatnak az itt fönt tárgyalhoz hasonló elrajzolások. Akkor, két év múlva reméljük, az egyesület vezetősége részletesen megismertet bennünket történeti hűséggel az egyesület létesítésének körülményeivel. - (Kf)

Kinevezés. A *Válek* tanár nyugdíjazásával megüresedett VI. fiz. osztályú állásra a kormányzó úr Ö Főméltósága dr. *Tóth Zoltán* tanárképzői igazgatót nevezte ki.

Tanárképző főiskolánk ünnepélyes megnyitása. Tanárképzőnk 1930/31. tanévének első féléve — ünnepélyes keretek között — szept. hó 16.-án nyílt meg. A *Veni Sancte* után a herminamezői plébános hatásos szavakban azt fejtegette, hogy a gyógypedagógiai tanárjelöltek leendő pályája mily magasztos s hogy a tudományos elmélyülés mellett mily nagy lélekkel kell rendelkeznie annak, aki a karitatív és szociális értelemben véve is oly nehéz feladatok végzésére jegyzi el magát.

Az ünnepélyes megnyitó további programja a Vakokat Gyámolítóban folyt le. A hivatalos személyeken kívül részt vettek ezen központi kormányzóink közül dr. *Nagy Árpád* államtitkár és dr. *Hoór Károly* min. oszt. tanácsos is.

Dr. *Tóth Zoltán* igazgató ünnepi beszédében szinte mindvégig azzal az eléggé nem méltányolható és dicsérhető ténnyel foglalkozott, hogy a régi tanárképző mily fanatikusan ügyszerető tanárokat nevelt az ő fiatal tanárjelöltjeiből. Erre törekszik a szervezetében megváltozott új tanárképző is. E törekvésnek azonban még mindig nagy akadálya az a sajnálatos tény, hogy a mai fiatalságon még mindig megérzik a zavaros idők nyoma. Azt hiszi, úgymond, hogy ezek a zavarólag ható jelenségek most már teljesen elkopnak s így aztán az ujjaszervezett tanárképző

neveltjei is fanatikus képviselőivé nevelődnek annak az ügynek, amelynek eljegyezték magukat.

Az ünnepélyes megnyitással kapcsolatos énekszámokat *Schnitzl Gusztáv* karnagy dirigálása mellett — a Homeros énekkar szolgáltatta. (ik)

Tudnivalók a nemzetközi vakságügyi kongresszusról. A múlt év júliusában Bécsben megtartott előkészítő kongresszus 21 nemzetközi szakbizottságot alakított s folyóiratunk legutóbbi száma közölte azoknak a szakembereknek a névjegyzékét, kik e bizottságokba Magyarország részéről tagokul jelöltettek. Ezt a névjegyzéket *Kirschenheuter Ferenc*, Magyarország kongresszusi képviselője eljuttatta a Lahn melletti Marburgba, a kongresszus állandó nemzetközi irodájába.

A jelöltek tájékoztatására közöljük, hogy a kongresszus ügyvezető elnökségi bizottsága által kiadott és a kongresszus lefolyását tárgyaló jelentés (L. legutóbbi számunk „Irodalom“-rovatát) a bizottságok működését a következőképp vázolja: A bizottságok működésére nézve a bizottsági elnökök és alelnökök közösen egy programmban állapodnak meg. Miután a különböző nemzetek részéről jelölt, illetve javasolt szakemberekből kiegészítették bizottságaikat, köriratok útján megindítják az egyes kérdések tárgyalását, hozzászólásra, javaslatlételre hívják föl a bizottsági tagokat. A bizottságok tárgyalásai tehát írásos úton folynak. Hogy kit hívnak meg a bizottságokba, az teljesen azok elnökségein múlik. Kötelesek azonban az elnökségek a bárhonnán hozzájuk érkező javaslatokat munkálataikban figyelembe venni, illetve megemlíteni. Kiviláglik ezekből, hogy bárkinek joga van résztvenni a munkában, mint bizottsági tagok azonban csak azok dolgoznak, akiket a bizottságok elnökségei tagokként való közreműködésre fölhívnak.

A kongresszus ügyvezető elnöki bizottsága *Strehl Károly dr.* elnöklésével január 13-án tartotta első rendes gyűlését Párisban, az American Braille Press (74 rue Lauriston) helyiségében. Az értekezlet egyebek között a következőket határozta el:

1. Ha a népszövetség tevékenysége körébe vonja a vakok ügyét, a kongresszus állandó nemzetközi irodáját Marburgból Genfbe helyezi át.
2. Kimondta, hogy a gyűlésező ügyvezető elnöki bizottság nemzetközi központi tudakozódó szerve a vakok ügyének, mely adatokat nyújt a vakokkal foglalkozó szervezeteknek, megszervezi a vakok ügye egyelőre általa képviselt nemzetközi bizottságának állandó irodáját s közvetlen érintkezésben marad minden a vakok ügyével nemzetközi vonatkozásban foglalkozó szervvel.
3. A nemzetközi bizottságot és irodáját mint nemzetközi szervezet el fogja ismertetni a népszövetséggel.
4. A vakságügyi kongresszust 1933-ban a népszövetség védősége alatt óhajlja megtartatni s helyének megjelölését is a népszövetség állásfoglalásától teszi függővé. - (Kf)

Köztartásvezető tanári változás. *Derbész Bertalan* kartársunk, aki a siketnémák budapesti áll. intézetében a köztartásvezetői teendőket

látta el, ezen megbízatásáról egészségi okokból lemondott. A fent nevezett intézet új köztartásvezető tanára *Szlavkovszky Endre*.

Tanfolyam hibásbeszédűek részére. A most szakvizsgázott, ifjú tanárok egyik legagilisabbja, *Angyal József* kartársunk a nyári szünetben Pécssett gyógyító-tanfolyamot tartott. Tanfolyamvezető kartársunk a tanfolyam végeztével — augusztus hó 15.-én — záróvizsgálatot tartott. A záróvizsgálaton az egyetemi, városi és tanügyi hatóságok több taggal képviseltették magukat. Ott voltak a sajtó képviselői is. A záróvizsgálaton és a sajtóban elhangzott igen elismerő és meglehangú nyilatkozatok azt igazolják, hogy *Angyal* kartársunk igen szép eredménnyel vezette a tanfolyamot. *Dr. Reiter Camilló* egyetemi tanár, kiváló ideggyógyászunk, aki a záróvizsgán az elnöki tisztet töltötte be, olyképp nyilatkozott, hogy ez az első pécsi kísérlet kiválóan szép eredménnyel zárult. Ez a kiváló eredmény parancsolólag teszi kötelességévé ugy a pécsi érdekelt hatóságoknak, mint pedig magának a pécsi társadalomnak is, hogy a tanfolyam Pécssett állandósítsassék. (ik)

A kínai vakok egyik iskolájáról értesít bennünket *Tóth Árpád* debreceni siketnémaintézeti tanár a „Hajnal“ c. protestáns missziós folyóirat nyomán. A lap két missziós nővér évi jelentését közli a mennyei birodalom belsejében lévő csangsai iskoláról. 1928-ban 31, majd 1929-ben 42 vak növendék volt az iskolában, kiket három vak és egy látó kínai benszülött tanítónő, valamint két missziós nővér tanított. A növendékek közül 14 leány kötéssel foglalkozott, a többiek négy osztályban a következő tárgyakat tanulták: szentírás, pontírás és -olvasás, számolás, Kína története, földrajz és földadványok írása. Ezenkívül mint nem kötelező tárgyat, az egyik vak tanítónő zenét és éneket tanított. Németországból 6 fuvolat és egy magyar hölgytől 1 gitárt kaptak ajándékba a vak növendékek s azokon is tanulnak játszani. 28 vak leány a keresztyén hitre tért át. Ezek közül a kötő lányok igen fontos, nemes missziós munkát végeznek. Rendszeresen látogatják a környék asszonyait, gyermekeit és hirdetik az Igét. A szentírást jórészt elkészítették pontírásban. Remélik, hogy a bibliának a vakok közt való elterjedése sok hívőt szerez majd a keresztyénségnek. A kötő lányok munkával bőven el vannak látva, 1929-ben 496 dollár volt a tiszta jövedelmük. - (Kf)

Vakok a képviselőválasztásokon. Az 1919. évi nemzetgyűlési választásokat megelőzőleg a Vakok Szövetsége kérdést intézett a belügyminisztériumhoz aziránt, hogy milyen intézkedések teszik lehetővé, hogy a vakok is élhessenek választójogukkal. Azt a megnyugtató választ kapta, hogy a választás mikéntjétt szabályozó rendelkezés kimondja, hogy azok a választók, kik bármilyen fogyatékoságuk miatt a szavazólapokat kitölteni nem képesek, kísérővel jelenhetnek meg a választóhelyiségben és zárt helyen vele tölthetik ki szavazólapukat. A Vakok Szövetsége erről tagjait a Vakok Közlönye 1919. január havi számában értesítette is, de nem közölte a választások, illetve a szavazás lefolyásának mikéntjét

szabályozó rendelkezéseket s nem tette lehetővé tagjainak az ezekre való hivatkozást. Így aztán, mióta az országgyűlési és városi képviselőválasztások titkosan történnek, a szavazatok leadása a szavazó vak polgároknak mindenkor gondot okoz.

Először is a szavazatszedő bizottságok a vakok szavazási jogosultságát rendszerint kétségbe vonják s így a vak szavazónak mincány nyiszor sok ügyel-bajjal utána kell járnia jogosultsága igazolásának. Ha már ezen túl van, következik a szavazás, amikor a szavazási terem- ben átvett szavazólapot nem képes maga kitölteni, ahol segítségre van szüksége. A szavazóteremben minden pártnak ott vannak a bizalmi emberei. A bizottságok ezekhez útasítják a vakot, kinek egy ilyen bizalmi egyént kell fölkerínie, hogy neki a szavazásnál segítsen. Ámde így a szavazás nem titkos, sőt mint vak, kiteszem magamat annak, hogy a reám nézve teljesen idegen ember nem az én akaratomnak megfelelően tölti ki szavazólapomat. Hogy én egy olyan egyént hozzak magammal, aki- ben teljesen megbízom, ezt a szavazóbizottságok elnökei rendszerint nem engedik meg. Már néhány esetben szigorúan ragaszkodtam a sza- vazásnak ehhez a formájához, melyben kijátszásom lehetetlen, de ilyen- kor rendszerint kellemetlenségeim voltak. Sőt egy alkalommal a választási elnök kiutasított a teremből és miután a köteles választói szavazatomat le nem adtam, megtorló eljárás indítását helyezte kilátásba. Sajnos, ez a megtorló eljárás nem fogatosított s így az ügy jogi része nem került birói tárgyalásra.

Kívánatos volna hát, ha a vakok ügyével foglalkozó valamely szervezet (Vakok Szövetsége, Vakokat Gyámolító Országos Egyesület) kezébe venné ezt az ügyet és tisztázná, hogy mik a szavazók és a szavazószedő bizottságok jogai és kötelességei, azokat pontos adatokra való hivatkozással a Vakok Közlönye útján közhírré tenné a vakok között és föl hívná az illetékes hatóságok figyelmét arra, hogy a szavazatszedő bizottságok megfelelő eljárásra útasíttassanak.

Balkay Géza

Elismerés. *Förstner Tivadar* iparoktatási kir. főigazgató a követ- kező elismerő sorokat intéztette *Gáspár Árpád* kecskeméti kartársunkhoz: „Elismeréssel értesültem arról az érdemes tevékenységről, amelyet *Gás- pár Árpád* gyogyepedagógiai tanár az iparostanoncok cserkészcsapatának kebeléből alakult fúvózenekar szervezése és eredményes működése ér- dekében kifejtett.

Felkérem Cimet, hogy nevezett tanárnak az iparostanoncok képzése és nevelése terén teljesített önzetlen, sikeres működéséért meleg elisme- résemet és köszönetemet tolmácsolja.“

Tanárképzőnk hallgatói. Négy évfolyamú tanárképzőnknek ebben a tanévben még csak I. II. és III. tanfolyama van kiépítve. A IV. év- folyam csak a jövő tanévben kerül ténylegesen kiépítésre. A három évfolyamon lévő tanárjelöltekről a következő adatokat közöljük:

1., Az I. évesek létszáma 19. Ezek közül 10 férfi és 9 nő. Előtanulmány szerint van közöttük 5 tanítói oklevéllel, 4 tanítónői oklevéllel, 5 középiskolai érettségi bizonyítvánnyal, 5 pedig kereskedelmi érettségi bizonyítvánnyal.

2. A II. évesek létszáma 13, akik közül férfi 2, nő pedig 11. Előtanulmány szerint így oszlanak meg: Tanító 1, tanítónő 3, középiskolai érettségis 7, kereskedelmi érettségis pedig 2.

3., A III. évesek létszáma 14. Közülük 7 férfi és 7 nő. Előtanulmány szerint így oszlanak meg: Tanító 3, tanítónő 2, középiskolai érettségis 6, kereskedelmi érettségis 3.

4. Ezek szerint a hallgatók teljes létszáma 46. A férfiak száma 19, a nők pedig 27. Tanítói illetve tanítónői oklevele van 18-nak, középiskolai érettségije 18-nak, kereskedelmi érettségije pedig 10-nek. (ik)

Zsembai Ferenc kartársunk társadalmi szereplése. Minden év májusának utolsó vasárnapján áldoz a magyar társadalom pár órát a világháború elhunyt hőseinek. Mult vasárnap Vácson is, mint minden évben, szép számú közönség előtt folyt le a kegyeletes ünnepség. A középvárosi temetőben hős fiaink sírjai előtt *Zsembai Ferenc* tanár mondott nagyhatású beszédet, sok szép értékes gondolattal ragadva magával hallgatóságát. *Graf Tibor* szép szavalata és a Polgári Dalkör három énekszámát adták a keretet az ünnepséghez, melyen a katonaság, az iskolák és a nagy közönség vett részt. (A Váci Hirlap 1930. V. 28. számából.)

Vakok intézetei a megszállott fölvidéken. *Kelemen Sarolta* gyógy-pedagógiai tanár a nyáron Munkácson meglátogatta a vakok ottani intézetét s igazgatójának, *Stilacha Sándornak* a fölvilágosításai alapján írja nekünk egyebek között a következőket: Az intézet 1922-ben *Albert* dr. kórházi főorvos kezdeményezésére létesült a kórházban ápoltt 5-6 vak gyermek számára. Internátusa most épül 50 gyermek befogadására. Tanítási eszközökkel jól felszerelt 6 osztályban 6 tanár tanít. A tanítási nyelv a cseh és az orosz, de a német és az eszperantó nyelvet is tanítják. A magyar nyelvet persze — jól lehet a növendékek jórésze magyar — nem tanítják, mert mint az igazgató mondja, az intézet állami s így magyar nyelven nem taníthatnak. Iparuk a kefekötés. Zenét is tanulnak. A tanárok, kiket néhány hetes tanfolyamon képeznek, a nyáron sorra járták a falvakat s úgy szedték össze a vak gyermekeket, kiket szüleik vonakodtak intézetbe adni. — A vakok eperjesi intézetét a megszálló csehek még 1922-ben Lőcsére helyezték, hol ma a növendékek létszáma 150. - (Kf)

A Fehér Ház Bajtársi Egyesülete *Schulmann Adolf* kartársunkat f. é. július 15-i közgyűlésén válaszmányi taggá választotta. (ik)

Zsembai Ferenc váci siketnémaint. tanárt a Fehér Ház Bajtársi Egyesülete f. é. június hó 3-i avatévacsorája keretében taggá avatta. (Sch)

Akik a fogukkal hallanak! A szenvedő emberiség legnagyobb jótévője kétségtelenül az volna, aki visszaadná a vakoknak a látóképességet. A vakokon félig-meddig tud már segíteni az orvosi tudomány, illetve az intézeti nevelés.

A hallási képességet azonban jóval nehezebb pótolni. A süket ember ugyan a szájmozgásból kitalálja, hogy mit akarnak neki mondani, de nem hallja — a hangot.

A teljes süketséget, a teljes szervi hiányt nagyon nehéz pótolni. Száz és százféle kísérlet történt már a hallóképesség visszaadására. Az elgondolás és a törekvés az, hogyha már a süket nem hallhatja — mert nem hallhatja! — a hangokat, legalább megérezze azokat!

Első pillanatra furcsán hangzik, hogy az ember — ha már nem hall — legalább — érezze meg a hangokat.

Pedig ez ma már nem elképzelhetetlen. A modern tudományos felfogás szerint minden szervezeti munkát az agy végeztet el a szervek útján. Voltaképpen az agyunkkal hallunk, az agyunkkal látunk, az agyunkkal érezzük az illatokat, az agyunk fogja fel az összes kívülről jövő hatásokat. A szervek, így a fül, szem, az orr, stb. csak a közvetítő szerepét játsszák.

Felmerült tehát az a meglepő gondolat: nem lehetne-e a hallóérzéket akként pótolni, hogy a hangokat más úton érzékeltessük az agygal. Hiszen a fontos csak az, hogy az agy — akármilyen közvetítés útján — megérezze a hangrezgéseket. Ebben az irányban számos, komoly próbálkozás történt a legutóbbi időben. Még pedig biztató eredményekkel.

A sok kísérletezés közül kiemelkedik Freder Bedell amerikai egyetemi tanár legújabb találmánya, amely lehetővé teszi, hogy a süketek — a fogukkal halljanak.

Az új hallókészülék hosszú fapálcából áll, amelyet a süket embernek fogai közé kell szorítani. A fapálca másik vége villanyvezeték útján rádiókészülékbe kapcsolódik. A rádió hangjai rezgéseket támasztanak a jól vezető fapálcikában és a hallgató a fogain keresztül megéri a hangokat.

Az érdekes készülékkel végzett kísérletek pompásan sikerültek. A bemutató alkalmával megállapították, hogy tizenkét hangot tökéletesen lehet hallami, illetve megérezni, Bedell amerikai professzor készülékével. (A Rádió Élet 1930. aug. 29.-iki számából.) (ik)

Házasság. Dr. *Bernáth István* kartársunk feleségül vette kálnai *Knapp Eugeina* polg. isk. tanárnőt. — *Rédiger Károly* tanártársunk és *Debreczeni Rózsika* gazdasági szaktanítónő házasságot kötöttek. — *Ehling* kollegánk *Irma* leánya és *Hoffmann József* augusztus havában tartották esküvőjüket. Gratulálunk! (ik)

Uj tanárok. Az 1929-30. tanév végén a következők szerezték meg a gyögypedagógiai oktatásra képesítő tanári diplomát: *Angyal József*,

Gáspár János, Kallay Teréz, Kelemen Sarolta, Laczkó István, Makkay Olga, Nyitubusz Ilona, Papp Sarolta, Stettner Emilia, Tatay Vilma, Tomek Lajos és Veress László. (ik)

Olvasógép vakok számára. (Pesti Hirlap, 1930. IX. 13.) Berlinből írják, hogy ezúttal egy orosz tudós szerkesztett ilyen készüléket. A találmány lényege a távolbalátó készülékekből ismert fényelektromos cella, mely fénysugár segítségével rövid függőleges vonalakban betűről-betűre, sorról-sorra „letapogatja“ a szöveget. A különböző betűalakokról különbözőképen verődik vissza a fénysugár s a változó fényt az érzékeny szerkezet áramingadozásokká alakítja, melyek megerősítve a hangszóróban hangokat keltenek. Minden betűnek hosszabb-rövidebb hangok bizonyos kombinációja felel meg, amit a vak gyorsan megtanul s így pusztán hallás útján folyékonyan tudja „olvasni“ a nyomtatott könyvet, vagy ujságot. - (Kf)

Egy vak anagrammái a Szent Imre-ünnepségeken. Az augusztusban Budapesten lezajlott világraszóló ünnepségek egyik fénypontja volt az ünnepi csarnokban megtartott Nemzetközi Máriaünnep, melyen sok ezer ember vett részt. Az ünnepség terjedelmes műsorából idézzük a következőket:

„4. Pajzsos anagrammjáték a Szeplőtelen Fogantatás tiszteletére. Előadja 33 apród, Vida Vilmos dr. vezetésével 10 változatban.

A régi latin iskoláknak kedves, diákos játéka volt a pajzsos anagramm. Az alapmondat minden betűjét pajzsán viseli egy-egy apród. Katonás gyakorlatokban mindig más sorrendben állanak föl az apródok úgy, hogy pajzsuk betűi mindig új, értelmes mondatot adnak. Az ezúttal bemutatandó anagrammokat (permutációkat) *Gianbattista Agnese* olasz pap, *Rospigliosi* bíboros titkára állította össze 1661-ben, aki az „Ave Maria“ első mondatainak betűiből nem kevesebb, mint száz különböző változatot szerkesztett, valamennyit a Szeplőtelen Fogantatásra vonatkozó tartalommal, mégpedig tisztán emlékezete segítségével, mert csaknem teljesen vak volt. A száz közül ime egy: „Inventa sum Deipara, ergo immaculata.“ - (Kf.)

Dadogók Klubja. Nemrégiben nyílt meg New-Yorkban, de máris rendkívüli érdeklődés mellett működik New-Yorkban az Ephphata-Klub, amelynek a dadogók lehetnek a tagjai. A klub furcsa neve, Ephphata, evangéliumi szó. Márk evangéliumában fordul elő, mint a nyelvhibás emberhez intézett csodatévő felszólítás. A szó ezt jelenti: „Nyilj meg!“ Márk írásai szerint a szózat megtette hatását: a nyelvhibás ember nyelve megoldódott és azonnal beszélni kezdett. A new-yorki klubot egy Greene nevű specialista doktor alapította, félig-meddig üzleti céllal is, mert a klub rendes gyógyító kurzusokat is tart fenn, amelyeknek persze Greene a vezetője. De a jelekből ítélve igen jól értheti a mesterségét, mert a klubot valósággal megrohanták a felvételre jelentkező dadogó tagok. Eleven társasélet folyik a klubban, a tagok szavaló-esté-

ket, sőt vita-estéket rendeznek, továbbá három hetenként előadó ülések vannak, mikor a tagok kötelesek előszóval hosszabb történeteket elmondani életükből. A tagok között sok a vőlegény. Ezekhez mennyasszonyuk csak olyan feltétellel hajlandó feleségül menni, ha előbb nyelvhibájukat meggyógyítják. A klub már számos gyógyulási esetet tud felmutatni, legnagyobb sikere egy Albert Bigelav Paine nevű úr, aki ötvennyolc éves koráig dadogott, de a klubban most meggyógyították. A vezetőség a dadogás és egyéb nyelvhibák tudományos statisztikájának alapos feldolgozását is felvette programjai közé. Az eddigi kimutatás szerint az Egyesült Államok területén négyszázezer ember dadog és kiszámították azt is, hogy mivel a dadogás mintegy 35 százalékkal csökkenti a keresetképeséget, a dadogás folytán elveszett pénz minden nyelvhibás embernél átlag tizenhatezer dollár egy élet munkájának végéig. A dadogás okait vizsgálva egyéb okok között főként az amerikai élet izgalmas és lármás voltát hozzák fel a klub kutatásai és kimutatják, hogy a legtöbb dadogó azok közül kerül ki, akinek a tőzsdével van valami dolguk. De okozhatják a dadogást hirtelen megrázkódtatások is, egy kisfiú például azért lett dadogóvá, mert apja hirtelenül egy esernyőt nyitott ki mellette és megijesztette. Az Ephphata-Klub még azt a dicséretes célt is kítűzte maga elé, hogy komoly propagandával megfossa a köztudatban a dadogást a komikus szemlélettől. A klub igyekszik rábírni a nagyközönséget, hogy a dadogásban ne kinevetni valót, hanem sajnálatos betegséget lásson. Ezért kéréssel fordulnak a mozi-gyárakhoz és a rádió-állomásokhoz is, hogy a dadogást ne szerepeltessék komikus szerepekben és számos vállalat már eleget is tett ennek a kérésnek. (A Pesti Hiralp 1930. VIII. 9. számából.) (ik)

Ederle Gertrud, a La Manche átúszója, megsiketült. Ederle Gertrud, a La Manche-csatorna első női átúszója, — londoni távirat szerint — megsiketült. Az orvosok szerint a sok úszás okozta a szerencsétlenséget, mert úszásközben a füle állandóan ki volt téve a víz erős nyomásának. Ederle Gertrud német származású amerikai család leánya s Európa és Amerika egyik legbravúrosabb hölgyúszója. (A Pesti Hiralp 1930. VII. 31. számából.) (ik)

Vakok a rádióban. Június 15-én este a Vakokat Gyámolító Orsz. Egyesület Homeros Énekkara *Schnitzl Gusztáv* tanár vezetésével magyar népdalokat énekelt a rádióban. Előadásukat *sipeki Balás Béla*, az egyesület ügyvezető elnöke vezette be „Vakok és látók“ címen tartott előadásával, melyben hallgatósága bő adakozását kérte a másnapi „vakok napjára.“ Az énekkar egy-egy előadását a rádió a karnagy díján kívül mindenkor 160 pengővel díjazza. - (Kf)

Vakok napja volt június 16-án, amikor a Vakokat Gyámolító Orsz. Egyesület uccai urnagyűjtést rendezett a fővárosban. Az egyesület tizennégytagú Homeros Zenekara autóbuszon járta az urnahelyeket és mindenütt nagy hatással muzsikált. - (Kf)

A Cházár András Siketnéma-Otthon uccai gyűjtése. A felnőtt siketnémák, ily címen működő társadalmi egyesülete belügyminiszteri engedéllyel szeptember hó 20.-án bonyolította le uccai gyűjtését. A gyűjtés eredménye kb. 3000 pengő. (ik)

Györgyffy Ákos reaktiválása. A VKM. Györgyffy Ákos kartársunkat, aki egynehány év óta ideiglenesen nyugdíjban volt, ismét visszahelyezte a tényleges szolgálatba. Reaktivált kartársunk a váci orsz. kir. intézethez osztatott be további szolgálattételre. (ik)

Liszt Ferenc a bajor vakokért. Schaidler A. a vakok müncheni áll. intézetének igazgatója a „Die Blindenwelt 1930. 7-8. számában ismerteti a müncheni intézet százéves múltját s a zenei oktatásról szólván egyebek között ezeket írja: „Hisz annak idején Liszt Ferenc érdeklődött az intézet növendékeinek zenei teljesítményei iránt, elismeréssel adózott nekik és az intézet javára hangversenyt adott a királyi udvari színházban. Szegénysorsú vakok számára egy ágyalapítványt (Freiplatz) is tett a mester az intézetben Liszt Ferenc-alapítvány néven“ (A vakok budapesti kir. intézetének nincs Liszt Ferenc-alapítványa). - (Kf.)

Nemzetközi trachomaellenes szervezet létesítését határozta el a múlt évben Amsterdamban megtartott nemzetközi szemészeti kongresszus és elnökévé Grósz Emil dr. budapesti egyetemi tanárt választotta meg. A szervezet ez év júliusában Genfben a népszövetség palotájának tanácsstermében 21 állam 44 delegátusának részvételével végleg megalakult s elnökül öt évre újból Grósz Emil dr-t választották meg. Ugyancsak az amsterdami kongresszus a vakság megelőzésére is nemzetközi szövetség létesítését határozta el. - (Kf)

Tanulmányi kiküldetés. Legutóbbi számunkban arról már hírt adtunk, hogy a németországi siketnéma-intézeti tanárok f. évi június hó 8—10.-én Breslauban tartották meg nagygyűlésüket. Erre a nagygyűlésre meghívták német kartársaink a VKM-et is. A VKM a fent említett nagygyűlésre Klug Péter orsz. szakfelügyelőt küldötte ki. Rajta kívül még a következők vettek részt ezen a nagygyűlésen: Simon József h. szakfelügyelő, továbbá: Deschensky Ferenc, Istenes Károly, Leopold Rezső, Nagy Péter és Völker József igazgatók. A nagygyűlés lefolyásáról és annak eredményéről lapunk legközelebbi számában Deschensky igazgató kartársunk fog majd beszámolni. (ik)

Cserkésznapi Vácott. Május 29-én cserkésznapi volt Vácott, amely Vác társadalmának meleg érdeklődése mellett folyt le. E cserkésznapon dicséretesen szerepelt a siketnémák 915. számú Simon Antal cserkészcsapata és különösen precízen végzett irredenta gyakorlataival tűnt ki. A cserkésznapi sikerében nagy érdeme van Zsembai Ferenc váci siketnéma-int. tanárának, aki a váci cserkészek helyi vezetőtiszteje. (Sch)

Trachoma Szeged táján. (Pesti Hírlap 1930. VII. 15.) Szeged közgyűlése foglalkozott egy trachomakórház berendezésével. Az egész-

ségügyi bizottság ezt ellenzi, mert a trachoma kórházi gyógyítása meg nem valósítható, miért is a kérdést ambulanciával akarja megoldani. A trachoma hihetetlen nagy mértékben terjed a szegedi tanyákon. Legutóbb 8 szakorvos mintegy 45000 embert vizsgált meg, kiknek 4 százaléka, körülbelül 1800 szenved trachomában. A bizottság most elhatározta, hogy az ügy tüzetesebb tanulmányozására kisebb bizottságot alakít *Dittrói Gábornak*, a szegedi egyetemi szemklinika igazgatójának vezetésével. - (Kf)

Vak mixelők. (Pesti Hirlap, 1930. IX. 11.) A hangzófilmfölvételek fontos személyisége a hangmixelő, vagyis az a technikus, aki vigyáz az egyes hangok helyes érvényesülésére. A mixelőnek fontos szerepe van a vetítésnél is. Meg kell figyelnie, hogy a gép hogyan adja vissza az egyes hangokat. A Publix-mozikban legújabban vak megfigyelőket alkalmaznak, kik tapasztalat szerint jobban tudják koncentrálni figyelmüket és megbízhatóbbak, mint a látók. - (Kf)

A süketek hallhatják a zenét — foguk segítségével. New-Yorkból jelenti a Pesti Hirlap tudósítója: *Bredell Frigyesnek*, a Cornell-egyetem zenetanárának sikerült olyan készüléket feltalálnia, amellyel a süketek, ha hallóidegük ép, a zenét fogaik segítségével hallják. A készülék membránnal és fatüvel ellátott fonográfyszerű doboz, amelynek fatüjét a süketek a foguk közé dugják. (A Pesti Hirlap 1930. VII. 2. számából.) (ik)

Pirovits Jenő: *Német siketnéma intézeti tanárok tanfolyama a spandani testnevelési főiskolán* című tanulmányuti jelentését közli a *Testnevelés* 1920. 8-9. száma. (ik)

Kárpáti Ottó: *Hogyan gondozzuk gyermekeink szemét* címen cikket írt a *Magyar Szülők Lapja*-nak 1930. 9. számában. (ik)

Michels Fülöp: *Az agyonnevelt, dadogóvá nyomorított gyermek* címen cikket írt a *Magyar Szülők Lapja* című lap 1930. 9. számában. (ik)

Dr. Bárczi Gusztáv: *Felnőtt siketnémák egészségügyi oktatása* E címen *Dr. Bárczi*, mint szakorvos, cikket közölt az *Egészségvédelem* 1930. 6-7. számában. (ik)

A Fővárosi Pedagógiai Könyvtár évkönyve. Ez a 167 oldalas s kiválóan nagy szakszerűséggel elrendezett könyvjegyzék általános pedagógiai szempontból minden elismerést megérdemel. A könyvjegyzékben több olyan könyv is szerepel, amelyik minket speciális szakszempontból is érdekel. A könyvjegyzéknek ez a része azonban (nem a könyvtár) hibájából korántsem teljes. Erre a jelenségre azzal a kéréssel hívjuk fel író kartársaink figyelmét, hogy eddig megjelent szellemi termékeiket küldjék meg a Fővárosi Pedagógiai Könyvtárnak (Bpest VIII., Mária Terézia-tér 8) Így kívánja ezt úgy magunk, mint pedig magának az írónak az érdeke is. A könyvtár, a szokásos kikötések mellett, minden pedagógusnak rendelkezésére áll. Azt a legmelegebben ajánljuk kartársaink figyelmébe. (ik)

A vakok domború írásainak póstadíjzabása a londoni pósta-egyezmény határozata folytán folyó évi július hó 1-től kezdve módosult. A belföldre, valamint Ausztriába, Cseh-, Lengyel- és Németországba irányított ilyenmű küldemények póstadíja ezentúl is kilogrammonként 1 fillér, a legfelsőbb súlyhatár azonban nem 3, hanem 4 kilogramm. Minden más országba kilogrammonként 6 fillérért szállít a pósta. Románia tehát újabban nem tartozik az olcsó díjzabás körzetéhez. (*Balkay Géza*)

Tanulmányi kiküldetés. A VKM. a kölni gyógypedagógiai kongresszusra — tanárképzőnk képviselőjében — *Michels Fülöp* és *dr. Szondi Lipót* előadó-tanárokat küldötte ki. (*ik*)

Lenau költeményei a vakok javára. *Feleki Sándor* lefordította *Lenau Miklósnak*, a Torontálmegyében született, magyar hazájához annyira ragaszkodó, nagy német költőnek összes lírai költeményeit s a kiadás jogát a vakok szegedi intézetének adományozta, mely a verseket vaskos kötetben ki is adta. - (*Kf*)

A Siketnéma Sport Club uszóversenye. Szeptember hó 7-én zajlott le a Császárfürdő fedett uszodájában az *I. országos siketnéma uszóverseny*. A versenyen részt vett *Unghváry Gizella* vidéki uszóbajnoknő a „Tatabányai“ SC tagja. Be volt nevezve a vernysenyre *Kraszner Vilma* olimpiai uszóbajnoknő is, aki azonban betegsége miatt nem vehett részt a versenyen. Volt növendékeink eléggé nem dicsérhető ily nemű új sportjáról, illetve magáról az uszóversenyéről a következőkben számolunk be:*

1. Bajnokok lettek: Háromszorosan lett bajnok *Unghváry Gizella*. Mégpedig 100 méteres hölgy melluszás terén 1:54.8 mp.-es eredménnyel, a 100 méteres hölgy gyorsuszásban 1:35 mp.-el s végül a 100 méteres hölgy hátuszásban 1:50 mp.-es eredménnyel. *Unghvári* nemzetközi viszonylatban is számba vehető szép eredményt ért el. Ezt igazolja az a tény, hogy *Unghváry* a 100 méteres gyorsuszásban a berlini nagy nemzetközi verseny győztesének idejét megjavította. A *Club* sajnálattal nélkülözötte ezekben a küzdelmekben *Kraszner* részvételét. Kettőjük versenye felette emelte volna ugyanis a verseny nivóját s e mellett — minden valószínűség szerint — az időbeli eredmények még jobbak lettek volna.

2. A második bajnok *Salamon István*. Ő lett a 400 méteres férfi gyorsúszó bajnok 8:58.3 mp.-es eredménnyel.

3. A 3x50 m.-es vegyes staféta mérkőzéséről a *Siketnémák Közlönye* a következőket írja: 3x50 m.-es bemutató vegyes staféta mérkőzés női- és férfi-csapatok között. 1. „A“ csapat (*Csillag, Breuer, Módos*). 2. Női csapat (*Klausner, Lampel, Unghváry*). 3. „B“ csapat (*Kopper, Pintér, Vértés*). „A“ csapat *Csillag* jó úszásával élre áll és 15 m.-rel győz. Második helyért hatalmas a küzdelem. Csak *Unghváry* bravúros sprintúszása dönti el a versenyt a női csapat javára.“

* A részletes beszámolót lásd a *Siketnémák Közlönyének* 1930. 8-9. számában

Amikor a két bajnokot és a 3x50 m.-es vegyes staféta győzteseit e helyről is melegen köszöntjük, ugyanakkor a versenyben résztvevők valamennyiét arra kérjük, hogy szakember vezetése mellett szakszerűen trenirozzanak. Nemzetközi viszonylatokban ugyanis csak így lehetnek igazán versenyképesek. (ik)

A szemüveg fölталálójáról. (Adat a Nuova Encyclopedia Italiana hatodik kiadásából). Firenzében a Santa Maria Maggiore-templomban egy síron a következő fölirat olvasható: „Itt nyugszik *Salvino degli Armati*, a szemüveg fölталálója. Isten bocsássa meg bűneit.“ Az utolsó, sajnálva gúnyolódó mondatot a fölírás szövegezője persze abban a megyőződésben írta, hogy a szemüveg ártalmas, szemrontó eszköz. - (Kf)

A látásélesség mérése. *Herodek Károlynak* folyóiratunk legutóbb számában ismertetett „A csökkentlátású gyermekek védelme és oktatása“ című értekezéséből szószerint közöljük *Bartók Imre dr.-nak*, a vakok kir. intézete szemorvosának következő megállapítását:

„A látóélesség fogalmának meghatározásához szükséges a látószög ismerete. A látott tárgy, betű határvonalairól a szem optikai közép-pontján áthaladó sugarak által közrefogott szög az úgynevezett látószög. A látóélesség mérésére szolgáló egység nemzetközi megállapodás szerint azon képesség, mely az egy percnyi látószöget kitevő tárgyak felismeréséhez szükséges. Valakinek a látóképessége annál nagyobb, minél távolabbról képes minél kisebb betűket felismerni. A látóképességet egy törtszámmal fejezzük ki, amelynek számlálója a vizsgálati távolságot jelenti méterekben, nevezője pedig ugyancsak méterekben jelenti azt a távolságot, melyből a legkisebb, még fölismert betű r és z l e t e i egy percnyi látószöget vetnek. Gyakorlatban e meghatározás értelmezése egyszerű:

- $\frac{5}{5}$ a teljes látóképességet
- $\frac{5}{10}$ a teljes látóképesség felét,
- $\frac{5}{15}$ a teljes látóképesség harmadát,
- $\frac{5}{20}$ a teljes látóképesség negyedét,
- $\frac{5}{30}$ a teljes látóképesség hatodát,
- $\frac{5}{50}$ a teljes látóképesség tizedét jelenti.

Ha valakinek a látóképessége ennél kevesebb, azt úgy határozzuk meg, hogy hány méterről tudja az előtte felmutatott kézujjak számát megolvasni.“

Úgy véljük, a fönti megállapítás érthetőbb lesz, ha a ritkítva szedett „részletei“ szó helyett ezt olvassuk: „egymástól legtávolabb eső pontjai.“ Így olvasva, például $\frac{5}{20}$ látóképesség azt jelenti, hogy azt a legkisebb f betűt, melyet a vizsgált szem 5 méterről még megismer, de nagyobb távolságról már nem, 20 méternyi távolságra kell vinni a vizsgált szemtől, hogy a legfölső hajlott vonaláról meg a lefelé nyúló szárának alsó végéről a szem lencséjének közepén átvezetett egyenes vonalak (sugarak) által közre fogott szög nagysága 1 percnyi legyen. Magától értetődik, hogy 20 méterről ez a vizsgált szem már nem fogja fölismerni, látni az f betűt. De ez nem is fontos. A lényeg itt a távolság s a szögnagyság, vagyis a látásélességet kifejező tört nevezőjének meghatározása. - (Kf)

Domború rajzok vakok számára. Az Esperanta Ligilo, a vakoknak Stockholmban megjelenő domború nyomású folyóirata, évek óta hoz domború képeket. A képek sokszorosításához használt lemezek egy amerikai találmányú és gyártású gépen készülnek, melyen azonban csak egyenlő méretű, apró pontok domboríthatók. A képek tehát mind egyforma magas pontok soraiból és csoportjaiból alakulnak s mint ilyenek a rajz alakelemeit tekintve lényegében semmivel sem nyújtanak többet, mint általában a vakok rajzai, sőt minthogy ábrázolásuk alakelemeiből, a vonal hiányzik, még annyit sem. Mégis gyakran érdeklődéssel szemléljük a Ligilo rajzait. Mégpedig elsősorban azért, mert mesterük olyan területen is próbálkozott ábrázolással, amelyre a vakok rajzolása eddig nem jutott el. Így például megkísérelte a színek jelzését rajzban, a pontoknak különböző sűrűségű és különböző alakulatokban való csoportosításával. Egyik sikerült ilyen színábrázoló kísérlete volt a nemzetek zászlóinak rajza. Többször a rajz tárgyaival is érdeklődést keltett a Ligilo rajzolója. Le-rajzolta például a repülőgép árnyékképeinek körvonalait, még pedig a gép különböző helyzeteiben oldalt, elülről és hátulról tekintve abban az alakban, ahogy a szem látja a gép körvonalait a végtelen ég háttérébe belerajzolva. A szerkezeteket magyarázó rajzai is többször érthetők, használhatók voltak. Már kevesebb jót mondhatunk domború térképeiről, amit jórészt a jelváltozatok hiányának, jelszótára szegénységének kell tulajdonítani. Még ha le is mondunk a terep színvonalkülönbségeinek föltüntetéséről, csupa pontokból gyors tájékozódásra alkalmas térképet készíteni, nem lehet.

A Ligilo rajzai most egyszerre elmaradtak, mégpedig, mint a lap 1929 novemberi számából megtudjuk, azért, mert mesterük, *Thomas William Holmes* meghalt. *Holmes* a vakok londoni állami intézetének volt az alkalmazottja s ott rengeteg sok domború ábrázolást készített. A Ligilónak, mint munkatárs, ingyen dolgozott. Kár, hogy munkásságát a végzet megszakította, mert a vakok képzésének egy olyan területén fáradozott, amelyen még kevesen dolgoztak.

Kétségtelen, ha rendszeres használattal rászoktatnák a vakokat egyikben készített domború ábrázolások használatára, hovatovább mindjobban megértenék, megszeretnék azokat, az ábrázolatok készítése is egyre jobban kifejlődne s így a vakok képzésének tehetőségei jelentékenyen fokozódhatnának. - (Kf)

Agyonütötte az apját egy siketnéma leány. Mihályi küzségben borzalmas gyilkosság történt. *Gulyás István* hatvanhét éves földműves együtt lakott két siketnéma leányával, *Ágnessel* és *Emiliával*. Az öreg Gulyásnak sok baja volt Ágnessel, akivel igen gyakran veszekedett. Ágnes vasárnap reggel is felbosszantotta apját, mire az öreg pofonütötte leányát. A harminckét éves, hirtelen indulatú siketnéma leány erre kifutott a szobából, majd ásóval felfegyverkezve tért vissza és apjának fejére két hatalmas csapást mért. Az öreg Gulyás holtan fordult le a székről. A gyilkos leányt a csendőrség letartóztatta. (ik)

Hány vak van a világon? Németországi statisztikai adatok szerint 2,390.000, azaz 100.000 látóra 136.3 vak jut. *Cords* kölni tanár adatai szerint Egyiptomban 1325, Kínában 500, az európai Oroszországban 200, Indiában 147, Angliában 73, Franciaországban 71, az Egyesült Államokban 62, Németországban 61, Hollandiában 46, Canadában 45, Belgiumban 44 (s a magyar statisztikai adatok alapján a mi számításunk szerint Csonkamagyarországban 75) vak jut 100.000 épszeműre. - (Kf)

A hallás problémája. Eddig úgy tudtuk, hogy a hallóideg életani ingere kizárólag a hanghullám. Ilyeneket valamely rezgő test indít. (hangvilla, hangszer, gége. stb.). Tovaterjedéséhez valamely rezgésre képes közeg szükséges, (levegő, víz, fa, föld, stb.). Amíg a hanghullámok az agy hallóközpontjában tudatunkba jutnak, elég kalandos út futnak be. Levegőn, vagy csontvezetés útján érkeznek a dobhártyához, ennek rezgéseit a hallócsontocskák segítségével veszi át a labirintot kitöltő folyadék és közvetíti azokat a hallóideg végkészülékével, a Cortiféle szervvel. Érdekes meglepetéssel szolgál most a bécsi orvostársaság multheti ülése. *Jelinek István* orvos és *Scheiber Tivadar* mérnök bemutattak egy készüléket, melynek segítségével nem hanghullámok útján hozzák működésbe a hallóideget, hanem elektromos árammal, hasonlóan ahhoz, mint mikor gyógykezelés céljából villanyoznak valamely ideget vagy izmot. A villamosáram ugyanis igen finom módosulásokra képes. A telefonkagylóba mondott szó rezgésbe hoz egy finom hártát, amely a maga részéről magnetikus hatásokat vált ki és ezáltal bizonyos változásokat a villanyáramban. Ez teszi lehetővé, hogy tovavezetve ugyanolyan jellegű rezgéseket létesít a felvevő-készülék hártájában, miáltal ugyanilyen színezetű hang lesz hallhatóvá. Kísérletük célja az volt, nem lehetne-e ezt a modifikált áramot minden felvevő-készülék megkerülésével magába a fülbe vezetni — miután az emberi test elég jó áramvezető — és ekkép közvetlenül a hallósejteket specifikus ingerületbe hozni. Sok próbálgatás után végre sikerült erre alkalmas gépezetet szerkeszteni. Az emberi testet bekapcsolják a modifikált áramkörbe, mire tisztán hallhatóvá válik a beszéd, zene, zöreij, akárcsak a telefonon. Sajátmagukkal kísérleteztek gyenge áramot használva, nehogy az érzékeny belső fül valami kárt szenvedjen. Ezek a kísérletek egyelőre csak elméleti fontossággal bírnak, remélik azonban, hogy később lehetséges lesz azokat gyakorlatilag is értékesíteni nagyothallóknál, dobhártyahiány, labirint megbetegedés és egyéb fülbaj esetén. Dr. R. I. A Pesti Hirlap 1930 IV. 9. számából. (ik)

Hadivakok. A Hadivakok M. Kir. Orsz. Intézete tudvalevően még 1922-ben beleolvadt a M. Kir. Hadirokkant Otthonba (Budapest IX. Timót-ucca 3.) *Bodolay Sándortól*, az otthon igazgatójától értesülünk, hogy jelenleg még 9 legénységbeli hadivak van az otthonban, kik közül 6 semmivel sem foglalkozik, 3 pedig kefét köt az otthon műhelyeiben. A átok kefekötőüzemeiben általánosságban fizetett akkordmunkabéreket kap-

ják s egyenkint havi 15-20 pengőt keresnek. Minthogy a legénységbeli hadivakok mind altisztek és 100 százalékos rokkantak, 120 pengő a havi járadékuk, melyből 60 pengőt fizetnek az otthonban teljes ellátásért és ruháért. A hadivakok tiszték járadéka rangkülönbségre való tekintet nélkül havi 240 pengő. A hadivakokat kérésükre mind fölveszik az otthonba. Hogy létszámuk mégis oly kicsi, annak egyik oka az, hogy az otthonban fizetett díjért a hozzátartozók körében, sőt még idegenek is ellátják őket. El, mert hisz a vak rokkant nincs terhére környezetének, mint más, súlyosan rokkant egyén, sőt a legtöbb esetben unalomból is segít különböző munkákban és így még hasznossá is teszi magát. (Kf)

A vakok járadéka. (Esperanta Ligilo, 1930. V.) Franciaországban az aggok és gyógyíthatlanok, köztük sok vak is községi, törvényhatósági, vagy állami járadékot kapnak, vagy menedékhelyen helyeztetnek el. A francia vakok szövetségének közbenjárására most törvényben mondták ki, hogy azok az egyének, kik állandóan mások segítségére szorulnak, tehát sok vak is, napi 10—14 frankot (2.30—3.20 pengőt) kapnak, ha nem kívánnak menedékhelyen elhelyezkedni. — Angliában még 1908-ban a vakok törvénye (Blind Person s Act) juttatta járadékhoz a keresetükben nagyon karlázott vakokat. — Az Északamerikai Egyesült Államok több államában is már a háború előtt fizettek járadékokat a létfenntartásukhoz eleget keresni nem képes vakoknak. — Legújabban Californiában *Ernest Crowley*, a képviselőház vak tagja, terjesztette elő a vakok ügye vezetői által kidolgozott törvényjavaslatot, melynek alapján most minden vak egyén évi keresetét 1000 dollárra egészítik ki. — Belgiumban ez év júliusában lépett életbe az a törvény, mely az egyes vakok jövedelmét évi 10.000 belga frankra egészíti ki, sőt az intézetekből kilépő vakoknak létfenntartásuk megalapozásához külön is folyósítanak jelentékeny összegeket. — Németország most foglalkozik a vakok részére megállapítandó járadék ügyével.

Dr. B. M.

(Vigyázzunk az ifjúsági előadásokra.) Kaptuk az alábbi levelet. Tisztelt Szerkesztőség! Az elmúlt esztendőben, helyesebben évadban kétízben kísértem növendékeimet a Városi Színház ifjúsági előadására. Mind a két esetben olyan darabot adtak, amelyekben a komikus jeletetek és helyzetek nagyothalló emberek félreértéseiből keletkeztek. A magam részéről nagyon olcsó elméskedésnek tartom serdülő gyermeklelkeket mások testi hibájának a kigúnyolásával szórakoztatni. Komoly író tollára sem méltó az ilyesmi. Ha nincs több ötlete, inkább ne írjon, semhogy ilyen módon mélyítse embertársaí ugyis nagyon sajgó fájdalmát. De, ha a Városi Színház mégis játszik ilyen darabot, semmi esetre se ifjúsági előadásnak. Ennek a színháznak izlésbeli eltévelyedései miatt eleget szenved a felnőtt közönség. A gyermek tanulja, hogy miképen enyhítheti mások fájdalmát szeretetével, nem pedig azt, — pedagógiai előadásokon — hogy miképpen csúfolhatja a süketet. Tisztelettel: S. E. gyógy-ped. tanár, hitoktató. (A Nemzeti Ujság 1930. IX. 19.-iki számából.) (H. L.)

Egy vak zenész érdekes hírverése. *Molnár István* vak zenész a fővárosban is, vidéken is hangversenyeket rendez s a hangversenyjegyeket egy nyomtatvány kíséretében juttatja el közönsége lakására. A nyomtatvány fejrása: „Molnár István vak zongoraművész hangversenye.“ Alatta meg: „Nagybecsű válaszáért néhány napon belül jelentkezni fogok.“ A nyomtatvány „A magyar társadalomhoz“ szól, tömören, ügyesen rámutat a vakság nagy nyomorúságára, „mely minden földi jóból kizárja, mely még gyermeke mosolyának, arcocskájának látásától is megfosztja az embert.“ Nem alamizsnát, támogatást kér. Egy kép fokozza a hatást, mely a „vak zongoraművészt családjá körében“ ábrázolja feleségével és két ikergyermekeivel. A fölülfizetésekre így hívja föl a figyelmet a lap alján a leleményes hírverés: „Adományok, fölülfizetések elfogadását a törvény tiltja.“ - (Kf)

Szemüveg helyett üveghártya. (Esperanta Ligilo, 1930. V.) *Heine L.* tanár, a kielí egyetemi szemklinika vezetője a mostani szemüveg helyett finoman elkészített, könnyű üveghártyát akar közvetlenül a szaruhártyára illeszteni. Kísérletei alapján úgy véli, hogy ezek a hártyák a szemhéj alatt lévén, nem vehetők észre s mégis jobban szolgálják a látást, mint a szemüveg. Dr. B. M.

Vakok kántori képzése. A Vakok József Nádor Kir. Orsz. Intézete három végzett növendéke, névszerint: *Banadits János*, *Bocskay Imre* és *Ferencz József* az esztergomi érseki r. k. tanítóképzőben június 28-án kántorvizsgáló bizottság elé állottak. A vizsgálat tárgyai: Szertartásban összhangzattan, egyházi ének, orgona és énekoktatás. Kettő általános jeles, egy pedig általános jó minősítéssel nyert kántori oklevelet. - (Kf)

Helyes fogalmakat nyújtanak,
megkönnyítik a tanítást

a Kirschenheuter-féle domború térképek

Magyarország domború térképe 2·80 P.

Budapest domború térképe 2·80 P.

Kaphatók: Kirschenheuter Ferenc, Bpest VII. István-út 95.

A szerkesztésért és a kiadásért felelősek: **Istenes Károly és Kirschenheuter Ferenc**